

Luuk

Oligaa Buja Luuknoŋ ooro.

Jen-asa-asari

Uumeleen yononon miti dologa mende meŋ kajuti, dokta Luuknoŋ ii eja uuta Tiofiluswaajon qendeemambaajon ama Oligaa Buja koi ooro. Luuk ii Jiisaswaa gowokoya 12 yonoononga mon qaagoto, Griik ejaga koloon ji ejemba meŋqeeango gawonon laligoro. Luuknoŋ Jiisaswaa kania woi ii kokaen qendeema nononja: 1) Anutunon Hamoqeqe Toya wasimambaa qaa somongoroti, ii Israel iyonoonon kolooro, 2) Iinon kantria kantria meŋ qeangon nonomambaajon karo. Pombaa Uja Toroyanon Jiisas oono “Ejemba kamaanqeqeta yonoojon Oligaa Buja” jen asarin laligoro. Ejemba iwoi kania kania kawaajon memeqemean ama laligogiti, Jiisasnon iyonoojon majakaka moma ilaan onoma laligoro. Luuknoŋ sundu kaŋa seiseiya arengon oodabororo. Luuknoŋ korisorowaa sunduya mamaga ooro. Jiisasnon wala namonon kamaaro ano tetegoyanon namo mesaon Siwenon uro. Kawaajon korisoro seiseiya ii bon 1-2 ano bon 24 iikanon eja. Jiisasnon Siwenon uro Buja gawon meŋ seigi momalaari tuunon somariin somariin keno. Luuknoŋ iikawaa sunduya ii buk qata “Aposol gawon meme,” iikanon oorota eja.

Luuknoŋ Oligaa Buja ooroti, iikawaa qaa waŋa ii kokaen sokoma ano eja: Qamakooli gawon megi hona kolooro. Uja Toroyanon ejemba sololoon onono laligogi. Emba yononon Jiisaswo gawon mamaga nanjon megi. Anutunon siŋgisongogia mesaon laligoro.

Buk kokawaa bakaya waŋa 8 ii kokaen:

Buk kokawaa kania Luuknoŋ ooro bon 1.1-4

Jon Oomulu eja ano Jiisas koloon somariiri 1.5–2.52

Jon Oomulu ejanon Anutuwaa gawon mero 3.11-20

Jiisas oomulu meŋ muro angobato mokolooro 3.21–4.13

Jiisasnon qenjaaro gawon Galili prowinsnon mero 4.14–9.50

Galili mesaon kana kema Jerusalem keuro 9.51–19.27

Jerusalem keuma sonda konoga laligoro 19.28–23.56

Waama asugin onoma Siwenon uro 24.1-53

Matyuu, Maak, Jon yononon sundu tosia mende oogiti, ii Luuknoŋ iyanodeen ooro bakaya 2 ano 6 iikanon eja. Sundu tosia ii kokaen: Gajoba yononon rii qagi.

Lama galeŋ yoŋonoŋ Jiisas kolooro kaŋ iigi. Jiisasnoŋ melaadianoŋ jiwowoŋ jigonoŋ uro. Samaria ejanoŋ gbilibuuruŋ eja kiaŋkomuŋ muro ano qewoloŋ ejanoŋ siŋgisoŋgonoŋ kemeŋ sooroti, iikawaa sareqaaya.

Luuknoŋ tere Tiofiluswaa ooro.

1 ¹Gejatootoo ejembanonŋ Hamoqeŋe Toya koloowaatiwaa qaa jegi iikawaa hoŋa batunananonŋ asugiroti, ejemba mamaganonŋ kawaa sunduya kanaiŋ oogi. ²Iwoi hoŋa ii batunananonŋ asugiro toŋianoŋ ii kanakanaiyanonŋga kanaiŋ kouma iyaŋgiaa jaagianonŋ iima moma yagogiti, yoŋonoŋ iikawaa so kawaa bujuya toroqenŋ jeŋ seigi gejanananonŋ kemeŋ ananaa buŋa kolooro. Ejemba kaanŋa yoŋonoŋ Buŋa ii kanaiŋ papianonŋ oonŋ areŋgogita eja.

³Niinonŋ kaanŋagadeenŋ iwoi kuuya asugiŋ kouroti, ii tororo qisiŋ oŋombe kanianonŋga kanaiŋ jegi moma kotojerŋ. Oo Tiofilus niinonŋ goonŋ moŋe uuta koloonŋ. Niinonŋ giwo qaa amiŋ mobotiwaajonŋ moŋe awaa kolooro Jiisaswaa sunduya ii kuuyagadeenŋ areŋgonŋ oojenŋ. ⁴Buŋa qaa hoŋa kuma goŋgi mojanŋ, giinonŋ iikawaa kania weenŋonŋ korebore moma komuwa. Kiaŋ.

Jon koloowaatiwaa qaaya Geibrielnoŋ jero.

⁵^aJudia prowinswaa kiŋ qata Herod iwaa kambaŋanonŋ eja moŋ qata Zekaraia laligoro. Iinonŋ jigo gawonŋ galeŋ laligonŋ Abaiawaa gawonŋ areŋnonŋ nano. Embia qata Elisabet iinonŋ kaanŋagadeenŋ jigo gawonŋ galeŋ Aarombaa gbili moŋ kolooro. ⁶Yorononŋ Anutuwaa jaanonŋ laaligo dindiŋa laligonŋ Pombaa jojopaŋ qaa ano jeŋkooto ii kuuya tororo otaanŋ koposowaa qaagara qaa laligori. ⁷Laligorito, Elisabetnoŋ kopimbaajonŋ gbiligara qaa laligonŋ ejemba waŋa koloori.

⁸Kambaŋ moŋnonŋ Abaiawaa gawonŋ areŋ kambaŋanonŋ karo Zekaraianonŋ jigonoŋ galeŋ gawonŋ mewaatiwaajonŋ Anutuwaa jaasewaŋanonŋ kouro. ⁹Kouro jigo gawonŋ galeŋ yoŋonoŋ kaiyakagia otaanŋ batugianonŋ gawonŋ mendeema Zekaraia metogogi Pombaa alatanonŋ uma jiniŋ moronŋawo ooro. ¹⁰Jiniŋ marae oonŋonŋ kambaŋanonŋ kaŋ kuuro iinonŋ iwoi moronŋawo ii ooro ejemba tuuŋ kuuya yoŋonoŋ jiwowoŋ jigo seleenŋenŋ mamboma Anutu qama kooliŋ ragi.

¹¹Jiniŋ ooro moronŋanonŋ pumpuŋgonŋ miri uuta sokono kanonŋ Pombaa gajoba moŋnonŋ alatanonŋ eu asugiŋ muŋ boria dindiŋaagenŋ nano. ¹²Nano Zekaraianonŋ iima aaruŋ toroko moro. ¹³Toroko moroto, gajobanonŋ kokaenŋ ijoro moro, “Zekaraia, gii toroko mende moba. Anutunonŋ qamakooliga modaboroja. Kawaaŋonŋ embaganonŋ koro ama koko meraga mewaa. Ii mero giinonŋ qata Jon qaba.

^a 1.5 1 Hist 24.10

¹⁴Meraga kolooro uuganonj iwaajonj qeaŋgoro aisoona ejemba mamaganonj korisoro mobuya. ¹⁵^bIi nemuŋaa goronj uutanonj raro Uŋa Toroyanonj iikanondeen kanainj uuta saa qero somariinj wain me apu kotiga ii mende neŋ Pombaa kooronjanonj eja uuta koloonj laligowaa.

¹⁶Kaen laligonj Israel ejemba mamaga uugia meleeno Poŋgia Anutuwaanonj eleembuya. ¹⁷^cAnutuwaa Uŋanonj gejatootoo eja Elaija inaaro ku-usuŋ qaganonj gawonj meroti, iinonj mono iikawaa so waladeen keno Poŋnonj gematanonj kawaa. Iinonj kema kanageso uu kuuŋ onono Poŋnonj kawaatiwaajonj jojorinj nambuya. Maŋ ano merabora juma deenji uukuukuu meŋ onono mombo metulaŋgonj aowuya ano qootogo ejemba ii dindiŋa yoŋoo momo areŋnonj keubuya.”

¹⁸Siwe gajobanonj kaen ijoro Zekaraianonj jero, “Embanawo norononj ejemba waŋa koloojotiwaajonj qaaganonj mono nomaen hoŋawo koloonaga?”

¹⁹^dKaen jero meleeno, “Nii Geibriel. Niinonj Anutuwaa wambu-soonjanonj nambe wasinj nono buju awaa koi meŋ kaŋ gijowe mojan. ²⁰Noo qaa jena hoŋawo koloowaati, giinonj ii jewe mende moma laarijanjwaajonj qaaga mono muuŋgoro nekonj laligowa. Kaen laligona buju qaa kokawaa hoŋa koloowaatiwaa kambaŋa kaŋ kuuro iikanonj neselaŋga lolooro qaa mombo jewaga.”

²¹Kambaŋ biiwianonj kanonj ejembanonj mamboma rama Zekaraianonj jiwowonj jigononj eu kambaŋ koriga nanotiwaajonj uugianonj motoqoto mogi. ²²Kaen ama ragi seleenŋenj kamaanj qaa jemambaajonj amamaaro moma asariŋ kokaen jegi, “Iinonj jiwowonj jigononj nama jaaya meleeno Siwenonŋa uŋa moŋ iija.” Kaen jegi borianondeen kaisare ama onoma nekonj koloonj laligoro.

²³Kaen laligonj jigo gawonj meme kambaŋanonj tegoro eleema mirianonj keno. ²⁴Weeŋ tosia tegoro Elisabetnonj koro ama koiŋ 5 kawaa so mirinonj asaŋonj kokaen jeŋ rama laligoro, ²⁵“Merana qaawaajonj ejembanonj meŋ kamaanj noŋgi Poŋnonj wambusoonj qeŋ noma iikawaa lombota meŋ giliŋ kijaŋkomuŋ nonja.” Kiaŋ.

Jiisas koloowaatiwaa qaaya Geibrielnonj jero.

²⁶Elisabetnonj koro anotiwaatiwaa koiŋa 6 kolooro Anutunonj gajobaya qata Geibriel wasiro Galili prowinswaa gomaŋa moŋ qata Nazaret kanonj kamaaro. ²⁷^eKamaanj emba saraj jumua qata Maria iwaanonj keno. Iinonj eja qata Joosef iwaa emba buŋaga laligoro. Joosefnonj kiŋ Deiwidwaa gbilia moŋ kolooro. ²⁸Gajobanonj Mariawaanonj kema kokaen ijoro, “Oo Maria, weeŋga awaa. Poŋnonj kaleŋmoriaŋ goma giwo namba.”

²⁹Kaen ijoroto, Marianonj jolonj iikawaajonj mamaga aaruŋ kania moŋgama motoqoto moro. ³⁰Motoqoto moro kokaen ijoro, “Maria,

^b 1.15 Janj 6.3 ^c 1.17 Malj 4.5-6 ^d 1.19 Danj 8.16; 9.21 ^e 1.27 Matj 1.18

Anutunonj kalenmorianj gono iwaa jaanonj sokonjanj. Kawaajonj toroko mende moba. ³¹fMoba, giinonj koro ama koko meraga mewaga. Mej qata Jiisas qaba. ³²gJiisas iinonj somariinj eja qabunjayawo kolooro qata ‘Uuta somataa Meria,’ qagi laligowaa. Kaenj laligoro Ponj Anutunonj amboya kinj Deiwidwaa jinjkaronj dunj muro ejemba galenj koma onoma laligowaa. ³³Jeikobwaa kanageso yonoo kinjgia koloonj tetegoya qaa galenj koma onoma laligowaa. Bentotoña iikanonj mono kambanj monjonj mende qaombaa.”

³⁴Gajobanonj kaenj ijoro Marianonj jero moro, “Yei! Nii ejawaa kania mende mojenj. Kawaajonj qaa jejanj, iikawaa honja mono nomaenj koloowaa?”

³⁵Kaenj jero moma meleeno, “Uña Toroyanonj mono anjonj koma gono Anutu uuta somataa esunanonj sokoma turunj gombaa. Kawaajonj mera mewagati, iinonj toroya kolooro ejembanonj qata ‘Anutuwaa Meria,’ jenj qamakebuya. ³⁶Moba. Tinitosaga Elisabet iinonj kaenagadeenj ‘Kopinj laligonj mera memambaajonj amamaaja,’ jegito, kilenj emba waña koloonj kambanj kokaamba koko merawaa koroyawo kolooro koinja 6 kolooja. ³⁷hAnutunonj iwoi monj amambaajonj jenj ii mende amamaanjenja.”

³⁸Kaenj jero Marianonj ijoro, “Moba, niinonj Pombaa welenjeqe emba koloojenj. Kawaajonj qaa jejanj, iikawaa so saanonj koloonj nomba.” Kaenj ijoro Siwe gajobanonj mesaonj keno. Kianj.

Marianonj Elisabetwaanonj kusu kema iiro.

³⁹Marianonj ii moma kambanj koriga mende kolooro waama uulanjawo jojorinj gomanj baanjonj uma Judia prowinswaa taonja monjonj keno. ⁴⁰Kema Zekaraiawaa mirinonj uma embia Elisabet iima aisoonj jolonja jero. ⁴¹Jolonja jero iikanondeenj moro koko meranonj goronj uutanonj lugunj uma kamaaro Uña Toroyanonj Elisabetwaa uuta saa qero.

⁴²Saa qero qa somata qama kokaenj jero, “Oo alana, Anutunonj kotumotueya uuta ama gono emba batunananonj laligowaga ano mera mewagati, ii kaenjadeenj kotuegonj mubaa. ⁴³Nomaembaajonj Ponnaa nemunanonj kanj niiro kaenj koloonj nonja? ⁴⁴Moba, gii jolona jena qaa aroga gejananonj kemero meranonj gorononj kaenagadeenj korisoro qaganonj lugunj uma kamaaja. ⁴⁵Ponjonj buju qaaya jero moma iikawaa honja asugiwaati, ii moma laarijanjwaajonj goojonj mobe simbawonjawo koloojanj.” Kianj.

Marianonj korisoro rii qaro.

⁴⁶iMarianonj qaa ii moma kokaenj jero,

^f 1.31 Mat 1.21 ^g 1.32-33 2 Sml 7.12, 13, 16; Ais 9.7 ^h 1.37 Jen 18.14

ⁱ 1.46-55 1 Sml 2.1-10

- “Ii-ia! Noo uu kononanonj mono jinonja qaa Ponj mepeseeja.
 47 Noo unananonj Anutu, Hamoqeqe Tonaajonj aisoonj korianj maaja.
 48 ^jNiinonj weleŋqeqe emba kamaanqequeta laligojento, Anutunonj
 kileŋ ba koma kiankomuŋ nonja.
 Moba, ejemba tuuŋa tuuŋa kete kanaiŋ koloowuti, yonononj mono
 noojonja ‘Simbawonjowo!’ jeŋ mepeseenj noma laligowuya.
 49 Ku-usuŋ Toyanonj mono angoleto uuta meŋ nono laligojeŋ.
 Iwaa qata ii Toroya.
 50 Ejemba kete namononj laligojuti ano kanageŋ koloonj seiwuti,
 iyonoo batugianonj isi daeŋ yonononj Anutuwaa jeta
 uuguwubotiwaa toroko mobuti, iwaa kiankomuyanonj mono
 yonowo pondan ewaa.
 51 Anutunonj borianonj angoleto meŋ iikanonj usuŋa
 qendeema nonono iiniŋ.
 Ejemba iyangia meŋ biwiiŋ aonj sewanpiriŋ laligojuti, Anutunonj
 mono ii kondeema onono simbirinjsambaran koloonj laligoju.
 52 ^kKiŋ ponja ponja jinjaronj dunjianonj rama ejemba galen
 koma onoma laligogiti, Anutunonj ii iikanonja qetegonj utama
 onono kamaagi.
 Kamaagito, kamaanqequeta iiga mono meŋ uma onono.
 53 Ejemba iwoiwaa memeqemeyan ama laligogiti, iyonoo uugia mono
 iwoi awaa awaanonj saa qeroto,
 ejemba qaqabuŋagiawo ii wasin onono borogia bobora eeŋ keŋgi.
 54-55 ^lAnutunonj ambosakonjurunana metogonj uŋuano Israel kolooŋi nono
 toroqen Anutuwaa weleŋqequeuruta laligojoŋ.
 Anutunonj wala eeŋanonj jojoponj qaaya kokaen jeŋ somononj
 nonono, ‘Niinonj Aabram ano iwaa gbiliuruta tetegoya qaa
 laligonj uma laligowuti, ii kiankomuŋ onoma laligomaŋa.’
 Kaen jeŋ qaaya ii mende duduun laligonj kouro.
 Qaagoto, iinonj mono qaa jeta ii otaan laligonj kete baagon
 nonomambaajonj kaja.”
 Marianonj kaen jero.
 56 Marianonj koinj karonj kawaa so Elisabetwo laligonj mombo mirianonj
 eleeno. Kiaŋ.

Jon Oomulu ejanonj kolooro.

- 57 Elisabetwaa mera meme kambananonj kanj kuuro koko meraga mero.
 58 Koko meraga mero miri kosianonj laligogiti ano tinitosauruta yonononj
 Ponjonj kiankomu uuta qendeema muroti, ii moma asariŋ iwo motoonj
 korisoro anŋi.

^j 1.48 1 Sml 1.11 ^k 1.52 Job 5.11; 12.19 ^l 1.55 Jen 17.7

⁵⁹ Korisoro ama weej 7 tegoro waama kema Anutuwaa aiweseya mera selianonj kotowutiwaajonj ajoroogi. Ajoroonj manjaa qata Zekaraia ii wase menj muwombaajonj jegi. ⁶⁰ Jegito, nemujanonj jero, “Ii qaagoto, qata mono Jon qaborja.”

⁶¹ Jero kokaen ijogi moro, “Jon qajanto, goo tinitosaga yonoononja mombaa qata kaen mende eja.” ⁶² Kaen ijogi nama manjanonj iwaa qata qabaatiwaa qisij borogianonj kaisare anji.

⁶³ Kaisare anji tafewaajonj qisiro mugi iikanonj tere kokaen ooro, “Qata ii Jon.” Kaen ooro iikawaajonj kuuya aaruj tililingogi. ⁶⁴ Aaruj tililingogi iikanondeen buuta afaangoro neselaja lolooro qaa jej Anutu mepeseero. ⁶⁵ Mepeseero alaurugia kuuya yonononj qarasombugia mamaga mogi. Mogi iwoi kolooroti, iikawaa bujuya aminj mogi seinj Judia baaja gomanj kuuya sokono.

⁶⁶ Bujuya aminj mogi kuuyanonj ii moma uu kononjanonj ama anjonj konji. Ponjonj ku-usuja kokosaposapo qaganonj maaro laligoroti, iikawaa kania moma asarinj kokaen jegi, “Mera koi kanonj somariinj mono naa iwoiga monj nomaen ama menaga?” Kianj.

Zekaraianonj gejatootoo qaa jero.

⁶⁷ Kaen jegi Uja Toroyanonj manja Zekaraiwaa uuta saa qero gejatootoo qaa kokaen jero,

⁶⁸ “Nono Israel nonoononj Ponj Anutu mepeseewonja. Ii-ia!

Iinonj mono kanagesouruta ba koma nonoma downana memambaajonj jojorinj kawaa.

⁶⁹ Anutononj welej ejia kij Deiwidwaa kanageso nonoo batunananonja eja ku-usujawo kuuro waama Hamoqeqe Tonanaga koloowaa.

⁷⁰ Monowaa monoyanonja gejatootoo ejembauruta tak-kootoya ii sololonj onono qaa je kokaen jej laligogi,

⁷¹ ‘Niinonj mono kereurugia yonoo esungia qewe kamaaro onoo sewangia somongomanja.

Daen yonononj kazi ama onombuti, niinonj mono kuuya iyonoo borogianonja metogonj sopa somongonj onomanja.’

⁷² Qaa kaen jej bejurunana kiankomunj onoma yonowo soomongonj arenj tania monj somongoroti, ii romongonj otaaro hamoqeqewaa honja asugiwaa.

⁷³ Soomongonj qaa ii bejnana Aabrahambaajonj jej jojopanj qanonj jej kotiirota eja.

⁷⁴ Soomongonj qaa iikawaa honja kokaen:
Iinonj nono kereurunana yonoo borogianonja metogonj nonono yonoojonj toroko mende moma weleja qej munj laligowonja.

^m 1.59 Lew 12.3

- 75 Iinonj qaanana jen tegoro solanjanij iwaa jaanonj soraaya koloon laaligonana honja dindiŋa kaenj laligonj komuwona.
- 76 "Oo kokona Jon, giinonj somariinj laligonj waladeen kema ejemba uugia mindiŋgonj iikaan ama Pombaa kania meleuna kawaa. Kawaajonj qaga 'Anutu uuta somataa gejatootoo ejaga,' kaenj qagi laligowaga.
- 77 Kaenj laligonj hamoqeŋe Toyaa kania ii Anutuwaa kanagesouruta kuma onona ii moma kotonj uugia meleenji Anutunonj siŋgisonjgogia sonjgbama mesaowaa.
- 78 Anutunananonj uutanonj jopagonj kiankomuj nonomakeja. Kaenj ama ba koma nonoma widia eukanonja ano bilikbilik anja. Kawaajonja nonononj mono wenjeran suluro asuganonj asariwombaa anjonj.
- 79 "Nono pangamanonj tintuanj raniŋ koomuwaa kondomondo Toyanonj anjonj koma nonomakejato, weenj jilinjolanj kouma qanananonj kuuj meŋ asariŋ nonombaa. Meŋ asariŋ nonono luaewaa kania asuganonj asugiro iima iikanonj keuma riinj nambonja." Zekaraianonj kaenj jero.
- 80 Mera Jon iinonj somariinj waaro Uŋa Toroyanonj inaanj muro Anutuwaa qele eja kotakota kolooro. Kaenj koloon balon qararanjonkonjanonj laligoro kambajanonj kanj kuuro Israel kanageso yonoo jaagianonj asuganonj asuginj qenjaaro gawonja kanaiŋ mero. Kianj.

Jiisas Betlehem taononj kolooro.

Mat 1.18-25

2 ¹Jon Oomulu ejanonj kolooro kamban kanonj Siisa-kinj Oogastus iinonj Room sitinonj gomaŋa gomaŋa galenj koma onono. Galenj koma onoma takis kanaiŋ mewutiwaajonj gawmambaa jenkooto ano gomaŋa gomaŋa kuuya yonononj ajoroogi kuskus (sensus eja) yonononj qagia papianonj onj areŋgogi.

²Arenj gawonj ii kamban mutuyaga megi. Megiti, kamban iikanonj eja qata Kwirinius iinonj Siria prowinswaa gawana laligonj galenj koma onono. ³Oogastusonj jenkooto ano ejemba korebore horonj keuma qagia areŋnonj oowutiwaajonj iyanŋiaa kolokoloo gomangia waŋa so kenji.

⁴Galili prowinswaa taonj qata Nazaret iikanonj eja qata Joosef laligoro. Iwaa amboya ii kinj Deiwid. Kinj Deiwidwaanonj taonj qata Betlehem ii Judia prowinsnonj ero. Kawaajonj Joosefnonj Nazaret mesaonj uma kemenj Betlehem keno. ⁵Kemaŋ jero kamban kanonj emba bunjaya qata Maria ii koroyawo laligoro. Laligoro ii aima njaonj qagara oowutiwaajonj motoonj keni.

^a 1.76 Mal 3.1 ° 1.79 Ais 9.2

⁶Kema Betlehem keuri Mariawaa mera meme kambananonj kanj kuuro. ⁷Kanj kuuro qenjaaro ee mirinonj keuma iikawaa uutanonj tintinja monj mende mokoloori. Kawaajonj bao bulmakao mirianonj uma rari. Rama iikanonj mutu meria menj opononj esuuj bulmakao juuyanonj ano kemenj ero. Kianj.

Lama galej yonononj Siwe gajoba injiigi.

⁸Betlehem taonj gomanj kanonj eja tosonianj gomantiinja so balonj koria iikanonj kema lama tuungia galej koma onjoma laligogi. ⁹Kaenj laligogi gomantiinja kanonj Pombaa gajoba monjonj kosogianonj asuginj onjono. Asuginj onjono Pombaa asamararanonj liligonj onjoma asariro sombugia moma jenengia ororo. ¹⁰Jenengia ororoto, Siwe gajobanonj injjoro, “Mono geja ambu! Niinonj korisoro Buja somata ejemba korebore yonoojonj menj kajenj, ii injisaama onjomaŋa. Kawaajonj jenengia mono mende orowa. ¹¹Buja ii kokaenj: Onjoo Hamoqeqe Togianonj keteda koi kolooja. Iinonj kinj Deiwidwaa taononj koloonj Ponj qata Kraist kolooja. ¹²Qaa iikawaa aiweseya ii kokaenj: Onjoo mono kema mera sayawo opononj esuuj bulmakao juuyanonj anji eji, ii mokoloowu.”

¹³Gajobanonj kaenj jero iikanondeen gajoba tuuj somatanonj Siwenonjga asuginj iwo aitongonj Anutuwaa mepemepesee rii qama kokaenj jegi,

¹⁴ “Anutuwaa qabuŋaya mepeseeniŋ Siwenonj eukanonj uja. Iinonj ejemba iyaŋaajonj meweŋgonj onjototi, iyonoojonj uuqeeango moma balononj luae ama onjonja.” Kianj.

Lama galej yonononj kema Jiisas iigi.

¹⁵Gajoba yonononj onjomesaonj Siwenonj eleema ugi lama galej yonononj anjio kokaenj jegi, “Ayo, Betlehem kanonj iwoi kolooro Ponjonj iikawaa qaaya jero mojonj, nono mono ii kema iiboŋa.”

¹⁶Kaenj jenj esunggiagadeenj kema Maria Joosef ano mera sayawo bulmakao juuyanonj eroti, mokoloonj iigi. ¹⁷Iima nama gajobanonj merawaa qaa jero moma kagiti, ii injisaama jenj asarigi. ¹⁸Jenj asarigi mogiti, iyonononj korebore aaruj walinggogi.

¹⁹Walinggogito, Marianonj qaa kuuya ii uu kononjanonj ama dungunj somonjonj kania romonjonj laligoro. ²⁰Walinggogito, iwoi kuuya Siwe gajobanonj jerotiwaa so asugiroti, ii lama galej yonononj iima moma kawaajonj Anutuwaa korisoro rii qama mepeseegi. Mepeseenj mesaonj eleema kenji. Kianj.

Mera qata Jiisas qagi.

²¹^pJiisas kolooro Sonda motoonjgo kawaa so tegoro Anutuwaa aiweseya selianonj kotowombaa kambanja karo qata Jiisas qagi. Siwe gajobanonj qa

^p 2.21 Lew 12.3; Luuk 1.31

ii waladeej qama murogo kambaj iikanondeej nemuḡaa goronj uutanonḡa kolooro. Kiaḡ.

Jiisas wama Anutuwaa buḡa aḡgi.

²² Mooseswaa Kana qaanonḡ qaa kokaenḡ eja, “Embanonḡ koko meria mutuya meḡ weenḡ 40 kuunḡanonḡ laligoro tegoro suru guluga koma konjoratiḡ muḡ oḡo mono jiwowonḡ jigonoḡ uma mera ii Pombaa jaanonḡ aḡgi iwaa buḡa koloowaa.” Kawaajonḡ kambaj ii kaḡ kuuro Joosef Maria yorononḡ qaa ii teḡ koma Jiisas wama Pombaa buḡa koloowaatiwaaajonḡ Jerusalem uri.

²³ Pombaa Kana qaanonḡ qaa kokaenḡ oogita eja, “Mera mutuya kuuya ii mono qegi Pombaa buḡa soraaya koloowuya.” Yorononḡ qaa ii otaari. ²⁴ Kaanḡagadeenḡ Pombaa Kana qaanonḡ jeḡkooto qaa ejiwaa so kewo me kewosusu koonḡ woi ii siimolonḡ oowaotiwaajonḡ Jerusalem sitinonḡ uma keni.

²⁵ Kambaj iikanonḡ eja moḡ qata Simeon Jerusalem laligoro. Iinonḡ uuta jumunḡa Anutuwaanonḡ qokotaanḡ uumeleembaa komagbiligbili ano Uḡa Toroyanonḡ iwo nano Hamoqeḡe Toyanonḡ Israel uutanonḡ asugiwaatiwaaajonḡ mamboma laligoro. ²⁶ Mamboma laligoro Uḡa Toroyanonḡ qaa kokaenḡ isaano, “Gii Pombaa Hamoqeḡe Toya Kraist asugiro wala iimago koomuwagatiwaa siimboboloya mobaga.” ²⁷ Nemunḡmanḡanonḡ Mooseswaa Kana qaa otaanḡ Jiisas wama jiwowonḡ jigonoḡ uri. Uri Uḡa Toroyanonḡ Simeon sololooro kambaj iikanondeenḡ kaanḡagadeenḡ jigonoḡ uro. ²⁸ Uma mera ii iima meḡ doonḡonḡ Anutu mepeseenḡ kokaenḡ jero,

Simeombaa korisoro rii

²⁹ “Oo Poḡ, kete welenḡ ejaganonḡ saanonḡ kema uuluanoḡ laligonḡ komuwaa.

³⁰ Goo qaaga eji so Hamoqeḡe Toya wasina asugiro ii neenaa jaanonḡ iima simbawonḡawo mojeḡ.

Kawaajonḡ saanonḡ kema komumaḡa.

³¹ Giinonḡ hamoqeḡe gawombaa kania mozozonḡonḡ kantri kuuya yonḡoojonḡ inḡisaama oḡona ii iima moma kotowu.

³² ^s Giinonḡ Hamoqeḡe Toyaa asasaga inḡisaana waba kantri yonḡoo uugia kuuro asariwu ano qabunḡaganonḡ geenḡaa kanagesoga Israel nonoo batunananonḡ kaanḡiadeenḡ somariiwaa.”

Simeombaanonḡ gejatootoo qaa

³³ Simeononḡ merawaajonḡ qaa kaenḡ jero nemunḡmanḡanonḡ moma kiko ama waliḡgori. ³⁴ Waliḡgori kotuegonḡ oḡoma nemunḡa Maria kokaenḡ ijoro,

^q 2.22-24 Lew 12.6-8 ^r 2.23 Eks 13.2, 12 ^s 2.32 Ais 42.6; 49.6; 52.10

“Moba, Anutunonj mera koi kuunj ano Israel ejemba seiseiyanonj ii gema qerj kamaanj ujuro mamaganonj uugia meleema qeangowuya. Anutu anjo ii ano aiwese kolooro mamaganonj ii toropere jerj mubuya.

- 35 Toropere jerj mugj uumomogija aasaŋgoya ii kaerj asuganonj asugiwaa. Geengaa uuganonj kaanagadeerj wosobiri kolooro iikanonj soo sulutuk aana kaana uuga kuunj qosombaa.” Kiaŋ.

Ana embawaanonj gejatootoo qaa

36 Jerusalem kanonj gejatootoo emba waŋa moŋ qata Ana laligoro. Iwaa isia qata Aser, maŋa qata Fanuel. Emba kanonj saraŋanonj eja meŋ laligoro gbani 7 motoonj laligori. 37 Laligori loya komuro malo koloonj laligonj kouro kambaŋ iikanonj gbania 84 kolooro. Iinonj kambaŋ so jiwowonj jigononj uma ii weerj moŋ mende mesaoroto, gomantiina asasaga Anutuwaajonj nene siŋgiŋ laligonj qama kooliŋ waeya meŋ mepeseerj laligoro.

38 Iinonj kambaŋ iikanondeerj kouma mera ii iima Anutu mepeseero. Anutunonj Jerusalem ejemba dowegija mewaatiwaajonj mamboma laligogiti, kuuya iyoŋoojonj mera iikawaa kania jerj asariro mogi. Kiaŋ.

Jiisaswo Nazaret eleerigi.

39^t Joosef Maria yorononj Poŋnonj areŋa jerj kotoro Kana qaanonj eji, ii kuuya ani tegoro Galili prowinsnonj eleema taonŋara Nazaret kanonj keni. 40 Meranonj somariin waama kotiin momakootoyanonj asugiŋ saa qero Anutuwaawaa kalenmoriaŋanonj turuŋ muro laligoro.

Jiisas gbania 12 kolooro jiwowonj jigononj ugi.

41^u Jiisaswaa nemuŋmaŋanonj gbani so kianaŋkomu^v kendonj kambaŋanonj Jerusalem sitinonj uma kemakegi. 42 Kaerj laligonj Jiisas gbania 12 kolooro siligija amakejutiwaa so kambaŋa kaŋ kuuro kaanagadeerj uma keŋgi. 43 Kema laligonj kendonj kambaŋ iikanonj tegoro eleema mirigaranonj keni. Kenito, mera gbaworo Jiisasnonj Jerusalem raro nemuŋmaŋanonj ii mende moma kotori. 44 “Iinonj ejemba tuunŋleembe yoŋowo kenja,” jerj weerj motoonŋowaa so kana kema sakiti ano alaurugara yoŋoo uugianonj qama moŋgani. 45 Qama moŋganito, mende mokoloonj mombo eleema Jerusalem kema moŋgani.

46 Moŋgama laligori weerj karonj tegoro jiwowonj jigononj uma iikanonj mokoloori. Mokoloori eja somata yoŋoo batugianonj raro. Raro

^t 2.39 Mat 2.23 ^u 2.41 Eks 12.1-27; Dut 16.1-8 ^v 2.41 Anutunonj Iijipt kanonj Israel ejemba iŋiima koboonj unjuuguroti, kianaŋkomu kendonj iikawaa qata moŋ Pasowa.

kuma mugiti, ii moma qisiŋ oŋoma raro. ⁴⁷Rama Buŋa qaawaa kania tororo moma asariŋ dindiŋagadeeŋ meleeno korebore yoŋonoŋ ii moma waliŋgogi. ⁴⁸Nemuŋmanjanonŋ iima aaruŋ nemuŋnanonŋ ijoro, “Merana, gii nomaembaajonŋ kaeŋ ama noronjaŋ? Moba, maŋgawo noro gooŋonŋ majakaka moma qama moŋgama laligori.”

⁴⁹Kaeŋ ijoro kokaekaeŋ meleema orono, “Oro mono naambaajonŋ nii moŋgama nonjao? Nii neenaa Amanaa mirinonŋ rabe sokonji, ii mojao me qaago?” ⁵⁰Kaeŋ meleema oronoto, yorononŋ qaa jeroti, iikawaa kania ii mende moma asariri.

⁵¹Mende moma asaririto, kileŋ waama yorowo eleema Nazaret taononŋ kema nemuŋmanaŋ teŋ koma oroma laligoro. Jiisanonŋ qaa jeroti, nemuŋnanonŋ ii kuuya moma uu konoŋnanonŋ ama somoŋgoŋ aŋgoŋ kono. ⁵²^wJiisanonŋ laligoŋ somariiro gbania uro momakootoya asariŋ seiŋo Anutunonŋ kalenŋmoriaŋa muro kotiiŋ ejemba ano Anutu yoŋoo jaagianonŋ sokoma oŋono. Kiaŋ.

Jon Oomulu ejanonŋ Buŋa qaa jero.

Mat 3.1-12; Maak 1.1-8; Jon 1.19-28

3 ¹Zekaraiawaa meria Jon iinonŋ gawoŋa kanairo. Kambaŋ kanonŋ Siisa-kiŋ qata Taiberius iinonŋ Room sitinonŋ laligoŋ gomaŋa gomaŋa mindirinŋ gbani 15 eja poŋ koloonŋ toroqenŋ galeŋ koma oŋono laligogi. Galeŋ koma oŋomambaajonŋ gomaŋa gomaŋa Israel liligoŋ ejuti, ii mosonŋi bakaya 4 kolooro yoŋoo kiŋgia 4 ii kokaekaeŋ kuuŋ oŋonŋi:

Pontius Pailot, Herod, Filip ano Lisanias. Pontius Pailot ii Judia prowinswaa gawanagia laligoro. Kiŋ Herodnonŋ Galili prowins galeŋ koma oŋono ano data Filipnonŋ Ituria ano Trakonitis prowins woi yoŋoo poŋgiaga laligoro ano Lisanias iinonŋ Abilene gomaŋ meŋ laligoro.

²Jigo gawonŋ galeŋ waŋa woi laligori, qagara Anas ano Kaiapas. Kambaŋ kanonŋ Zekaraiawaa meria Jon iinonŋ balonŋ qararaŋkonŋ-konjanonŋ laligoro Anutuwaanonŋ Buŋa qaa kolooro moro. ³Anutuwaa Buŋa moma kema Jordan apu bereŋaa kosianonŋ gomaŋ so liligoŋ laligoro. Liligoŋ laligoŋ Buŋa qaanonŋ uugia kuuŋ kokaekaeŋ jeŋ laligoro, “Oŋo mono uugia meleenŋi niinonŋ oomulu meŋ oŋomaŋa. Kaekaeŋ aŋgi Anutunonŋ siŋgisioŋgogia soŋgbama mesaowaa.”

⁴*Kawaa qaaya ii gejatootoo eja Aisaianonŋ oorota iwaa Buju Terenonŋ kokaekaeŋ eja,

“Qele gajoba moŋnonŋ balonŋ qararaŋkonŋkonjanonŋ qama laligoro kema qata kokaekaeŋ mobu,

‘Poŋnonŋ kawa-oo! Kawaaŋonŋ mono jojoriŋ kania meleuwu. Mono uugia mindiŋgoŋ kania qeleleewu.

^w 2.52 1 Sml 2.26; Gba 3.4 * 3.4-6 Ais 40.3-5

⁵Kana dondoonja kuuya mono qeŋ riigi dindiŋa koloowa.

Baanja wanjaleya kuuya ii mono qetegonj koma qeleleegi koria koloowa.

Kana misiqisiawo ii mono meagogi dingowa.

Haamononj kana kuno simbirinjsambaranj eji, ii mono kotonj meleugi solanjanowa.

⁶Anutunonj oyanjboyanj Toya wasiro karo gomaŋa gomaŋa kuuya yoŋononj ii iima moma kotowuya.”

⁷Jononj kawaa so uugia kuuro ejemba tuuŋa tuuŋa yoŋononj oomulu meŋ oŋombaatiwaajonj iwaanonj kagi injiima kokaenj injjoro, “Oo qato mokolembaa gbiliuruta, oŋo uugia mende meleenji Anutuwaawo iriŋa soono ironja meleema oŋomambaajonj anja. Ii oloŋ kombombaa gejanono qaaya ii mono morononj injjoro sombugia moma koi kaju?”

⁸“Kawaajonj mono oŋanonj uugia meleembu. Kilenagianonja eleenji hoŋa kolooro ii mono nanamemeŋgianonj asuganonj qendeema laligowu. Uugianonj mondomondo qaa kokaenj mende romongowu, ‘Nonononj Aabrambaa gbiliga laligoninj Anutunonj mende tiwilaan nonombaa.’ Kaenj totogianonj qeŋkejuto, hoŋa ii mende amakeju. Niinonj kawaajonj kokaenj injjomana: Anutunonj jamo koi saanonj jeŋ kotonj oŋono letoma Aabrambaa gbiliuruta koloŋ Anutu mepeseenkebuto, oŋo mono nomaenj?”

⁹“Uugia mende meleembuti eenj, Anutunonj mono oŋo gere kaanja kono kamaawombaajonj anju. Gere kuuya hoŋa awaa mende kuunkejuti, ii mono kono kamaagi gere gagirinoŋ giliro kemebuya. Gere kaanja komambaa weŋa mono jeta suŋa ama gere kanianonj ano jojorinj eja. Anutunonj mono kilenagiaa ironja meleema oŋombaa.”

¹⁰Kaenj injjoro ejemba tuuŋa tuuŋa yoŋononj kokaenj qisiŋ mugi, “Kawaajonj nono mono nomaenj aninj sokombaa?”

¹¹Qisiŋ mugi kokaenj meleeno, “Moŋononj maleku woi meŋ laligoji, iinonj mono yoroononja moŋ ii malekuya qaa ii mubaa ano daenj yoŋononj nenegiawo laligojuti, iyoŋononj mono kaanagadeenj nenegia qaa yoŋoojonj mendeema oŋombu.”

¹²^bTakis meme eja tosianonj kaanagadeenj oomulu meŋ oŋombaatiwaajonj kanj qisiŋ mugi, “Boi, nonononj mono nomaenj aninj sokombaa?” ¹³Qisiŋ mugi injjoro, “Gawmanonj takiswaa janjgoya jeŋ kotonj oŋonota eji, so ii mono mende uugunj mewu.”

¹⁴Manjaqeqe eja tosianonj kaanagadeenj qisiŋ mugi, “Nonoto? Nonononj nomaenj aninj sokombaa?” Qisiŋ mugi kokaenj injjoro, “Mombaanonj monembaajonj kuunj ubeqube ama luluuma mende ambuto, oŋoanjanja tawagia meŋkejuti, iikawo mono uumotoonj ama bonjonj laligowu.”

⁷ 3.7 Mat 12.34; 23.33 ⁸ 3.8 Jon 8.33 ^a 3.9 Mat 7.19 ^b 3.12 Luuk 7.29

¹⁵Ejemba kuuya yoŋonoŋ “Jononŋ Hamoqeŋe Toya Kraist koloowabo,” kaenŋ jeŋ uugianonŋ romonŋgogi. Kawaa kania mobombaajonŋ geja qeŋ qeŋ laligogi.

¹⁶Kaenŋ anŋi Jononŋ ii kuuya kokaenŋ inŋjoro, “Niinonŋ apu tooŋnonŋ mulu meŋ onŋonjento, eja ku-usuŋa kotakota monŋ kawaa. Iwaa ku-usuŋa uutanonŋ mono noononŋ uuguwaa. Iinonŋ eja uuta koloowaatiwaaŋonŋ niinonŋ iwaa kana esuyaa kasia ilaanŋ isamambaajonŋ amamaamaŋa. Iinonŋ mono Uŋa Toroya uugianonŋ ano gere bolanŋanonŋ koma konjoratiŋ onŋono iikaanŋa kanonŋ mulu meŋ onŋombaa. ¹⁷Iinonŋ honŋa ano kaawoya mendeema oromambaa saraya meŋ kouma kosonŋ korereŋgonŋ gosiwaa. Gosinŋ wiit kota meŋ kululuuŋ kowianonŋ ambaato, kaawoya ano bulaaya ii mono usuno gere gagirinonŋ kemenŋ tetegoya qaa jewaa.”

¹⁸Qaa kaanŋa kaanŋa mamaga toroqenŋ jeŋ uugia kuuŋ Oligaa Buŋa ejemba tuunŋleembe ii jeŋ asariŋ onŋoma laligoro. ¹⁹“Laligoroto, gomanŋ bakayaa kinŋ poŋa Herodnonŋ dataa embia qata Herodias ii oloŋ mero ano bologa kania kania ama laligoroti, ii Jononŋ inŋisaama asuganonŋ jeŋ muro. ²⁰Jeŋ muro kileŋaya monŋ toroqenŋ ama Jombaanonŋ gawonŋa rijugonŋ kawali galeŋa jero Jon meŋ kapuare mirinonŋ anŋi. Kiaŋ.

Jononŋ Jiisas oomulu meŋ muro.

Mat 3.13-17; Maak 1.9-11

²¹Jononŋ ejemba kuuya oomulu meŋ onŋoma Jiisas kaanŋagadeenŋ oomulu meŋ muro. Meŋ muro qama kooliro iikanondeenŋ sombinonŋ aantano.

²²⁴Aantano Uŋa Toroyanonŋ meleema kewo koonŋ kaanŋa koloonŋ Jiisaswaa qaganonŋ kamaaro. Kaenŋ kamaaro Siwenonŋga qa aro monŋ kokaenŋ kolooro, “Giinonŋ neenaa komunŋua meranaga koloona kerana qeaŋgoro giimasiinŋ moma gonŋeŋ.” Kiaŋ.

Jiisaswaa ambosakonŋa yoŋoo qa areŋgia

Mat 1.1-17

²³Jononŋ Jiisas oomulu meŋ muroti, ii gbania 30 kawaa so kolooro hamoqeŋe gawonŋa kanainŋ meŋ laligoro. Meŋ laligoro Joosefwaa meriaga kolooji, ejembanonŋ kaenŋ romonŋgogi. Jiisas maŋa Joosef, asaya qata Heli.

²⁴Jiisas amboya qata Matat, jariria qata Liwai. Liwai maŋa Melki, asia Janai, amboya Joosef, ²⁵jariria Matatias. Matatias maŋa Aamos, asia Naahum, amboya Esli, jariria Nagai. ²⁶Nagai maŋa Mat, asia Matatias, amboya Semen, jariria Joosek. Joosek maŋa Jooda, ²⁷asia Joanan, amboya Reesa, jariria Zerubaabel. Zerubaabel maŋa Sealtiel, asia Neeri.

²⁸Amboya Melki, jariria Adi. Adi maŋa Koosam, asia Elmadam, amboya Eer, ²⁹jariria Joosua. Joosua maŋa Eliezer, asia Joorim, amboya

© 3.19-20 Mat 14.3-4; Maak 6.17-18 ^d 3.22 Jen 22.2; Ond 2.7; Ais 42.1; Mat 3.17; Maak 1.11; Luuk 9.35

Matat, jariria Liwai. ³⁰Liwai maŋa Simeon, asia Juuda, amboya Joosef, jariria Joonam. Joonam maŋa Eliakim, ³¹asia Melea, amboya Mena, jariria Matata. Matata maŋa Naatan, asia Deiwid, ³²amboya Jesi, jariria Oobed. Oobed maŋa Boaz, asia Salmon, amboya Naason.

³³Jariria Aminadab. Aminadab maŋa Admin, asia Arni, amboya Hezron, jariria Perez. Perez maŋa Juuda, ³⁴asia Jeikob, amboya Aisak, jariria Aabraham. Aabraham maŋa Teera, asia Naahor, ³⁵amboya Seruk, jariria Reu. Reu maŋa Pelek, asia Eber, amboya Seela, ³⁶jariria Kainan. Kainan maŋa Arpaksad, asia Siem, amboya Nooa, jariria Laamek. ³⁷Laamek maŋa Metusela, asia Eenok, amboya Jared, jariria Mahalalel. Mahalalel maŋa Keenan ³⁸asia Enos, amboya Seet, jariria Aadam. Aadam ii Anutunoŋ mero kolooro. Kiaŋ.

Satanonŋ Jiisas aŋgobato meŋ muŋ laligoro.

Mat 4.1-11; Maak 1.12-13

4 ¹Jononŋ Jiisas oomulu meŋ muro Uŋa Toroyanonŋ uuta saa qero Jordan apunonŋa eleeno wama balonŋ qararaŋkonŋkonŋanonŋ keno. ²Kema kanonŋ laligoro Kileŋaa Toyanonŋ aŋgobato meŋ muŋ laligoro weeŋ 40 tegoro. Kambaŋ 40 kanonŋ nene moŋ mende neŋ laligoro tegoro neneyaajonŋ komuro.

³Neneyaa komuro Kileŋaa Toyanonŋ kokaenŋ ijoro, “Gii Anutuwaa meriaga koloojaŋi eeŋ, ii mono qendeema jamo koi jeŋ kotona letoma bered kolooro newa.”

⁴‘Ijoro meleeno, “Qaago! Buŋa Terenonŋ qaa kokaenŋ oogita eja, ‘Nenenondeeŋ ejemba laaligo mende nonomakeja.’ ”

⁵Meleeno Satanonŋ wama baanŋ koriga moŋnoŋ uma namowaa kantria kantria kuuya ii uulaŋawo qendeema muro. ⁶Qendeema muŋ kokaenŋ ijoro, “Niinonŋ kantri kuuya ii galeŋ koma onŋomambaa ku-usuŋa ano esuhina iwoiyaa akadamuya ii noo boronanonŋ aanŋaga eja. Kawaajonŋ ii neenaa aŋnaanonŋ moroga mumanjeŋ saanonŋ ii mumaŋa. Kawaajonŋ iwoi kuuya koi mono goo boronganonŋ amaŋa. ⁷Kawaajonŋ gii waena meŋ mepeseenŋ nombaaŋ eeŋ, ii kuuya mono goo buŋaga koloodaborowaa.”

⁸‘Kaeŋ ijoro kokaenŋ meleeno, “Qaago! Buŋa Terenonŋ qaa kokaenŋ oogita eja, ‘Gii mono Poŋ Anutugaa waeya meŋ mepeseenŋ ii motoonŋgo welenŋ qeŋ muŋ laligowa.’ ”

⁹Meleeno Satanonŋ Jiisas mombo wama Jerusalem sitinonŋ kema jiwowonŋ jigowaa waarenanonŋ eu uma kokaenŋ ijoro, “Gii Anutuwaa meria koloojaŋi eeŋ, mono kokainonŋa lugunŋ emu kemeba. ¹⁰gBuŋa Terenonŋ qaa moŋ kokaenŋ oogita eja, ‘Anutunoŋ gajobauruta jeŋ kotonŋ onŋono saanonŋ galeŋ koma sopa somonŋonŋ gombu,’ ¹¹hano qaa moŋ ii kokaenŋ, ‘Yoŋononŋ

^e 4.4 Dut 8.3 ^f 4.8 Dut 6.13 ^g 4.10 Ond 91.11 ^h 4.11 Ond 91.12

borogianon ama nonongolin gonggi kemen jamonon kanaganon guj mijimiji mende ambaa.’” Kawaajon saanon kemen mende tiwilaan gombaa.

¹² *i* Kaen ijoroto, Jiisasnon kokaen meleema muro, “Qaago! Anutunon jeja, ‘Gii mono Pon Anutuga angobato mende menj muba.’”

¹³ Kilenaa Toyanon angobato kuuya ii Jiisas ama muro tegoro mesaon keno. Kianj.

Jiisasnon kanain hamoqege gawon mero

Mat 4.12-17; Maak 1.14-15

¹⁴ Jiisasnon balon qararanjonkonna mesaoro Uja Toroyaa ku-usujanon iwo nano Galili prowinsnon eleeno. Eleeno qaa bujukanon seij goman miri liligon rama kenjiti, ii kuuya sokoma keno. ¹⁵ Sokono gomaña gomaña liligon qamakooli mirigianon uma Buja qaa kuma onono. Kuma onono mogiti, kuuya iyononon aisoon mepeseen mugi. Kianj.

Nazaret yononon Jiisas gema qegi.

Mat 13.53-58; Maak 6.1-6

¹⁶ Jiisasnon eleema somasomarii taonja Nazaret kanon keno. Sonda kendonon karo amakejiwaa so qamakooli mirinon uma Buja Tere weengon onomambaaon waaro. ¹⁷ Waaro gejatootoo eja Aisaiwaa Buju Tere mug metuma qaa batuya kokaen oogita eji, ii mokolooro: ¹⁸ *j*“Pombaa Uja Toroyanon noo uunanon kemen gawon memewaaon bedu menj noma ejemba

kamaanqeqeta yonoojon Oligaa Buja jen asarinkejen. Iionon wasin nono qaa kokaen jen seinkejen:

Bologanon gbadoon onono laligojuti, Anutunon mono ii isama metogon onono laligowu.

Anutunon jaagoo ejemba jaagia metooro mombo uuñ iibuya.

Kike taribari ama mendunjon menj kamaan anggi laligojuti,

Anutunon mono ii metogon onono siiseweweya qaa laligowuya.

¹⁹ Pononon hamoqeqewaa gbani awaa ano kan kuuwaati, niinon iikawaa qeleyaga kan ii jen asarinkejen.”

²⁰ Qaa kaen weengon tere pipipiiya ii pipiin galaña munj kamaan raro. Raro qamakooli mirinon ragiti, iyononon kuuya dorondon ama jaasapo iigigiigi. ²¹ Iigigiigi kanain kokaen injjoro, “Buju Terewaa qaa koi weengowe gejagianon kemero mojuti, iikawaa honja mono kete koi asugija.”

²² Kaen injjoro kalenmorian qaaya qaaya buutanonga kamaaro kuujanon ii moma waliñon jen sororogon munj qaa iikawaa jenkelekeleya ii kokaen jegi, “Eja koi Joosefwaa meriaga me?”

ⁱ 4.12 Dut 6.16 ^j 4.18-19 Ais 61.1-2

²³ Jegi kokaen injijoro, “Ono kambaŋa kambaŋa gbaqooson qaa koi jenkeju, ‘Menqeeango eja gii mono geenŋa men qeangon aowa.’ Ono gbaqooson qaa ii keteda koi nijowombaajon mojuuti, ii mojen. Ii jen kokaen jewuyaga, ‘Gii Kaperneam taonon kema angoletto uuta mena bujuya moniŋi, iikawaa so mono geenŋaa gomanon koi kaanagadeen mewa.’” ²⁴ ^k Kaen jen injijoro, “Niinon qaa hona mon kokaen injijomaŋa: Gejatootoo ejemba mon iyanŋaa somasomarii taonon mende moma uma mubuya.

²⁵ ^l “Niinon qaa honabonŋa mon kokaen injijomaŋa: Elaijawaa kambanon Anutunon Siwe naguya kono gbani karoon ano koiŋ 6 kawaa uutanon kon mende kiro bodi somata kolooro namo kuuya sokono. Kamban kanon emba malo mamaga Israel uutanon laligogi. ²⁶ ^m Mamaga laligogito, Anutunon Elaija yonoononŋa mombaanon kambaatiwaajon mende wasiroto, waba balon Saidombaa goman qata Sarefat iikanon emba malo motoonŋoya iwaanon wasiro keno. ²⁷ ⁿ Gejatootoo eja Elisawaa kambanon manibanon Israel eja mamaga turun onono laligogito, iyonoononŋa mononon mon mende solananiro. Qaagoto, waba balon Siriaga eja qata Naeman ii motoonŋonon mono Elisawaa qaaya moma laariŋ solananiŋ qeangoro.”

²⁸ Jiisasnon kaen injijoro qamakooli mirinon ragiti, iyononon kuuya qaa ii moma iriŋgia soono uuduudu koloon onono. ²⁹ Uuduudu koloon onono waama Jiisas konjoma otaagi taon seleenŋen keno. Taonŋia ii baanŋaa sia kosianon megi nanoti, mono iikanon hagogi kemebaatiwaajon kenŋi. ³⁰ Kenŋito, batugianon qendeema onomesaon keno. Kiaŋ.

Kaperneam taonon ome mon konjono.

Maak 1.21-28

³¹ Jiisasnon Galili prowins uutanon Kaperneam taonon kamaan keuma Sabat kendonon ejemba tuun kuma onono. ³² ^o Kuma onono qaayanon ku-usunawo kolooro jero. Kawaaŋon kanageso yononon ii iima aaruŋ waliŋgogi.

³³ Qamakooli miri iikanon eja mon omeyawo raro. Raro omeyanon tereŋŋon silama qa kokaen qaro, ³⁴ “Ae! Jiisas, Nazaret eja! Gii nomaen ama nonomambaajon anjanŋe? Mono tiwilaan nonomambaajon kajan me? Nii kaniaga moma kotojen. Gii Anutuwaanon eja Tak-kootoya kolojanŋ.”

³⁵ Kaen qaro Jiisasnon temboma kokaen jen muro, “Gii mono qaaga bogoro eja koi mesaon togowa.” Kaen jen muro omenon eja ii men giliro tama batugianon namonon kemero qen mizimizi mende totoon koloon kouma mesaon keno.

^k 4.24 Jon 4.44 ^l 4.25 1 Kiŋ 17.1 ^m 4.26 1 Kiŋ 17.8-16 ⁿ 4.27 2 Kiŋ 5.1-14
^o 4.32 Mat 7.28-29

³⁶Keno kuuyanon newogia tegoro walingon batugianon amin moma kokaen jegi, “Yei! Qaa koi naa qaaga? Iinon mono esunmumu qaganon ome jen koton onono ten koma kouma kenju.” ³⁷Kaen kolooro Jiisaswaa qabunayanon sein goman kuuya kosere rama kenjiti, iikanon kema sokono. Kian.

Jiisasnon ji ejemba mamaga men qeangon onono.

Mat 8.14-17; Maak 1.29-34

³⁸Jiisasnon waama Kaperneam qamakooli miri ii mesaon Saimon Piitowaa mirinon uro. Uro Saimombaa seunanon selegere ji uuta kiro ero. Ero iwaajon ama Jiisas qama koolin mugi. ³⁹Qama koolin mugi kema usugon kemej selegere jen koton muro mesaoro iikanondeen waama nene onon unuagi.

⁴⁰Ween jaaya tegon kemero kanon ejemba daen yononon alaurugia ji kania kania kanon injiro egiti, ii kuuya unuama Jiisaswaanon kagi. Kagi boria kuuya yonoo qagianon anan anan ano qeangodaborogi. ⁴¹Ome yononon kaanagadeen ejemba mamaga yonoo uugianongga kouma silama kokaen qagi, “Gii Anutuwa meria koloojan.”

Jiisasnon Hamoqeqa Toya Kraist kolooji, iyononon ii mogitiwaaajon Jiisasnon jen onoma buugia muungun onotaaro. Kian.

Hamoqeqa gawonja ii Galili sokono.

Maak 1.35-39

⁴²Jiisasnon gaon ero goman wengeran suluro waama iyanan tirin koton kemej goria monon keno. Kenoto, ejemba yononon iwaan muj kema mokolon mende onomesaon kemaatiwaaajon batogon angon koma mugi. ⁴³Angon koma mugito, kokaen injiro, “Niinon Anutu bentotonaa Oligaa Buja ii taon tosia yonoojon kaanagadeen jen asarin onombe sokombaa. Anutunon mono iikawaajon wasin nono.”

⁴⁴Kaen jen kema Galili prowins liligon qamakooli mirigianon Buja qaanon uu kuun onoma laligoro. Kaen.

Jiisasnon gowokouruta mutuya onono.

Mat 4.18-22; Maak 1.16-20

5 ¹Kamban monon Jiisasnon Genesaret apu angon goraayanon nano ejembanon kan tuun tuun koma Anutuwa Buja qaa mobombaajon oloqologon liligon mugi. ²Liligon mugi nama wanjo woi kowe goraayanon rari iriuro. Sora hooro yononon wanjo ii mesaon kemej misagia qeesaan songbanji. ³Wanjo mon ii Saimombaanon. Jiisasnon iikanon uma toya kokaen qisin muro, “Giinon mono nangona boronja

¶ 5.1-3 Mat 13.1-2; Maak 3.9-10; 4.1

monj nuama apunonj baagej kema.” Qisij muro nangoro keno wanjononj rama ejemba tuunjeleembe kuma onono.

⁴Kuma onono tegoro Saimon ijoro, “Giinonj mono wanjo koi nangona apu anjonj biiwianonj keno alauruga yonowo misagia sorawaajonj giligi kemeba.”

⁵Ijoro Saimononj meleeno, “Somatana, nono gomantiina koriga misa gilinj bimbimjonj honja monj mende mejonja. Qaagoto, giinonj jenj kotojanjwaajonj mono kilenj kema gilini j kemebaa.” ⁶Kaenj meleeno jerotiwaa so anji sora ambembo misagianonj kemegi misanonj boratiwombaa anji. ⁷Kaenj anji alaurugia wanjo monjonj laligogiti, iyonoojonj kanj ilaan onjombutiwaa boro kaka konji kagi. Kagi wanjo woi ii soranonj saa qegi nemotonj tagori.

⁸⁻⁹Sora honombononja mende menj iima iikawaajonj kuuyanonj walingogi. Walingonj Saimon Piitononj ii iima Jiisaswaa batanonj kemenj siminj kuma ijoro, “Oo Ponj, nii singisonjo ejaga koloojenj-waajonj mono nomesaonj kema.” ¹⁰Saimombaa alawoita Jeims ano Jon Zebediwaa merawoita yorononj kaanagadeenj newogara tegoro walingori. Saimononj qaa ii ijoroto, Jiisasnonj kokaenj meleeno, “Mono keega mende moba. Gii kokawaa gematanonj ejemba ii sora kaanja horonj onona giwo toroqegi laligowuya.”

¹¹Kaenj ijoro wanjogia horonj kouma sakasinonj ama ilawoilagia kuuya mesaonj Jiisaswaa gematanonj otaanj kenji. Kianj.

Jiisasnonj eja manimbayawo monj menj solanjaniro.

Mat 8.1-4; Maak 1.40-45

¹²Jiisasnonj taonj monjonj laligoro kanonj eja monj selia manimbanonj menj bolidabororo raro. Rama Jiisas iima kosianonj siminj kuma kemenj kokaenj qama koolinj muro, “Oo Ponj, giinonj siinganonj menj qeangonj nomambaajonj mojanj eenj, mono nii saanonj menj solanjaninj nomba.”

¹³Kaenj jero boria boraama selia oosirinj ijoro, “Niinonj ii amambaajonj mojenj. Gii mono solanjaniswa.” Kaenj jero manimbaya ii iikanondeenj solanjaniro. ¹⁴Solanjaniro kokaenj jenj kotonj muro, “Moba, kokawaa buju qaaya ii monj mende jena mobu. Qaagoto, gii mono jigo gawonj galembaanonj kema selega qendeema munj Mooseswaanonj jenjkootoya otaanj solanjanijaniwaa dangisenj nandunja ama siimolonj oowa. Ii oona iiro ejembanonj kaniaga moma kotowu.”

¹⁵Kaenj ijoroto, ii kilenj Jiisaswaa qabunjaya jenj seiroman so asarinj keno. Kenotiwaa so ejemba tuunja tuunja yonjononj qaaya mobombaajonj ano jigia menj qeangowaatiwaajonj iwaanonj kanj ajoroogi. ¹⁶Kagito, Jiisasnonj onjomesaonj balonj qararanjonj-konjanonj kema laligonj qama kooliro. Kianj.

⁴ 5.5 Jon 21.3 ⁵ 5.6 Jon 21.6 ⁶ 5.14 Lew 14.1-32

Jiisasnoŋ eja sele bakaya koomuya ii meagoro.

Mat 9.1-8; Maak 2.1-12

¹⁷Jiisasnoŋ weeŋ moŋnoŋ Buŋa qaa kuma oŋono Farisii (Kana qaawaa kaparanŋoŋkoŋ) ano Kana qaawaa boi toŋianoŋ Galili ano Judia prowinswaa gomaŋa gomaŋa ano Jerusalemga kaŋ ejemba tuuŋleleembe batugianoŋ raga. Pombaa ku-usuŋanoŋ Jiisas nemuŋ koma muro ejemba jigia mero qeaŋgogi.

¹⁸Kambaŋ kanoŋ eja toŋianoŋ alagia sele batuya koomuya ii demberunoŋ ama aŋgoŋ kagi. Kaŋ kotoŋ Jiisaswaa kosianoŋ miri uutanoŋ uma ambombaaŋoŋ batogogi. ¹⁹Batogogito, ejemba tuuŋlelembenoŋ ologoŋ naŋgitiwaaŋoŋ kuuŋ papangoŋ miri uutanoŋ ubombaa kana moŋ mende mokoloŋ meŋ miri qaganonŋ ugi. Uma waareŋ jamonoŋ memeta ii osoŋ luluuŋgi oota kolooro ji eja demberuyawo kasanonŋ somoŋgoŋ iikanoŋ aŋgi ejemba batugianoŋ Jiisaswaa batanoŋ kemero. ²⁰Kaŋ kemero Anutu moma laariŋ mugiti, Jiisasnoŋ iyoŋoo tanigia ii iiro sokono ji eja kokaenŋ ijoro, “Alana, niinoŋ siŋgisoŋgoga mesaoŋeŋ.”

²¹Kaenŋ ijoro Kana qaawaa boi ano Farisii yoŋonoŋ ii moma kaniŋ kokaenŋ jeŋ romoŋgogi, “Eja koi moroga? Iinoŋ mono Anutu mepaegoŋ mepaqepae anja. Anutu motooŋgoŋoŋ siŋgisoŋgonana mesaoŋkeŋjato, eja moŋnoŋ ii qaago.”

²²Kaenŋ romoŋgogito, Jiisasnoŋ uugia iima kotoŋ kokaenŋ inŋjoro, “Tosaŋa oŋo uugianoŋ naambaajonŋ qaa jeŋeŋi, iikawaajonŋ mamaga romoŋgoju? Ii mende sokonja. ²³‘Niinoŋ siŋgisoŋgoga mesaoŋeŋ,’ jeŋeŋi, qaa iikanoŋ mono afaaŋagadeeŋ jeŋetaga. Moŋnoŋ kaenŋ jero toŋianoŋ qaa iikawaa hoŋa mende iibu. Kawaajonŋ ii qaa afaaŋaa so. Niinoŋ qaa moŋ kokaenŋ jembaajonŋ moŋeŋ, ‘Mono waama kema.’ Qaa ii mono lombotawo jeŋetaga koloŋja. Kaenŋ jewe hoŋa koloowaa me qaagoti, iikanoŋ mono asuganoŋ asugiro iibu.

²⁴Mobu, balonoŋ siŋgisoŋgo mesamesaowaa ku-usuŋa ii Siwe gomambaa Eja hoŋaanoŋ eji, oŋo iikawaa kaniaajonŋ tiŋtuŋ laligowubo. Kawaajonŋ qaa lombotawo ii eja koi ijowe hoŋa iibu.” Kaenŋ jeŋ eja sele batuya koomuya ii ijoro, “Niinoŋ gijoŋeŋ: Gii mono waama tambomaeeŋa meŋ miriganoŋ kema. Qaa biŋawo ii hoŋawo koloowaati eeŋ, qaa afaaŋa ii mono kaŋagadeeŋ nomaembaajonŋ omya koloonaŋa?”

²⁵Kaenŋ ijoro iikanondeeŋ jaagianonŋ waama tambomaeeŋa eroti, ii meŋ Anutu mepeseeŋ mesaoŋ mirianoŋ keno. ²⁶Kaenŋ kolooro ejemba kuuyanonŋ waliŋgoŋ sombugia moma Anutu mepeseeŋ jeŋi, “Ye! Kete iwoi awaa soroga iijonŋ.” Kiaŋ.

Jiisasnoŋ Matyuu (Liwai) oono.

Mat 9.9-13; Maak 2.13-17

²⁷Kawaa gematanonŋ Jiisasnoŋ Kaperneam mesaoŋ kema takis ofis uugumambaajonŋ ano kanoŋ takis meme eja qata Liwai raro iima ijoro,

“Gii mono noo gemananoŋ kawa.”²⁸ Kaen ijoro gawoŋja kuuya mesaonŋ waama Jiisaswaa gematanoŋ keno.

²⁹Kema Jiisas mirianoŋ koma horoŋ iwaajoŋ jejelomboŋ somata mozozoŋgoro. Mozozoŋgoŋ takis meme tiliqiligiawo ano alauruta tosaanŋa horoŋ oŋono tuuŋ somatanoŋ yoŋowo rama nembanene negi. ³⁰“Kaen negi Farisii (Kana qaawaa kaparaŋkoŋkoŋ) ano yoŋoonoŋ boi yoŋonoŋ ii iima ŋindiŋ-ŋunduru jeŋ Jiisaswaa gowokouruta kokaen jeŋ oŋoŋgi, “Ae! Oŋo mono naambaajoŋ takis meme tiliqiligiawo ano siŋgisoŋgo ejemba yoŋowo rama nene apu neju? Ii mende sokonja.”

³¹Kaen jeŋ oŋoŋgi Jiisasnoŋ kitia kokaen inijoro, “Ejemba jigia qaa yoŋonoŋ doktawaawaa siŋ mende amakejuto, ji ejembanonŋ mono doktawaanoŋ kemakeju. ³²Niinoŋ siŋgisoŋgo ejemba uugia meleembuti oŋoomambaajoŋ kaŋ laligojento, ejemba iyaŋgiaajoŋ mogi solanŋa koloojuti, ii qaago.”

Nene siŋgi laaligowaa qaaya

Mat 9.14-17; Maak 2.18-22

³³Ejemba tosiانوŋ Jiisaswaanonŋ kaŋ qisigi, “Jon Oomulu ejawaa gowokouruta nononoŋ kambaŋ mamaga Anutuwaajoŋ nene siŋgi laligoŋ qamakooli ajoajoroŋ koriga amakejoŋ. Farisii (Kana qaawaa kaparaŋkoŋkoŋ) yoŋoo gowokourugianoŋ kaanjiadeen ama laligojuto, geenŋaa gowokouruganoŋ mono pondanŋ nene apu neŋkeju.”

³⁴Kaen qisigi kokaen meleeno, “Oŋanoŋ! Nono naa kambanoŋ nene siŋgi laligoŋkejoŋ? Emba meme kambanoŋoŋ ejawaa gemakootaŋurutanonŋ gereya anŋi embawaa sakitiurutanonŋ iwoi ii togoŋkeju me qaago? Niinoŋ neenaa gowokouruna yoŋoo eja buŋa koloŋ yoŋoo batugianoŋ ainjoloŋ ramakejeŋ. Rabe nene siŋgi laligowombaajoŋ jegi yoŋonoŋ ainjoloŋ aisoŋ rama siŋgi laligowombaajoŋ amamaankeju. ³⁵Amamaankejuto, Anutunoŋ laaligona nuano komuwe yoŋonoŋ mono kambaŋ iikanonŋ saanoŋ nene siŋgi laligoŋkebuya.

³⁶“Oŋo laaligo walaga ano korisoro Buŋa gbilia ii mindiriŋ orombombaajoŋ amamaawuya. Iikawaa sareqaa gemata moŋ ii kokaen inijomaŋja: Moumou walaga jurano moŋnoŋ moumou gbilia motoŋ opo jakaŋa kanonŋ mende ama uumbinaankeja. Kaen anagati een, opo jakaŋa gbilianoŋ mono walagawo ororoŋ mende koloŋ ii horoŋ menjurano boliqoliwabo.

³⁷“Kaanjiadeen moŋnoŋ wain apu gbilia ii bokonŋ me taru walaga lama selianoŋ memeta iikanonŋ mende kosonŋ maaro kemenkeja. Kaen anagati een, wain apu gbilianoŋ mono somariinŋ taru qenjumenjurama molaaro namonoŋ kamaaro taruyanonŋ kileqileewubo.

¹ 5.30 Luuk 15.1-2

38 “Kawaajon wain apu gbilia ii taru gbilianondeen molaaniñ kemero sokombaa. (Kaanjideen moñnon apu awaa ii konon qamoganon mende kosonkejon. Kaen kosowonagati eer, iikanon mono juma siisororo kamaaro neñ ji niniwabo. Kaen koloowaboti-waajon apu awaa ii konon awaanon kosonkejon. Ono kaanjagadeen laaligo walaga ano Oligaa Buña gbilia ii mindiriñ orombombaañ amamaawuya.) 39 Moñnon wain apu walaga mepeseen neñ laligonkeji, iinon wain apu gbilia nemambaajon siija mende moma moñotiiti amakeja.” Kiañ.

Jiisasnon Sabat kendombaa Poña kolooja.

Mat 12.1-8; Maak 2.23-28

6 1 “Kawaa gematanon Sabat kendon moñnon Jiisasnon wiit dumuñ gawon koria somata koton keno. Keno gowokouru-tanon wosogia injiro wiit hoña motomotoon borogianon kuma osasaan negi. 2 Kaen negitiwaajon Farisii (Kana qaawaa kaparañ-konkon) tosonianon ii iima kokaen injjogi, “Ono mono naambaajon Sabat kendombaa gawon meme songoya uuguju?”

3 “Kaen injjogito, Jiisasnon kokaen meleeno, “Kiñ Deiwidnon manjaqeeqejauruta yonowo liligon wosogia injiro iwoi angiti, ii weengogi me qaago? 4 “Iinon Anutuwa opo sel jigonon uma bered kowoga Anutuwa jaasewanon alatanon anji raro esujanon tururo qetegogiti, ii mero negi. Bered kowoga mesamesaoya ii jigo gawon galeñ yononondeen neñ laligogi. Iinon ano iwaa kerasuru-urutanon ii newubotiwaajon songo eroto, ii kilen negi.”

5 Kaen jeñ kokaen injjoro, “Siwe gomambaa Eja hoñanon mono Sabat kendombaa Poña kolooja.” Kiañ.

Jiisasnon eja boria soorongoya meñ qeangoro.

Mat 12.9-14; Maak 3.1-6

6 Jiisasnon Sabat kendon moñnon qamakooli mirinon uma Buña qaa kuma onono. Iikanon eja moñ boria dindiña sooliro raro. 7 Kana qaawaa boi ano Farisii (Kana qaawaa kaparañkonkon) yononon Jiisas iima qaa jakeyanon ama mubombaa kania moñgama “Eja ii Sabat kendonon meagowaa me qaago?” kaen jeñ jaa galeñ meñ ragi. 8 Ragito, Jiisasnon roromongogia ii moma koton eja boria soosoolia ii kokaen ijoro, “Mono waama jaanananon namba.” Kaen ijoro waama nano.

9 Nano Jiisasnon kaen jero, “Kana qaa otaañ Sabat kendonon iwoi awaa me bologa ambona? Saanon mombaa waña somon-gowonja me mesaoniñ tiwilaawaa. Nomaen aniñ sokombaa? Ii qisiñ onombe jewu.” 10 Kaen jeñ eleqeleema korebore injiidaboron eja ii ijoro, “Gii mono boroga qeteterewa.” Kaen ijoro boria qeteteroerero mombo awaa kolooro.

u 6.1 Dut 23.25 v 6.3-4 1 Sml 21.1-6 w 6.4 Lew 24.9

¹¹Awaa kolooroto, galeŋ yoŋononŋ iriŋgia mamaga soono “Jiisas nomaerŋ ama muboŋa?” jeŋ iyaŋgia aminŋ moŋi. Kiaŋ.

Gowokouruta 12 meweŋŋonŋ oŋono.

Mat 10.1-4; Maak 3.13-19

¹²Kambaŋ kanaŋ Jiisasnoŋ baananoŋ qama koolimambaajonŋ uma gomantiŋa koriga ii Anutu qama kooliŋ muŋ laligoro gomaŋ ano.

¹³Gomaŋ ano gowokouruta oŋooma yoŋoonoŋga 12 meweŋŋonŋ oŋoma wasiwasi eja aposol qa ii oŋono.

¹⁴Qagia ii kokaerŋ qaro: Saimon, Jiisasnoŋ qata Piito muro, iwaa koga Andruu ano Jeims, Jon, Filip, Bartolomyuu, ¹⁵Matyuu, Tomas, Jeims Alfiuswaa meria ano Saimon qata moŋ Tompe eja qagi.^x ¹⁶Juudas Jeimswaa meria ano Juudas Iskariot. Kariot eja kanaŋ kanageŋ memelolo eja golooro.

Jiisasnoŋ ji ejemba meŋ qeaŋŋonŋ oŋono.

Mat 4.23-25

¹⁷Jiisasnoŋ aposoluruta yoŋowo baananoŋga kamaaŋ baloŋ korianoŋ kema naŋgi. Naŋgi gowoko tuuŋ somata ano ejemba tuuŋlelemba yoŋononŋ iwaajonŋ ajoroŋ mambonŋi. Yoŋononŋ “Buŋaya jero moniŋ jinana meŋ qeaŋgowaa,” jeŋ iikawaajonŋ Judia prowins kuuya, Jerusalem siti ano kowe goraayanonŋga Taia ano Saidon taonŋ iikanoŋa kaŋ ajoroogi. ¹⁸Omejiilanoŋ kokojinŋiŋ meŋ oŋonoti, iyoŋononŋ kaŋagadeeŋ kaŋ qeaŋgogi. ¹⁹Ku-usuŋanoŋ iwaanonŋga kotonŋ yoŋoononŋ uro kuuya meŋ qeaŋŋonŋ oŋono. Kawaajonŋ ejemba kuuyanonŋ Jiisas oosiriwombaajonŋ janjariŋ riigi. Kiaŋ.

Simbawoŋawo ano gejaŋju aambaa qaaya

Mat 5.1-12

²⁰Jiisasnoŋ gowokouruta otaama iŋiima kokaerŋ iŋijoro,

“Anutuwaa bentotonŋ ii wanaya oŋoo buŋaga. Kawaajonŋ wanaya oŋo mono simbawoŋawo koloju.

²¹ Kambaŋ kokaamba nenewaa kaŋa komuŋ qeŋjeŋ qeŋ laligojuti, Anutunonŋ mono siŋgia ii uŋuagiwaa. Kawaajonŋ oŋo mono simbawoŋawo koloju. Kambaŋ kokaamba saajuti, oŋononŋ mono korisoro ama jomo jomowu. Kawaajonŋ wosobiri laligojuti, oŋo mono simbawoŋawo koloju.

²² ^y“Ejembanonŋ oŋo Siwe gomambaa Eja hoŋaajonŋ ama kazi ama yakariŋ selianoŋ kuuŋ uuqeŋe qaa tokoroŋkota jeŋ oŋoma

^x 6.15 Nesenel paati zelot yoŋononŋ Room gawman tuarenjeŋ ama iyaŋgiaa nanan mewombaajonŋ tompe meŋ laligogi. ^y 6.22 1 Piito 4.14

- kasu seibolo kaanja qagia kotonj kondeembuti, oŋo mono simbawoŋawo koloŋju.
- 23 ^zAmbosakoŋurugianoj iikawaa so gejatootoo ejemba yoŋooŋoj ama oŋoma laligogi. Mobu! Anutunoj tawagia uuta Siwe gomanoj anota eja. Kawaajoj kaen ama oŋoŋgi kamban iikanoj mono aisoŋ otokorian maabu.
- 24 Oŋo simbawoŋawo laligojuto, qabuŋa esuhinagiawo oŋo laaligo siiseweweya qaa laligojuti, ii mono tegowaa. Kawaajoj niinoj oŋooŋoj qama wanjinjinŋoj ‘Oo yei!’ jejeŋ.
- 25 Kamban kokaamba neŋ timbirin ama laligojuti, oŋo mono wosogia injiro bodi laligowuya. Kawaajoj niinoj oŋooŋoj qama wanjinjinŋoj ‘Oo yei!’ jejeŋ. Kamban kokaamba korisoro ama jomo jomojuti, oŋo mono amburereŋ meŋ saabuya. Kawaajoj niinoj oŋooŋoj qama wanjinjinŋoj ‘Oo yei!’ jejeŋ.
- 26 “Ambosakoŋurugianoj gejatootoo ejemba takapolakaya jeŋ mepeseŋ oŋoma laligogi. Ejemba kuuya iikawaa so ama oŋoŋgi niinoj oŋooŋoj qama wanjinjinŋoj ‘Oo yei!’ jejeŋ.” Kiaŋ.

Kereuruga mono jopagon oŋomba.

Mat 5.38-48; 7.12a

27“Bologa ama oŋombuyato, oŋo qaana moma laligojuti, niinoj oŋooŋoj kokaen injiŋowe mobu: Mono kereuruga uugianoj jopagon oŋoma laligowu. Daen yoŋonoj kazi ama oŋonjuti, ii mono awaagadeen ama oŋoma laligowu.

28“Daen yoŋonoj qasuaŋ jiriŋoj oŋonjuti, ii mono kobibiin kotuegon oŋombu. Horoj ureen ama oŋonjuti, iyoŋooŋoj mono Anutuŋaa qama kooliwu.

29“Moŋnoj uruŋga lee qetaaliro leegen kaanagadeen meleema muba. Moŋnoj malekuga qaga guama opoga duta kaanagadeen memambaajoj moro giinoj mono ii mende aŋgoŋ komba.

30“Iwoiŋaa welema goŋgi ii mono kuuya oŋomba. Moŋnoj goo hina iwoiga mero ii mono meleema gombaatiŋaaajoj mende kaparaŋ koma qisiwa. ³¹“Ejembanoŋ oŋo iwoi ama oŋombutiŋaa momakejuti, iikawaa so mono yoŋooŋoj kaanagadeen ama oŋomakebu.

32“Namowaa singisongo ejembanoŋ alaurugianoj jopagon oŋoŋgi kitia meleema jopagon oŋoma mepeseŋ aonkeju. Oŋo iikawaa so balombaa tania otaankejuti een, Anutuŋaanoj tosa mende kolooro mono nomaen oŋo mepeseŋ oŋonaga? Alaurugia ano kereurugia ii mono motoon jopagon oŋoŋgi tawa oŋono oyanboyan koloowuya.

^z 6.23 2 Hist 36.16; Apo 7.52 ^a 6.31 Mat 7.12

33 “Namowaa siŋgisonoŋo ejembanonŋ alaurugianonŋ iwoi awaa ama onŋonŋi kitia meleema onŋoma ala meŋ aonŋ mepeseenŋ aonŋkeju. Onŋo iikawaa so ama balombaa tania otaanŋkejuti eerŋ, Anutuwaanonŋ tosa mende kolooro onŋo mende mepeseenŋ onŋombaa.

34 “Namowaa siŋgisonoŋo ejembanonŋ monenŋ iwoi ii siŋgisonoŋo ejemba tosaanŋa yoŋooonŋ onŋoma kitia iikayadeenŋ meleema onŋombutiwaajonŋ kaparanŋ komakeju. Ii balombaa nanamemeŋa. Onŋo tosanonŋ tosaŋia meleema onŋombutiwaa mambonŋi Anutunonŋ mono nomaenŋ mepeseenŋ onŋonaga? Tosianonŋ tosaŋia mende meleema onŋonŋi Anutunonŋ mono kitia ii meleema tawa onŋombaa.

35 “Onŋo mono Siwe Toyaa nanamemeŋa ama meŋ laligowu. Balonŋ ejembanonŋ bologa ama danŋisenŋ mende jeŋkejuto, Anutunonŋ kilenŋ ii awaa ama onŋomakeja. Kawaajonŋ onŋo mono kereurugia uugianonŋ jopagonŋ awaagadeenŋ ama onŋoma monenŋ iwoi onŋoma iikawaa kitia monŋ meleema onŋombutiwaajonŋ mende moma mambombu. Kaenŋ ama laligogi tawagianonŋ seinŋ uuta kolooro Anutu uuta meraboraanŋa koloonŋ laligowuya.

36 “Siwe Manŋianonŋ korebore kianŋkomuŋ onŋomambaajonŋ moji, onŋo mono iikawaa so ejemba kuuya kianŋkomuŋ onŋoma laligowu.” Kianŋ.

Jenteego toya kaanŋa mende koloowu.

Mat 7.1-5

37 “Ejemba tosia yoŋoo qaagia ii mende gosinŋ jeŋ tegowu. Ii mende jeŋ tegonŋ onŋonŋi Anutunonŋ mono onŋoanŋia kaanŋagadeenŋ mende jeŋ tegonŋ onŋombaa. Onŋo tosia yoŋoo siŋgisonoŋogiaa ironŋa ii mende meleema onŋombu. Ii mende meleema onŋonŋi Anutunonŋ mono onŋoanŋiaa siŋgisonoŋogiaa ironŋa ii kaanŋagadeenŋ mende meleema onŋombaa. Onŋo mono tosia yoŋoo siŋgisonoŋogia mesaowu. Ii mesaogi Anutunonŋ onŋoanŋiaa siŋgisonoŋogia kaanŋagadeenŋ songbama mesaowaa.

38 “Onŋo ejemba tosia yoŋoo iwoi ama onŋonŋi Anutunonŋ mono iikawaa so gosinŋ iwoi ii meleema onŋo kaanŋiadeenŋ ama onŋombaa. Kawaajonŋ onŋo mono iwoi kalenŋ onŋomakebu. Kaenŋ onŋonŋi Anutunonŋ mono kaanŋiadeenŋ kalenŋ onŋomakebaa. Onŋanonŋ, Anutunonŋ ii kalembone mende moma ilaanŋ onŋomakebaa. Anutunonŋ gosinŋ onŋo iwoi onŋonŋiti, iikawaa soya kuuya meŋ qambinonŋ maaro qaa ootanonŋ kouro utugoro ororonŋ kolooro mendunŋoro kemero toroqenŋ qaganonŋ maaro soya uugunŋ qeqelalanŋ kamaaro ii mono gesogianonŋ mouma onŋombaa.” Anutuwaa kania ii kaanŋia.

Ejembanonŋ anŋiaa kanagia iima mobu.

39^b Jiisanonŋ sareqaa monŋ kokaenŋ inŋjoro, “Jaagoo ejemba monŋonŋ jaagoo alia monŋ saanonŋ borianonŋ meŋ wambaa me qaago? Kaenŋ

^b 6.39 Mat 15.14

kembaoraga mono motoonj roŋnonj kemenj urunaga. ⁴⁰“Gowokononj boiya mende uuguja. Boigianonj momo kuuya tororo kuma onono moma komuwuti, kuuya iyonononj mono boigia kaanja koloowuya.

⁴¹“Gii naambaajonj alagaa jaayanonj godomaruru melaada iijanto, geengaa jaaganonj gere tapia somata eji, ii nomaenj mende iima kotojanj? ⁴²Geengaa jaaganonj gere tapia somata eji, ii mende iima kotonj nomaembaajonj alagaajonj kokaenj jenaga, ‘Alana moba! Jaaganonj eugenj godomaruru kemenj raji, ii saanonj itagowe kamaawaa.’ Oo uumeleembaa selesele eja, gii mono wala geengaa jaaganonj gere tapia somata ii menj giliwa. Ii menj gilingo tororo iima kotonj alagaa jaayanonj godomaruru kemenj raji, ii saanonj itagona kamaawaa.” Kiaŋ.

Gerewaa kania ii hoŋa iima gosij moma kotowu.

Mat 7.16-20; 12.33-35

⁴³“Gere awaa moŋnonj hoŋa bologa mende kuunjeja. Kaanjadeenj gere bologa moŋnonj hoŋa awaa mende kuunjeja. ⁴⁴“Jao kota ii kasuneselanonj kolooro mewombaajonj amamaanjejonj ano muli hoŋa ii kowororononj kolooro qetegowombaajonj amamaanjejonj. Iikawaa so gerewaa hoŋa iima gosij mono kania moma kotowu.

⁴⁵“Eja uutanonj iwoi saa qero eji, ii mono buutanonj asuganonj jenjeja. Kawaajonj eja awaawaa uu kowianonj iwoi awaawaa moriana eji, iinonj mono awaa ii asuganondeenj jenjeja. Eja bologaa uu kowianonj iwoi bologa eji, iinonj mono bologa ii asuganonj jenjeja.” Kiaŋ.

Miri tando kotakota ano loolooria

Mat 7.24-27

⁴⁶“Ono noojonj ‘Poŋ Poŋ!’ qa ii mono naambaajonj qamakejuto, niinonj iwoi mewutiwaajonj jenjejenj, ii mende teŋ koma menjeju.

⁴⁷“Daenj yonononj noononj kaŋ qaana moma teŋ koma mejuti, niinonj iyonoo kaniagia qendeema sareqaanonj jemaŋa. ⁴⁸Iinonj motonjeqe eja kokawaa so koloaja: Eja iikanonj miri memanjenj roŋ koriga osonj kemenj tandoya jamo kowonjinj (simeŋ) qaganonj kuunj menj kotiuro nano. Kaenj nano koŋuru kambanonj apu gboulu somata qeŋ miri batuyanonj kuuroto, awaagadeenj menj mejugoro nanotiwaaajonj kumambaajonj qeŋ bimbimgoro kotiinj nano. ⁴⁹Qeŋ bimbimgoroto, moŋnonj qaana moma mende teŋ koma meji, iinonj mono motonjeqe eja kokawaa so koloaja: Iinonj miri memanjenj tandoya mende osonj komoma namo qaganonj tekum manjagadeenj ama mero. Mero nano koŋuru kambanonj apu gboulu somata qeŋ miri batuyanonj kuuro miri ii iikanondeenj kuno ororonjonj kamaaro.” Kiaŋ.

^c 6.40 Mat 10.24-25; Jon 13.16; 15.20 ^d 6.44 Mat 12.33 ^e 6.45 Mat 12.34

Jiisasnoŋ kawali galeŋ mombaa gawoŋ ejia meŋ qeaŋgoro.

Mat 8.5-13

7 ¹Jiisasnoŋ ejemba tuuŋlelembe batugianoŋ laligoŋ Buŋa qaaya kuuya ii inŋioŋ oŋomesaŋ Kaperneam taonoŋ kouro. ²Iikanŋoŋ Room kawali galeŋ mombaa gawoŋ ejianoŋ ji kiro komumambaa ano. Galeŋanoŋ iwaajoŋ moro uuta kolooro.

³Kawaajoŋ Jiisaswaa bujuya moma Juuda yoŋoo jotamemeya tosaŋa wasiŋ oŋono Jiisaswaanŋoŋ kema kokaenŋ qisigi, “Mono kaŋ weleŋ ejia meŋ qeaŋgowa.” ⁴Kema Jiisaswaanŋoŋ keuma kaparaŋ koma qama kooliŋ jegi, “Somatanana, kawali galeŋ iikanŋoŋ mono ilaenŋ mubaatiwaa so awaa soro koloaja. Kawaajoŋ mono kawa.” ⁵Moba, iionoŋ Juuda ejemba tuuŋ somata nonooŋoŋ siinŋ ano ‘Qamakooli mirinana mewoŋa,’ jeniŋ waba iionoŋ moneŋ ano megi.”

⁶Kaenŋ jegi moma yoŋowo keno. Kenoto, kawali galembaa miria dodowiro iionoŋ alauruta wasiŋ oŋoma Jiisaswaaŋoŋ qaa kokaenŋ ano, “Oo Poŋ, nii kaandiaga laligowe noo miri waareŋanoŋ gualambaatiwaaŋoŋ gamuna mojeŋ. Kawaajoŋ mono mende aŋ komuŋ kawa. ⁷Nii neenaa mobe kamaŋqeŋeta koloŋiwaajoŋ goonoŋ kamambaa so mende moŋento, qaa jegagadeenŋ jena weleŋ ejananoŋ qeaŋgowaa. ⁸Ii kokaembaajoŋ: Nii neeno kaŋagadeenŋ galenaa ku-usuŋ baatanoŋ ama noŋgi laligojeŋ. Noo baananŋoŋ manjaqeŋe eja laligogi ii jeŋ kotoŋ oŋomakejeŋ. Yoŋoonoŋga mombaajoŋ ‘Kemba!’ jeŋ kotowe iionoŋ kembaa. Mombaajoŋ ‘Kawa!’ jeŋ kotowe iionoŋ kawaa ano weleŋ ejana mombaajoŋ ‘Gawoŋ koi mewa!’ jewe iionoŋ ii mewaa.”

⁹Jiisasnoŋ qaa ii moma kawali galembaaŋoŋ waliŋgoŋ ejemba tuuŋ otaenŋ kagiti, iyoŋoonoŋ eleema kokaenŋ jero, “Niionoŋ kokaenŋ inŋijowe mobu: Israel kanageso batugianoŋ kaŋagadeenŋ momalaari somata kaŋa ii mombaa uutanŋoŋ mende mokoloowe.”

¹⁰Kaenŋ jero kawali galembaa qele ejaurutanŋoŋ eleema mirinoŋ keuma weleŋ eja mokoloŋoŋ iigi qeaŋgoŋ raro. Kianŋ.

Jiisasnoŋ malo mombaa meria meŋ gbiliro.

¹¹Kawaa gematanŋoŋ Jiisasnoŋ taŋ qata Nain kanŋoŋ keno gowokouruta ano ejemba tuuŋlelebenŋoŋ otaenŋ kengi. ¹²Iikanŋoŋ taŋ kiropo naguya dodowiro qamo moŋ aŋgoŋ kagi. Malo mombaa meriaga motooŋgoŋoŋ komuro taombaa ejemba tuuŋ somatanŋoŋ ajoroŋ roŋ kombombaajoŋ kagi.

¹³Poŋnoŋ malo ii iima wosoya moma ijoro, “Mende saaba.” ¹⁴Kaenŋ jeŋ kema bokis aŋgoŋ kagiti, ii jero dorŋoŋ aŋgi bokis oosiriŋ kokaenŋ jero, “Eja gbaworo, mono waaba. Niionoŋ gii kaenŋ gijojeŋ.” ¹⁵Kaenŋ jero qamo kanŋoŋ gbiliŋ waama kanaiŋ qaa jero. Qaa jero Jiisasnoŋ ii nemuŋa muŋ kemaotiwaajoŋ jero.

¹⁶ Ejemba kuuya yoŋonoŋ ii iima qarasonbugia moma Anutu mepeseen jegi, “Gejatootoo eja somata moŋonoŋ mono batunananon asugin laligoja.” Tosianon jegi, “Anutunon kanagesoya ba koma nonono laligojon.”

¹⁷ Iwaa buju qaa ii sein Judia prowins kuuya so koma gomaŋa gomaŋa leele kanon kema tegoro. Kiaŋ.

Jombaa gowokowoita Jiisaswaanon kari.

Mat 11.2-19

¹⁸ Jon Oomulu ejanon kapuare mirinon raro gowokourutanon iwoi kuuya ii kolooroti, iikawaa sunduya ijogi. ¹⁹ Ijogi moma gowokowoita woi orono kari Pombaanon kema kokaen qisin mubaotiwaajon wasin orono, “Menqeeango eja kawaatiwaajon mamboniŋ giinon ii koloojan me eja moŋ kanagen kawaatiwaajon mambomboŋa.”

²⁰ Wasin orono Jiisaswaanon keuma ijori, “Jon Oomulu ejanon kokaen qisin gombojon wasin norono kajo, ‘Menqeeango eja kawaatiwaajon mamboniŋ giinon ii koloojan me eja moŋ kanagen kawaatiwaajon mambomboŋa.’”

²¹ Jiisasnon kamban iikanondeen ejemba mamaga ji wiji lokon ano omejiilangiawo (isinabisina) ii men qeangon onono ano ejemba jaagia googa mamaga jaagia metooro uun iigi. ²² Jombaa gowokowoitanon keuma qisin muri kokaen meleeno, “Iwoi iima mojaoti, iikawaa sunduya mono kema Jon kokaen ijowao: Jaagia googa yoŋonoŋ uun iiju. Meendangoya yoŋonoŋ kana kema kaju. Manimbagiawo yoŋonoŋ solananiju. Gejaduu yoŋonoŋ qaa moju. Koomuya yoŋonoŋ gbilin waaju. Kamaanqeqeta yoŋoojon Oligaa Buŋa jeŋ asariwe momakeju. ²³ Kaen kolooro iigi mombaa uutanon mende boliro gema mende nuwaati, iinon mono simbawoŋawo kolooja.”

²⁴ Kaen meleeno Jombaa gowoko yoronon keni Jiisasnon kanaiŋ Jombaa kania ejemba tuunlelemba yoŋoojon kokaen jeŋ asariro, “Ono balon qararankonkonanon kanon naa iwoiga iibombaajon kenji? Haamonon bowo utitiin metano kema kankeji, onŋ eja iikaŋa iibombaajon kenji me?”

²⁵ “Me naa iwoiga iibombaajon kenji? Eja malekuya akadamuyawo mouma laligoroti, ii iibombaajon me? Mobu, ejemba malekugia tereya iimasiinŋawo mouma kema kan siiseweweya qaa laligojuti, iyoŋonoŋ mono kin yoŋoo jinkaron mirigianon laligoju. Ii balon qararankonkonanon qaago.”

²⁶ “Me naa iwoiga iibombaajon kenji? Gejatootoo eja moŋ iibombaajon me? Onanon, niinon kokaen injiowe mobu: Eja iigiti, iinon mono gejatootoo ejemba tosaŋa unuugun qaita moŋ kolooja. ²⁷ Iwaa kania ii

^f 7.22 Ais 35.5-6; 61.1 ^g 7.27 Mal 3.1

waladeen kokaen oogita eja, ‘Moba, niinon qelena gajoba mon wasiwe waladeen kema ejemba uugia mindinon goo kana meleuro giinon mono iwaa gematanon namonon emu kemeba.’ ²⁸Qaa kaen ejato, niinon kokaen injijowe mobu: Embanonga meraurugia kuuya megiti, iyonoo batugianon Jonon mono kuuya unuugun qabuayawo nanja. Nanjato, Anutuwaa bentoton uutanon keuma Anutuwaa qabuaya mokolonkejuti, iyonoo batugianon kamaanqeqeta konoga iinon mono Jon uuguja.

²⁹“Ejemba kanageso kuuya ano yonoo batugianon takis meme yononon kaangadeen Jombaa Buja qaaya mogi oomulu men ononotiwaajon Jiisaswaa Buja qaaya moma jen qeleema jegi, “Ahaa! Anutuwaa kana dindiņa jen asarija.” Kaen jen uugia meleengi. ³⁰Kaen meleengito, Jonon Farisii ano Kana qaawaa boi oomulu mende men ononotiwaajon yononon Anutuwaa areņa mende ten koma Buja gema qen silemale angi.

³¹“Ejemba kete namonon laligojuti, ii mono naamombo so ama onombenaga? Yonoo siligia ii nomaen? ³²Yononon naamade kaņa koloju. Yononon maaket sombenon rama qaa jomo men tondu qama kokaen jenkeju, ‘Nono awelo uuniņ ono rii gbawe mende orogi. Nono jinņen qaniņ ono mende toroqen saagi.’ ³³Iikawaa kania ii kokaen: Jon Oomulu ejanon kaņ nene singin laligon wain apu mende nero ono iwaajon jenkeju, ‘Ome mononon uutanon kemerota laligoja.’

³⁴“Siwe gomambaa Eja honanon kaņ nene neņ korisoro angi ononon jenkeju, ‘Mobu, iinon baonon newageen nene qozozonon neņ wain apu mamaga neņ takis eja tiliqiligiawo ano kilenja meme yonoo alagiaga laligoja.’ ³⁵Korebore Anutuwaa momakooto koma gbilinkejuti, iyonoo nanamemengiaa honanon mono momakooto-gianon sokonji, ii qendeemakeja.” Kiaņ.

Singisongo embanon Jiisaswaa kania kele moriro.

³⁶Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) eja yonoononga monon Jiisas ii iyanaa mirianon kaņ nene newaatiwaa koma hororo. Koma hororo kema mirianon uma nene duņnon raro. ³⁷ⁱTaon kanon singisongo emba mon laligo. Iinon Jiisas Farisii ejawaa mirinon uma rama nene neroti, iikawaa bujuya moma kele unkoowayawo maaro jamo kaaro mon saa qeroti, ii men uma karo. Kaaro ii lalu lanņonawo qata alabasta iikanon memetaga.

³⁸Uma kaņ Jiisaswaa kanianon kemen rama kanain saaro jaunanon riima kemen kanianon moriro. Moriro waņ juyanon keren, selemooto men koto toboriro kania buutanon kiton neņ kele unkoowayawonon moriro. ³⁹Moriroto, Farisii ejanon Jiisas koma hororoti, iinon ii iima

^h 7.29-30 Mat 21.32; Luuk 3.12 ⁱ 7.37-38 Mat 26.7; Maak 14.3; Jon 12.3

uutanonj kokaenj romongoro, “Emba koi singisonjgoyawoga. Eja koi kanonj gejatootoo ejaga laligonagati eenj, iinonj mono emba kanianonj oosirijiwaa kania moma kotonaga.”

⁴⁰ Jiisanonj ii moma kotonj kokaenj meleema jero, “Saimon, niinonj qaa monj jemambaajonj mojenj.” Jero ijoro, “Boi, saanonj jena momaŋa.”

⁴¹ Ijoro Jiisanonj kokaenj ijoro, “Ejemba woinonj benknonj kema kiti ambowaa monej galeŋaa qisiri. Moŋnonj weenj 500:waa tawaya (Kina 5,000), moŋnonj weenj 50:waa tawaya (Kina 500) kawaa so kiti ambotiwaa qisiri. Qisiri iikawaa so orono. ⁴² Oroma kanagenj kitigara kumbao jero monenŋara qaono amamaari. Amamaari benk galeŋanonj kitigara qetegonj kotonj mesaonj orono. Mesaonj orono iyoroononŋa morononj ii uutanonj mamaga jopagonj muŋkeja?”

⁴³ Kaenj qisiro Saimononj kokaenj meleeno, “Noo momononj kiti somata kotonj mesaonj muroti, iinonj.” Kaenj meleeno jero, “Gii qaa tororo gosin jejaŋ.”

⁴⁴ Kaenj jeŋ embawaanonj eleema kokaenj ijoro, “Emba koi iiba. Niinonj miriganonj koube giinonj kanana sonŋbamambaajonj apu monj mende nonjanto, emba koi kanonj mono kanana jauŋanonj morinj waŋ juyanonj selemooto meŋ kotooro toborija. ⁴⁵ Giinonj buuna mende kitonj nejanto, emba koi kanonj mono mirinonj koube iikanondeenj kaparaŋ koma kanana kitonj neŋ laligoja. ⁴⁶ Giinonj waŋna kele mende morijanto, emba koi kanonj mono kele uŋkoowayawononj kanananonj nomorija. ⁴⁷ Kawaajonj niinonj kokaenj jewe moba: Anutunonj emba kokawaa singisonjgoya mamaga ii mesaonj sonŋbano kawaajonj uutanonj nii mamaga jopagonj nonja. Moŋnonj singisonjgo melaada monj ano Anutunonj singisonjgoya melaada mesaoro iinonj uutanonj boronja monj iigadeenj jopagonj nomakeja.”

⁴⁸ Kaenj jeŋ emba ii kokaenj ijoro, “Niinonj goo singisonjgoga sonŋbama mesaonj.”

⁴⁹ Kaenj jero eja motoonj nene neŋ ragiti, iyonononj kanainj iyanŋiodeenj kokaenj jegi, “Singisonjgo sonŋbama mesaoji, iinonj mono moro ejaga koloomambaa moja?”

⁵⁰ Kaenj jegito, Jiisanonj embawaajonj jero, “Momalaariganonj mono hamo qeŋ gonja. Saanonj luaenonj kema.” Kiaŋ.

Emba tosianonj Jiisas nanŋonj keŋgi.

8 ¹ Kawaa gematanonj Jiisanonj liligonj taonja taonja ano gomaŋa gomaŋa kanonj kema Anutuwaabentotombaa kania jeŋ asarinj Oligaa Buŋa qaanonj ejemba uugia kuunj laligoro. Gowokouruta 12 yonononj iwo motoonj keŋgi. ² ^J Kaanŋagadeenj emba tosianonj iwo keŋgi.

^j 8.2-3 Mat 27.55-56; Maak 15.40-41; Luuk 23.49

Emba ii wala ji injiro omenoj kokojinjinj menj onono laligogi Jiisasnoj menj qeangonj onono. Emba ii kokaenj: Magdalaga emba moŋ qata Maria qagi. Jiisasnoj iwaa uutanonga ome 7 onjotaaro kouma kenji. ³Emba moŋ qata Joana. Iwaa loya qata Kuza iinonj kinj Herodwaa jinjkaronj miri kanonj gawmambaa monej galenjaga laligoro. Emba moŋ qata Susana. Yoŋononj ano emba tosaŋa mamaga yoŋononj iyanjgiaa monej esuhinagianoj Jiisas ano gowokouruta kananonj galenj koma nanjgonj onjogi. Kiaŋ.

Qosomakororo ejawaa sareqaa

Mat 13.1-9; Maak 4.1-9

⁴Ejembanonj taonj so kanonja horonj Jiisaswaanonj kanj tuunjelembenonj ajoroogi Jiisasnoj sareqaa moŋ kokaenj jero:

⁵“Eja moŋonj nene kota qosoma kororoomambaaonj keno. Kema qosono kota tosanonj kana goraayanonj kemenj konji. Kemenj konji ejembanonj riinj rikotaagi kanakeewanaa (warawenj) koonja koonja kouma ii nedaborogi. ⁶Kota tosanonj jamo kowonjinonj kemenj konji. Kemenj koma kanonj namo apuyawo mende mokolonj kuragagia kouma soolinj gororonjogi.

⁷“Kota tosanonj komuntiri waayawononj kemenj konji. Kemenj konji iikanonj ororonj kouma unjuugunj qenj turunj bibiloko menj onjogi. ⁸Kota tosanonj namo awaanonj kemenj konji. Kemenj koma juma waama honjgia awaa kolonj handewaa so kolonj seigi.”

Qaa ii jedaboronj qa somata kokaenj qaro, “Moŋonj uugejiawo laligoji eenj, iinonj mono sareqaa koi geja ama moma kotowa.” Kiaŋ.

Jiisasnoj nomaembaaonj sareqaawaa kania jero.

Mat 13.10-17; Maak 4.10-12

⁹Kaenj jero gowokourutanonj sareqaa kokawaa kaniaaonj Jiisas qisinj mugi. ¹⁰^kQisinj mugi jero, “Anutuwaa bentotonanonj keuma laligowonatiwaa qaa aasangoya ii onj asuganonj injijowe moma kotojuto, tosaŋa yoŋooonj ii sareqaanonj jewe momakeju. Kaenj moma iyanjgiaa jaagianonj iwoi iimago kania kilenj mende iima kotowuya. Iyanjgiaa gejagianonj qaa tororo momago kania kilenj mende moma asariwuya.”

Jiisasnoj sareqaawaa kania jero.

Mat 13.18-23; Maak 4.13-20

¹¹“Sareqaa iikawaa kania ii kokaenj: Kota qosoma kororoogi, ii Anutuwaanonj Buŋa qaa. ¹²Nene kota kana goraayanonj kemenj konjiti, ii kokaenj: Ejemba tosanonj Buŋa qaa mojuto, ii mogi Kilenjgia Toyanonj kanj uugia meleema

^k 8.10 Ais 6.9-10

Siwewaa buŋa koloowubotiwaajon qaa kota ii uugianonŋa qetegon uŋuamakeja. ¹³Nene kota qosono jamo kowonjinon kemeŋ koŋgiti, ii ejemba sareya moŋ. Yoŋonon Buŋa qaa moma ii uuqeeanŋo qaganon moma anŋon komakejuto, uugianon kemeŋ tiigia mende megitiwaajon kamban torodaamo-ŋadeen moma laarin laligogi anŋobatowaa kambanjon mono tama uŋuwaa.

¹⁴“Nene kota qosono kumuntiri waayawonon kemeŋ koŋgiti, ii kokaen: Yoŋonon Buŋa qaa mogi uugianon kemeŋkejato, balonon laaligowaa majakakaya ano monen hina memewaa uugereya koloon bimoon onomakeja. Qabuŋagiawo koloowombaaŋon koposonŋogi siin kombombaŋa bologa tosanon kaanŋagadeen uugianon dungan Buŋa qaa bibiloko meŋ muŋkeju. Kaen kolooro honŋia qaa auta (gipeya) koloowuya. ¹⁵Kaento, nene kota namo awanon kemeŋ koŋgiti, ii ejemba koi kaanŋa: Yoŋonon Buŋa qaa geja ama mogi uugia awaa gbingbaonŋa qaa iikanon kemero soowabotiwaajon mokosinŋon kaparan koma galen koŋgi honŋia awaa awaa mokolonkeju.” Kiaŋ.

Iwoi aasangoya kuuya ii asuganon koloowaa.

Maak 4.21-25

¹⁶^l“Moŋnon lambe me kiwa ootirin monjonon mende koma turuwaa me duŋ baatanon mende ambaa. Ii qaagoto, ii iikawaa duŋ qaganon ano rabaa. Rama asariro tosanon miri uutanon ubombaajon mojuti, yoŋonon iikawaa asasaga iima saanon ubuya.

¹⁷^m“Kaanjadeen uunananon iwoi moŋ mesanŋonin aasangoyanon eji, ii mono asuganon koloowaa. Iwoi moŋ koma turunin eji, ii mono luluunŋi asuganon ewaa.

¹⁸ⁿ“Kawaajon Anutuwaa qaa mojuti, ii mono uu wombogianon ama romonŋon koma gbilin laligowu. Moŋnon momakootoyawo laligoji, Anutunon mono ii toroqen muro somariwaato, moŋnon momakootoya qaa laligojato, ‘Kawo laligojen,’ jeji, Anutunon mono momoya melaa ii kaanŋagadeen qetegon wambaa.” Kiaŋ.

Jiisaswaa nemuŋkouruta.

Mat 12.46-50; Maak 3.31-35

¹⁹Jiisasnon kaen jeŋ laligoro nemuŋ kourutanon ii iibombaajon kagito, ejemba tuun somatanon ologon eligogitiwaajon kosianon kembombaajon amamaagi. ²⁰Amamaan nanŋi moŋnon kokaen ijoro, “Goo nemuŋkoanŋa mono seleenŋen nama gii giibombaajon moju.”

²¹Ijoroto, Jiisasnon kokaen meleema inijoro, “Ejemba koi Anutuwaa Buŋa qaa moma teŋ koma koma gbilinkejuti, iyoŋonon mono noo nemuna ano kouruna kolooju.” Kiaŋ.

^l 8.16 Mat 5.15; Luuk 11.33 ^m 8.17 Mat 10.26; Luuk 12.2 ⁿ 8.18 Mat 25.29; Luuk 19.26

Jiisasnoŋ jero raidimboŋ goronŋ qero.

Mat 8.23-27; Maak 4.35-41

²²Weeŋ moŋnoŋ Jiisasnoŋ gowokouruta kokaenŋ injjoro, “Mono mesaonŋ apu aŋgoŋ kotoŋ leegenŋ keubonja.” Kaenŋ jero waŋgonoŋ motoonŋ uma apu aŋgoŋ qaganonŋ kenŋgi. ²³Kema opo sel mororonŋgogi haamononŋ naŋgoro kenŋgi Jiisasnoŋ gaonŋ ero. Ero haamo raidimboŋ apu aŋgonoŋ gilinŋ siri qindiiro waŋgo uutanonŋ kemero. Kemeŋ saa qemambaajonŋ ano tiwilaawombaajonŋ aŋgi.

²⁴Tiwilaawombaajonŋ ama gowokourutanonŋ kema mindiinŋ ijogi, “Poŋ Somatanana, mono nono aŋgonoŋ tiwilaawombaajonŋ anjonŋ.” Kaenŋ ijogi uuta tooro musu ano apu aŋgombaa siria kokaenŋ jeŋ kotoŋ orono esunŋaranonŋ kamaaro goronŋ qeŋ ero.

²⁵Kaenŋ kolooro injjoro, “Oŋoo momalaarigia ii dakanonŋ?” Kaenŋ injjoroto, yoŋonoŋ awawalinŋ qarasonbugia moma jegi, “Yei! Eja koi naa ejaga laligoja? Iinonŋ musu ano kowe siri jeŋ kotoŋ orono jeta teŋ konjao.” Kianŋ.

Omenonŋ bao uugianonŋ kemegi ejanonŋ qeaŋgoro.

Mat 8.28-34; Maak 5.1-20

²⁶Jiisasnoŋ gowokouruta yoŋowo toroqenŋ opo sel mororonŋgogi haamononŋ naŋgoro kema apu aŋgoŋ kotoŋ Galili prowins leegenŋ Gerasa gomanonŋ keugi. ²⁷Iikanonŋ keuma sakasinonŋ uro eja omeyawo moŋ taononŋga kaŋ Jiisas mokolooro. Eja ii qasirinonŋ laligonŋ qamowaa jamo kobaa osonŋ uroroogi egiti, iikanonŋ eŋ laligoro. Kambaŋ koriga opo maleku mende mouma miri mombaa uutanonŋ mende eŋ laligoro.

²⁸⁻²⁹Omenonŋ kambaŋ koriga horonŋ ureenŋ muro eja mamaganonŋ boria bota qeŋ kania gbadononŋ (tapenonŋ) somonŋonŋ galeŋ koma laligogito, tapeya ii hororo riiqiuro omenonŋ kuuro balonŋ qararaŋkonŋkonanŋ kema laŋ laligoro. Kawaajonŋ Jiisasnoŋ omeya ii kokaenŋ jeŋ kotoŋ mumambaajonŋ ano, “Ome bologa, gii mono kouma eja koi mesaonŋ kemba.” Kaenŋ jemambaajonŋ ano Jiisas iima silama namononŋ kosianonŋ kemeŋ qa gigilaanŋ kokaenŋ qaro, “Ae Jiisas, gii Anutu uutaa meria koloojanŋ. Gii mono nomaenŋ ama nomambaajonŋ koi kajanŋ? Niinonŋ welema gonjeŋ: Gii siimbobolo geriawo mende ama nomba.”

³⁰Kaenŋ qaro kokaenŋ qisiro, “Gii qaga moro?” Omejiilanŋ mamaga uutanonŋ kemeŋ laligogitiwaaajonŋ “Qanana Lijon jejonŋ,” jegi. Ii ananaa qaanonŋ Kere tuuŋ somata. ³¹Kaenŋ jeŋ Jiisas kokaenŋ welema mugi, “Gii nonotaanŋ ome roŋ dusiita qaa iikanonŋ kemebombaajonŋ mende jeŋ kotoŋ nonomba.”

³²Kosogianonŋ maronja kanonŋ bao tuuŋ somata moŋ gbojoja uutanonŋ kuluuma laligogi. Kawaajonŋ ome yoŋonoŋ kokaenŋ jeŋ welema mugi, “Gii

saanon jena nono bao yonoo uugianon kemebona.” Welema mugi “Mono kema kemebu,” jeŋ koton onono. ³³Jeŋ koton onono eja uutanonga kouma kema bao uugianon kemegi. Kemegi bao tuuŋ yononon luguŋ newonewonon kema jororonon apu angonon kemen nemoton komugi.

³⁴Iikaen kolooro bao galeŋ yononon ii iima taon ano gomaŋ boleboole kanon kok koma unjurama kema buju qaa ii jegi. ³⁵Jegi moma ejemba jaasonon yononon iwoi kolooroti, ii iibombaajon kagi. Kaŋ Jiisaswaanon kouma eja uutanonga omenon kougiti, iinon Jiisaswaa kanianon raro mokoloogi. Opo selekopaaya tororo somonon uuta tooro roromongoya kuuya asugiro iima awawaligi. ³⁶Eja omeyawo iinon nomaen qeangoroti, ii iigitinon injjogi.

³⁷Injjogi moma mamaganon awawalin qarasombugia mogi. Kawaajon Gerasa gomambaa ejemba tuuŋ kuuya yononon Jiisasnon onomesaowaatiwaaajon welema mugi. Welema mugi eleema kemambaajon waŋgonon umambaa ano. ³⁸Umambaa ano eja uutanonga ome kougiti, iinon kaŋ Jiisaswo motoon kema laligomambaajon qisiro. Kaen qisiroto, Jiisasnon qotogon wasin muŋ kokaen ijoro,

³⁹“Gii mono eleema miriganon kema Anutunon angoletto somasomata meŋ gonoti, iikawaa sunduya jena mobu.” Kaen ijoro kema Jiisasnon angoletto somasomata meŋ muroti, iikawaa qaaya ii taon uutanon liligon gomaŋ so jeŋ seiro. Kiaŋ.

Jairusnon borataajon Jiisas qama kooliro.

Mat 9.18-26; Maak 5.21-43

⁴⁰Ejemba kuuya Jiisaswaaajon mambongi eleema karo tuuŋa tuuŋa koma aisoon horon mugi. ⁴¹Qamakooli miriwaa qaa galeŋ mon qata Jairus iinon kaŋ Jiisaswaa batanon kemen simin kuma mirianon kawaatiwaaajon qama koolin muro. ⁴²Merauruta qaato, borata guaŋ motoonon gbania 12:waa so laligon komumambaajon ano. Jiisas koma horon mugi keno ejembanon leeleo ologon utama mugi. Kiaŋ.

Emba jiawonon Jiisaswaa malekuya oosiriro.

⁴³Utama muŋ keŋgi kanon batugianon emba mon laligoro. Iinon koinsa gbani 12 kawaa so iima ji kiro laligoro. Iinon selegaleŋ yonoo tawagia moneŋ hinaya kuuya gilin laligoro selegaleŋ kuuyanon meŋ qeangowombaajon amamaagi. ⁴⁴Emba kanon Jiisaswaa gematanon kema malekuyaa kiti susuya oosiriro iikanondeen saya juguro.

⁴⁵Jiisasnon qisin jero, “Moronon noosirija?” Kaen jeroto, ejemba kuuyanon ii qakoongi Piitonon ijoro, “Somatana, ejemba tuuŋonon ologon utama aon kaŋ goosiriju.”

⁴⁶Ijoro Jiisasnon jero, “Qaago, mononon noosiriro esuŋna mon keno mojen.” ⁴⁷Kaen jero embanon “Kaniaan mokoloja,” jeŋ jeneŋa ororo

karj Jiisaswaa batanoj siminj kuma jiaa kania ano oosirinj iikanondeen qeangoroti, iikawaa kania asuganoj jero ejemba tuuj kuuyanoj mogi. ⁴⁸Mogi Jiisasnoj kokaen ijoro, “Borana, momalaariganonj mono menj qeangonj gonja. Saanonj uubonjononj kemba.” Kiaj.

Jiisasnoj Jairuswaa borata menj gbiliro.

⁴⁹Qaa kaen ijor nano qamakooli miriwaa qaa galenja mirinonga mononj welenj karj Jairus ijoro, “Boraganonj komuja! Kawaajonj mono boiwaa qaganonj lombo toroqenj mende amba.”

⁵⁰Ijoroto, Jiisasnoj qaa ii moma qamakooli miriwaa qaa galenj kokaen ijoro, “Toroko mende moba. Mono uumotoonj ama nii moma laarinj nona boraganonj qeangowaa.”

⁵¹Kaen ijor iwaa mirinonj kema ejemba tosaaja onjomesaonj Piito, Jon, Jeims ano borawaa nemunmanja iigadeen unjano iyanjioddeen miri uutanoj ugi. ⁵²Ugi ejemba kuuyanoj jinjenj qama saama amburerej megito, Jiisasnoj jero, “Tinonj mende komujato, gaonja eja. Kawaajonj mono saa mesaowu.”

⁵³Kaen jero jononjsisi kaanja kolooro “Mono komuja!” qaa ii moma jomoma mugi. ⁵⁴Jomoma mugito, bora ii borianonj menj qama ijoro, “Borana, mono waaba.” ⁵⁵Kaen ijoro kokoosuyanonj eleeno iikanondeen waama nano. Nano nene mugi newaatiwaaajonj jero. ⁵⁶Nemunmanjanonj ii iima walijgorito, Jiisasnoj iwoi kolooroti, iikawaa bujuya monj jegi mobubotiwaajonj songo ama onono. Kiaj.

Jiisasnoj gowokouruta 12 wasinj onono.

Mat 10.5-15; Maak 6.7-13

9 ¹Jiisasnoj gowokouruta 12 ii onono ajoroogi omejiilanj kuuya konjoma onjombutiwaaajonj ama ji wiji menj qeangowutiwaaajonj kusunja esunmumuyawo onono. ²Ku-usunj onoma kokaen jenj wasinj onono, “Ono mono kema Anutuwaa bentotombaa kania ejemba jenj asarinj onoma ji ejemba menj qeangonj onoma laligowu.” ³°Wasinj onoma injjoro, “Ono kana kembutiwaaajonj iwoi monj mende menj kembu, taa gbaru mende, geso mende, kana samonj mende ano soojaakota mende. Maleku samonja mendeto, motoonjo mewu.

⁴“Kema mirinonj daen daen keubuti, mono iikanondeen laligonj gawonj menj taonj ii mesaonj kana kembu. ⁵Kema laligonj miri mononj keugi mende koma horonj onoma qaagia mende mogi telambelangia mono kokaen jenj qendeema onjombu, ‘Nono onoo balononj kanij sububunj kana tambonananoj mokotaaji, ii mono qesaaninj onjanganjanonj eleema kemebaa.’ Kaen jegi kaniagia solanja moma kotogi saanonj taonj ii mesaonj toroqenj kembu.”

° 9.3-5 Luuk 10.4-11; Apo 13.51

⁶Kaen injjoro mesaonj kema gomaŋa gomaŋa liligonj miri so Oligaa Buŋa jeŋ asariŋ ji ejemba meŋ qeaŋgonj oŋoma laligoŋi. Kiaŋ.

Herodnonj Jiisaswaajonj sisau ano.

Mat 14.1-12; Maak 6.14-29

⁷Iwoi kuuya kolooroti, iikawaa qabuŋayanonj seiŋ balonj bakayaa (Galili prowinswaa) kinj Herodwaa gejianonj kemero moro. Ejemba tosonianonj kokaenj jegi, “Jon Oomulu ejanonj mono koomunonŋa waama laligoja.” Kawaajonj kinjonj qaawaa monŋama sisau ano. ⁸Anoto, tosonianonj jegi, “Elaijanonj mombo asuginj laligoja.” Tosianonj toroqen jegi, “Gejatootoo eja walaga yoŋoononŋa monjonj mono gbiliŋ waama laligoja.” ⁹Kaen jegito, kinj Herodnonj kokaenj jero, “Jon Oomulu eja ii niinonj jewe aroya kotogito, mombaa qaaya kaen jegi mojeŋi, ii mono morononj?” Kaen jeŋ Jiisas iimambaajonj kaparanj koma jejeromonjromonj ano. Kiaŋ.

Jiisasnonj eja 5,000 nene uŋuagiŋo.

Mat 14.13-21; Maak 6.30-44; Jon 6.1-14

¹⁰Wasiwasi eja aposol yoŋononj Jiisaswaanonj eleema iwoi ama megiti, iikawaa sunduya kuuya ijogi. Ijogi uŋuama ejemba qenjaaro sombenŋia mesaonj taonj qata Betsaida kawaa kosianonj iyanŋia siri gbamejanonj laligowombaajonj kenŋi. ¹¹Kenŋito, ejemba tuuŋ yoŋononj ii moma Jiisas gematanonj otaanj kenŋi. Kema Jiisas-waanonj kagi koma horonj oŋoma Anutu bentotombaa kania jeŋ asariŋ ji ejemba meŋ qeaŋgonj oŋono.

¹²Kaen ama laligoro weenj jaaya tegonj kememambaajonj ano. Kaen kolooro gowoko 12 yoŋononj kaŋ Jiisas kokaenj ijogi, “Nono balonj gbameŋa koi kanonj laligoŋoniwaajonj gii saanonj ejemba tuuŋ koi wasiŋ oŋona gomaŋ miri kosere kosere rama kenjuti, iikanonj kema eemiri ano nembanene mokoloowu.”

¹³Kaen ijogito, kokaenj injjoro, “Oŋononj mono oŋoaŋgio ii nene uŋuagiwu.” Kaen injjoro meleenŋi, “Nono bered 5 ano sora woi iikayadeen meŋ laligojonj. Kawaajonj nomaenj ambonaga? Nono saanonj kema ejemba tuuŋ koi kuuya yoŋoojonj nene sewanŋa mewonaga me? ¹⁴(Yoŋononj eja 5,000:baa so laligoju.)” Kaen meleenŋi gowokouruta kokaenj injjoro, “Oŋononj mono ejemba injjonj mendeema oŋonŋi tuuŋ so 50:waa so nene newombaajonj ajoroonj kamaanŋ rabu.”

¹⁵Injjoro iikaenj ama mendeema oŋonŋi ejemba kuuyanonj kamaanŋ tuuŋa tuuŋa rama kenŋi. ¹⁶Rama kenŋi bered 5 ano sora woi ii meŋ Siwenonj uuro uro kotuegoro. Kotuegonj bered motonj gowokouruta oŋono ejemba tuuŋ so mendeema batugianonj anŋi. ¹⁷Batugianonj anŋi korebore

^p 9.7-8 Mat 16.14; Maak 8.28; Luuk 9.19

nej nej timbiringogi. Nene kitia reemonja mesaogiti, ii gowoko yononon menj kululuugi konde 12 kanonj kemenj saa qero. Kiaj.

Piitononj Jiisaswaa kania jokolooro.

Mat 16.13-20; Maak 8.27-30

¹⁸ Kambanj monjonj Jiisasnonj iyanodeenj gomanj mongenj qama kooliro gowokourutanonj iwo laligogi qisinj onjoma kokaenj injijoro, “Ejembanonj noojonj nomaenj jenkeju? Nii moroga koloojenj?”

¹⁹ “Injijoro meleema kokaenj jegi, “Tosianonj ‘Gii Jon Oomulu ejaga koloojanj,’ jenkejuto, tosonianj ‘Gii Elaija koloojanj,’ jenkeju ano tosonianj toroqenj kokaenj jenkeju, ‘Gii gejatootoo eja walaga yonoononga monjonj koomunonja waama laligojanj.’ ”

²⁰ “Kaenj jegi kokaenj qisinj onono, “Ano onjoangio noojonj nomaenj jeju? Nii moroga koloojenj?” Qisinj onono Piitononj meleema ijoro, “Gii Anutuwaanonj Hamoqeqe Toya Kraist koloojanj.” Kiaj.

Jiisasnonj komumambaa qaaya jero.

Mat 16.20-28; Maak 8.30–9.1

²¹ Kaenj qisinj onono kania asuganonj jegi monjonj mobutiwaajonj songo kotakota ama onono. ²² Jiisasnonj jero, “Siwe gomambaa Eja honjanonj mono siimbobolo mamaga mobaa. Kantriwaa jotamemeya, jigo gawonj galej ano Kana qaawaa boi yonononj mono gema qenj qegi komuwaa. Komunj weenj karonj kolooro koomunonja waabaa.” Kiaj.

Kraist otaawombaa sewanja.

²³ ^s Jiisasnonj ejemba kuuya ii qaa kokaenj injijoro, “Monjonj noo gemananonj notaanj kamambaaajonj moji, iinonj mono iyanjaa uuseliaa siinj kombombanja bologa gema qero ‘Bunja gbiliala menj kaja,’ jenj sisiala megij siimbobolo ii bisimakeba. Ii maripoononj komuwaatiwaa so mokosinjonj nii notaanj kawa.

²⁴ ^t “Monjonj laaligoya iyanjaajonj anjonj koma iyanjaa jaajaa laligoji, iinonj mono laaligoya honja somonjgoro soowaa. Soowaato, monjonj balombaa laaligoya noojonj ama qeleema togonj nombaati, iinonj mono laaligo honjaa kania mokolonj kotiinj laligowaa.

²⁵ “Monjonj balonja balonja iyonjoo ilawoilaya kuuya koma hororo bunjaya kendabororo uutaa laaligoya menj soonj silemale laligonj komuro Anutunonj qaaya jenj tegoro gere sianonj kemenj unjayanonj tiwilaaro mende sokombaa. Esuhinaya iikanonj mono uukoisoro mende ama mubaa. Qaago totoonj!

⁹ **9.19** Mat 14.1-2; Maak 6.14-15; Luuk 9.7-8 ^r **9.20** Jon 6.68-69 ^s **9.23** Mat 10.38; Luuk 14.27 ^t **9.24** Mat 10.39; Luuk 17.33; Jon 12.25

26 “Moŋnoŋ noo qana ano Buŋa qaana meŋ kamaaŋ anŋi, ii Siwe gomambaa Eja hoŋanoŋ kaŋagadeeŋ iima tiiwaa. Iinoŋ kanageŋ Siwe gajoba toroya yoŋowo koi kamaagi iyoŋonoŋ, aŋaa ano Maŋaa asamararaŋgia iima aaruwuya. Kambaŋ iikanoŋ eja me emba kaŋa mono iima tiŋ mubaa. 27 Niinoŋ qaa hoŋa moŋ kokaeŋ injiwoe mobu: Koi nanjuti, oŋoo batugianoŋga toŋianoŋ Anutuwaa bentotoŋaa hoŋanoŋ koloowaati, ii iima kotowuya. Jaawo laligoŋ koomuwaa siimboboloya mende mogi asugiro ii iibuya.” Kiaŋ.

Jiisaswaa selianoŋ letono.

Mat 17.1-8; Maak 9.2-13

28 “Qaa ii injiwoe weeŋ 8:waa so tegoro Jiisasnoŋ Piito, Jon ano Jeims uŋuama baŋanoŋ uma Anutu qama kooliro. 29 Qama kooliro iikanoŋ jaasewaŋaa kaitanioŋ letoma qaita moŋ kolooro. Malekuyanog tualalakota koloŋ kokobilibiliawo asariro. 30 Iikanondeeŋ iigi eja woinoŋ asugiŋ Jiisaswo qaa qaa amigi. Ii Mooses ano Elaija. 31 Asamararaŋ uutaŋoŋ asugiŋ Jiisaswo qaa kokaeŋ amiŋ mogi, “Anutunoŋ Jiisas siimbobolo moma komuwaati-waajoŋ wasiro kamaaŋ uulaŋawo Jerusalem sitinoŋ keno areŋ iikanoŋ hoŋawo koloodorowaa.”

32 Kaeŋ amiŋ mogito, Piitonoŋ alawoita yorowo jaagianog bimooro gaog egi. Egito, gaonoga uugia tooro jaagia uuŋ Jiisaswaa asamararaŋa ano eja woi iwo naniti, ii injiigi. 33 Injiigi nama Jiisas mesaowotiwaajoŋ ani Piitonoŋ Jiisas ijoŋo, “Somatanana, nononoŋ koi kanog keraqeeŋgo mojoŋ. Kawaajoŋ nononoŋ saanoŋ kuuŋ karoŋ mewoŋa: Goojoŋ moŋ, Mooseswaajoŋ moŋ ano Elaijawaajoŋ moŋ.” Piitonoŋ kaeŋ ijoŋoto, iyaŋaa qaayaa kania ii mende moma kotoŋo.

34 Kaeŋ jeŋ nano kokolo moŋnoŋ kamaaŋ aŋanoŋ esuuŋ oŋono koosu uutaŋoŋ laligoŋ awawaliŋ jeneŋgia ororo. 35 ^vJeneŋgia ororo naŋgi koosu uutaŋoga qa aro moŋ kokaeŋ kamaaro mogi, “Eja koi ii neenaa meranaga. Ii ejemba hamo qeŋ oŋomambaajoŋ meweŋgoŋ mube. Mono iwaa qaaya moma laligowu.”

36 Qa aro iikanoŋ kamaaro moma gowoko yoŋonoŋ iikanondeeŋ uuŋ Jiisasnondeŋ nano iigi. Baŋanoŋ iwoi iigiti, iikawaa bujuya ii kambaŋ iikanoŋ mende jeŋ qaagia bogoro laligogi moŋnoŋ moŋ mende moro. Kiaŋ.

Jiisasnoŋ ome otaaro meranoŋ qeaŋgoro.

Mat 17.14-21; Maak 9.14-29

37 Eŋ waagi Jiisasnoŋ gowokouruta karoŋ yoŋowo baŋanoŋga kamaaŋ rogaŋoŋ ejemba tuuŋlelemba injiigi. 38 Injiigi ejemba tuuŋnoŋga

^u 9.28-35 2 Piito 1.17-18 ^v 9.35 Ais 42.1; Mat 3.17; 12.18; Maak 1.11; Luuk 3.22

eja moŋnonj qama kokaen ijoro, “Boi, noo merana guaŋga koloojiwaajon mono kan ii iiba. Kawaajon qama koolin gonjen. ³⁹Moba, ome moŋnonj ii mendungoro iikanondeen qa gigilaaro utugonj muro wolaza hororo buutanonja kokopa kamaankeja. Ome iikanonj horonj ureen muŋ kambaŋ mamaga mende mesaonkeja. ⁴⁰Kaen kolooro goo gowokouruga ome ii otaawutiwaajon welema onjonjento, yonjononj ii amamaaju.”

⁴¹Kaen ijoro Jiisasnonj meleema muŋ jero, “Yei, balombaa ejemba yanjisej ano irinŋirinŋiawo, niinonj mono kambaŋ dawo onjowo laligon qatonj unjuwe Anutu mende moma laarigi siimbobolo momakemaŋa? Meraga mono wama koi kawao.”

⁴²Mera ii wama karo kambaŋ iikanonj kaanagadeen omenonj mera utugonj orogonj muro wolaza hororo. Kaen kolooroto, Jiisasnonj ome ii jenj muro mesaoro mera meŋ qeaŋgonj maŋa muro. ^{43a}Anutuwaawo ku-usuŋa somatanonj kaen asugiro kuuyanonj ii iima newogia tegoro waliŋgogi. Kiaŋ.

Jiisasnonj koomuyaa Buŋa jero indin woi kolooro.

Mat 17.22-23; Maak 9.30-32

^{43b}Jiisasnonj iwoi kuuya ii meroti, iikawaajon ejemba kuuyanonj waliŋgogi Jiisasnonj kambaŋ iikanonj gowokouruta qaa kota kokaen injjoro, ⁴⁴“Qaa koi mono geja ama mobu: Anutunonj Siwe gomambaa Eja honja ii balonj ejemba sisiwerowerogiawo yonjoo borogianonj ama muro kemebaa.” ⁴⁵Qaa kota ii injjoroto, ii mende moma kotogi. Anutunonj ii koma tururo aasanjgoyanonj ero ii mende moma asarigi ano kania nomaen, ii qisiwombaaajon kokodundunj anŋi. Kiaŋ.

Gowoko batugianonj morononj uuta kolooja?

Mat 18.1-5; Maak 9.33-37

⁴⁶“Gowoko nonoononja ‘Morononj uuta kolooja?’ jenj qaa ii romonjgogi. ⁴⁷Ii romonjgogito, Jiisasnonj uuroromonjgogia moma kotonj naamade melaa moŋ meŋ kooronjanonj ano nano. ^{48x}Nano kokaen injjoro, “Kuuya onjoononja moŋnonj kamaanqegeta konoga kolooji, iinonj mono uuta kolooja. Kawaajon moŋnonj naamade koi noo qananonj mirianonj koma horonj kalaŋ kombaati, iinonj mono nii koma horonj nombaa. Moŋnonj nii koma horonj nombaaati, iinonj wasin nonoti, mono ii kaanagadeen koma horonj mubaa.” Kiaŋ.

Moŋnonj kerega qaago, iinonj mono alaga kolooja.

Maak 9.38-40

⁴⁹Kambaŋ kanonj Jononj kanainj qaa kokaen ijoro, “Somatana, eja moŋnonj goo qanonj omejiilanj konjoma onjono iininj. Iinonj nonowo mende liligon laligojiwaajon nono ii qotogonj muninj.”

^w 9.46 Luuk 22.24 ^x 9.48 Mat 10.40; Luuk 10.16; Jon 13.20

⁵⁰Kaen ijoroto, Jiisasnoŋ kokaen ijoro, “Ii mende qotogonj mubu. Moŋnoŋ mende qotogonj oŋomakeji, iinonj mono oŋoanŋgiaa areŋnoŋ laligoja. (Kawaajonj oŋo mono noo alauruna tosaanja ii anŋosisiri meŋ oŋombubo.)” Kiaŋ.

Samaria gomaŋ moŋ yoŋononj Jiisas gema qegi.

⁵¹Jiisasnoŋ Siwenonj umambaajonj ano. Kawaa kambaŋa torijiwaajonj Jiisasnoŋ nama “Jerusalem sitinonj kemaŋa,” jeŋ jeŋ kotiiŋ kanaiŋ kanaanonj keno. ⁵²Kema qele waladeen ano wala keŋgi. Kanaanonj kema laligonj Samaria prowinswaa gomaŋ moŋnoŋ keuma “Jiisas kawaatiwaajonj mozoqozojonj ambonatiwaajonj kajonj,” jegi. ⁵³Jegito, Samaria yoŋononj Juuda ano Jerusalem jejewili ama oŋomakegitiwaajonj Jiisasnoŋ “Nii Judia prowinsnoŋ Jerusalem jigo waagenj kemaŋa,” jerotiwaajonj miri anŋonj koma yeizozogia mende inŋjogi. ⁵⁴⁷Kaen anŋgi gowokowoita Jeims ano Jon yorononj ii iima jeri, “Oo Poŋ, sombinonŋa gere kamaanj oŋooro qaombuyaga, kaen qama kooliwombaajonj mojanj me qaago?”

⁵⁵Kaen jerito, Jiisasnoŋ eleema temboma jeŋ orono. ⁵⁶Kanoŋa toroqen gomaŋ moŋnoŋ keŋgi. Kiaŋ.

Jiisas otaawombaa mondomondo qaaya.

Mat 8.18-22

⁵⁷Kanaanonj keŋgi eja moŋnoŋ kaŋ Jiisas ijoro, “Gii daen daen kemaati, niinonj mono iikanonj gii gotaanj kamaŋa.”

⁵⁸Ii moma Jiisasnoŋ kokaen ijoro, “Duuyaa kasu yoŋononj jamo diinŋianonj egi kanakeewaj koonj yoŋononj haigia meŋ laligonjkejuto, Siwe gomambaa Eja hoŋanonj mono daenŋenj kema waŋa naa qembononj laarinj haamo menaga?”

⁵⁹Jiisasnoŋ eja mombaajonj ijoro, “Gii mono kaŋ nii notaawa.” Ijoroto, kokaen meleeno, “Poŋ, ii saanonto, maŋnanonj komumambaajonj anja. Kawaajonj mono wala jena kema galeŋ kombe komuro roŋ kombego.”

⁶⁰Kaen meleenoto, Jiisasnoŋ qaaya meleema ijoro, “Mesaowa! Koomuya yoŋononj qamogia koomuya ii saanonj roŋ kombuto, giinonj mono kema Anutu bentotombaa kania jeŋ asariŋ oŋoma laligowa.”

⁶¹⁸Mombo eja moŋnoŋ kouma ijoro, “Poŋ, niinonj gii gotaamambaa siinja mojentto, moba, gii saanonj jena wala mirinonj kema tinitosauruna yeizozogia jewego.”

⁶²Ijoroto, Jiisasnoŋ meleeno, “Moŋnoŋ balonj meenjanŋgowaa kinonj ii hoos gematanonj somonŋonj borianonj kinonj maayanonj meŋ nano keno mombo eleema gematanonj uuji, iinonj mono Anutuwaaw bentotononj keuma gawonja mewaatiwaa so mende kolooja.” Kiaŋ.

⁷ 9.54 2 Kiŋ 1.9-16 ⁸ 9.61 1 Kiŋ 19.20

Jiisasnoŋ gowoko 72 wasiŋ oŋono keŋgi.

Mat 9.37-38; 10.7-16

10 ¹Kawaa gematanonŋ Poŋnonŋ gowoko tosaanŋ 72^a ii meweengonŋ oŋono. Aŋo “Taonŋ taonŋ gomaŋa gomaŋa kemaŋa,” jeŋ kanonŋ woi woi metogonŋ wala wasiŋ oŋono. ²^b“Wasiŋ oŋomaŋa,” jeŋ kokaenŋ injjoro mogi, “Anutuwaawaa gawononŋ nene honŋa mamaga momogonŋ ejato, ii meŋ kululuuwombaajonŋ gawonŋ meme ejemba anana afaanjanonŋ laligojonŋ. Kawaajonŋ mono nene honŋa masuqegetaa Poŋa qama kooliŋ mugi gawonŋ meme ejemba wasiŋ oŋono honŋa meŋ kululuuwu.

³^c“Oŋo mono kembu. Mobu, lama yoŋononŋ duuyaa kasu kawalia yoŋoo batugianonŋ kemegi luguŋ injiwuboti, niinonŋ oŋo iikawaa tani kaanŋa wasiŋ oŋombe kembu. ⁴^dOŋo moneŋ irimuŋ kasa me geso moŋ me kana esu ii mende meŋ kembu. Kema kananonŋ ejemba injiima jeŋkelekele ama yeizozogia mende jewu.

⁵“Kema miri moŋnonŋ uma wala kokaenŋ injijowu, ‘Anutunonŋ mono miri koi kanonŋ luae qero bonjonŋ laligowu.’ ⁶Kaenŋ jegi moŋnonŋ luae aŋgonŋ komambaa so kolooji eenŋ, luaegianonŋ mono iwaa qaganonŋ ubaato, moŋnonŋ ii mende aŋgonŋ kombaati eenŋ, luaegianonŋ mono eleema oŋoanŋgiaa qagianonŋ ubaa. ⁷^eMiri ubuti, mono iikanondeenŋ laligonŋ gawonŋ mewu. Ejembanonŋ gawonŋ meme ejemba laaligogia nanŋgowutiwaa so koloaju. Kawaajonŋ yoŋononŋ nene ano apu oŋombuti, ii mono newu. Miri tosianonŋ lansanŋ mende ewu. Miri sueŋ mende kema kawu.

⁸“Taonŋ iikanonŋ me iikanonŋ keugi koma horonŋ nene oŋombuti, ii mono newu. ⁹Neŋ tosianonŋ kanonŋ ji injiro ewuti, ii mono meŋ qeangonŋ oŋombu. Kaenŋ ama kokaenŋ jegi mobu, ‘Anutuwaawaa bentotoŋanonŋ mono kosere karo iikawaa uutanonŋ keubu.’ ¹⁰^fKaenŋ ambuto, taonŋ moŋnonŋ keugi gema uŋuwuti, iikanonŋ mono maaketnonŋ me sombenonŋ kema kokaenŋ jegi mobu,

¹¹‘Nono oŋoo taononŋ kanŋ sububunŋ iwoi kana tambonananonŋ mokotaaji, ii mono riinŋ konjoratininŋ oŋoanŋgiaanonŋ eleema kemebaa. Kemebaato, qaa koi mono moma yagowu: Anutuwaawaa bentotoŋanonŋ mono kosogianonŋ asugija.’ ¹²^gNiinonŋ kokaenŋ injijowe mobu: Anutunonŋ kambaŋ somatanonŋ qemasologenŋgiaa ironŋa meleeno taonŋ iikawaa qaganonŋ ubaati, so iikanonŋ mono Sodom yoŋoo siimbobolo soya uugunŋ toroqenŋ oŋombaa.”^h

^a 10.1 Tosianonŋ weengonŋ 70 jeju. Tosianonŋ 72 jeju. ^b 10.2 Mat 9.37-38 ^c 10.3 Mat 10.16

^d 10.4-11 Mat 10.7-14; Maak 6.8-11; Luuk 9.3-5 ^e 10.7 1 Kor 9.14; 1 Tim 5.18

^f 10.10-11 Apo 13.51 ^g 10.12 Jen 19.24-28; Mat 10.15; 11.24 ^h 10.12 Sodom yoŋononŋ bologa kanjanawo meŋ laligonŋ uugia mende meleengi Anutunonŋ gerenonŋ kondeema oŋono.

Jiisasnoj taon 3 yonoojon 'Yei wosobiri!' jero.

Mat 11.20-24

¹³“Oo Korazin toya, niinon onoojon 'Yei!' jey saajen ano Betsaida toya, onoojon kaanagadeen 'Yei!' jey saajen. Niinon yonoonon kembe qaana jewe sostono angoletona ku-usunawo asugiroto, uugia kilen mende meleengi. Angoleto ii waba balonon Taia ano Saidon sitinon asuginagati eej, iyononon mono kaman koriga uugia meleembombaaon kaisareya qendeema resanon lumu aon too arin saabuyaga.

¹⁴“Saabuyagato, Anutunon kanagen Korazin ano Betsaida yonoo qaagia jey tegon irona meleeno siimbobolo mobuti, kaman somata iikanon ii mono Taia ano Saidon yonoo siimbobolo soya uugun mobuya. ¹⁵“Ano Kaperneam toya, Anutunon on saanon metaama onono Siwe gomanon ubuyaga me qaago? Qaago totoon! On mono koomuwaa senjon gomanon kemebuya.

¹⁶“Mojonon qaagia mobaati, iinon mono noo qaana mobaa. Mojonon gema unuwaati, iinon mono nii gema nuwaato, mojonon nii gema nuwaati, iinon wasin nonoti, mono ii gema qewaa.” Kian.

Gowoko 72 yononon eleema aisoogi.

¹⁷Gowoko 72^l yononon laligon eleema kan aisoon kokaen jegi, “Pon, nono goo qaganon omejiilan jey koton ononon yononon kaanagadeen qaanana baatanon kema togon kenji.”

¹⁸Kaen jegi Jiisasnoj meleeno, “Niinon Satan aagogi Siwenonga lugun oobili kaan hagon kemero iibe. ¹⁹“Mobu, niinon ku-usun onombe on saanon mokolen, soromaan, kuanquan ano kerenanaa esunmumuya jetawo kuuya riigi kamaaro haamo ambuya. Kawaajon iwoi mojonon unun mizimizi mende mewaa.

²⁰“Kawaajon omejiilan yononon qaagia baatanon kenjuto, kilen onoonon korisoro waja ii iikawaajon mende aisoowu. Onoo qagia Siwe gomanon oogi Anutuwa buknon eji, iikawaajon mono honombononga qaa aisoowu.” Kian.

Jiisasnoj aisoon Anutu mepeseero.

Mat 11.25-27; 13.16-17

²¹Kaman kanon Un Toroyanon Jiisas inaan muro aisoon qaa kokaen jero, “Oo Amana, giinon Buja qaaga momakooto ejemba momo somata megiti, iyonoonon mesanjonato, ejemba merabora kaan iyanjiaajon

ⁱ 10.13 Ais 23.1-18; Eze 26.1-28.26; Joel 3.4-8; Aam 1.9-10; Zek 9.2-4 ^j 10.15 Ais 14.13-15

^k 10.16 Mat 10.40; Maak 9.37; Luuk 9.48; Jon 13.20 ^l 10.17 Tosianon weenjon 70 jeju. Tosianon 72 jeju. ^m 10.19 Ond 91.13

mogi poumapou kolooji, ii mono ii injisaana moma asariju. Kawaajon niinonj Siwe gomambaa Ponja gii mepeseen gonjen. Oo Amana, gii geengo kaenj koloowaatiwajaan mona sokono awaa kolooro.

²²“Amananonj mono iwoi kuuya jenj kotooro noo bunjaga kolooro. Amananonj meriaa kania anodeen moma yagoro mojnongj ii mende moja. Kaanagadeen mojnongj Amayaa kania mende moma yagoro Merianondeen ii moja ano ejemba meweengon onoma yonoojonj ii injisaambaati, iyonononj mono Ama moma mubuya.”

²³Jiisasnoj kaen jenj gowokouruta yonoononj eleema iyangiodeen olonj kokaen injjoro, “Daen yonononj onjo iwoi iijuti, ii iima mono jaagiaajon ama simbawonj koloou. ²⁴Iikawaa kania ii kokaen: Niinonj qaa kokaen injjowe mobu, Gejatootoo ejemba ano kinj eja ponj mamaganon onjo iwoi koi iijuti, ii iibombajaanj awelegonj laligogito, ii mende iigi. Onjo qaa koi mojutu, iyonononj ii mobombajaanj awelegonj laligogito, ii mende mogi.” Kianj.

Jojoponj qaa wana woi ii nomaenj?

Mat 22.34-40; Maak 12.28-31

²⁵°Kana qaawaa boi mojnongj waama Jiisas timbi ama kokaen qisij munj ijoro, “Boi, niinonj mono nomaenj ama laaligo kombompana tetegoya qaa bunja qenj aowenaga?” ²⁶Ijoro Jiisasnoj kokaen meleema qisiro, “Mooseswaa Kana qaanonj qaa nomaenj oogita eja? Iikawaa kania ii nomaenj?” ²⁷°Qisiro meleema jero, “ ‘Gii uugabaga, unjaga, ku-usunja ano roromongoga jumuna iikanonj mono Ponj Anutuga jopagonj laligowa,’ ano ‘Geenga jopagonj aonkejanj, iikaanjadeen mono ejemba kuuya jopagonj onoma laligowa.’”

²⁸°Jero Jiisasnoj meleeno, “Dindiņa meleenjanj. Ii tenj koma laaligo kombompanaa bunja koloowaga.” ²⁹Kaenj meleenoto, Kana qaawaa boinonj ‘Ii tenj koma solana koloojenj,’ kaenj romonjonj kaniaya qendeemambajaanj moma Jiisas ijoro, “Ejemba batugianonj laligonj koubeti, iyonoononja mono morowaajonj jejanj? Nii mono moroga mende jopagonj mubenaga?”

Samaria ejanonj gbilibuurunj eja kiankomunj muro.

³⁰Kaenj jero Jiisasnoj meleema jero, “Eja mojnongj Jerusalem siti mesaonj Jeriko gomanonj kemenj kanaanonj kikekakasililij yonoo borogianonj kemero megij. Menj hina iwoiya wama opoya qetegonj gbilibuurunj qenj giliņ kenji komumambajaanj ama ero. ³¹Enj mambono jigo gawonj galeņ mojnongj kana iikayadeen kema iima iima sisiriņ kana leegenja kema uugunj keno. ³²Keno mambono jigo gawonj eja (Liwait)

ⁿ 10.22 Jon 3.35; 10.15 ° 10.25-28 Mat 22.35-40; Maak 12.28-34 ^p 10.27 Lew 19.18; Dut 6.5 ^q 10.28 Lew 18.5

moŋnoŋ iikanonŋ kouma iima kaanjiadeen iima sisiriinŋ uugunŋ keno.

³³Kenoto, Samaria prowinswaa eja^s moŋnoŋ kana iikayadeenŋ kema eroti, iikanonŋ keuma iima wosoya moma iima kobooro.

³⁴“Iima koboonŋ kosianonŋ kemeŋ wijia kele ano wain apuyanonŋ morinŋ esuuro. Wijia esuunŋ meŋ kobibiinŋ donŋiya qaganonŋ ama wama qenjaaro ee mirinonŋ kema ama kalaŋ koma muro. ³⁵Kalaŋ koma muŋ eŋ waama umugawodeenŋ weenŋ woiwaa tawaya (Kina 20) unjuma qenjaaro miriwaa toya muŋ ijoro, ‘Eja koi mono kalaŋ koma muŋ laligona moneŋ gonjeri, ii mende sokoma uuguwaati eenŋ, ii mono eleema kaŋ kanonŋ toroqenŋ gomaŋa.’ ³⁶Eja karoonŋ kaniagia kaenŋ qendeenŋgi. Eja kikekakasililinŋ yoŋoo borogianonŋ kemeroti, iwaa alia morononŋ kolooro? Yoŋoononŋga morowaajonŋ mona, ii uukalenŋ muro?”

³⁷Qisinŋ muro meleeno, “Kiankomuŋ murti, iinonŋ.” Kianŋ meleeno Jiisasnonŋ ijoro moro, “Gii mono kema kaanjiadeenŋ ama laligowa.” Kianŋ.

Jiisasnonŋ Marta Maria yorowo kusu raro.

³⁸‘Jiisasnonŋ gowokouruta yoŋowo kananonŋ kenŋgi Poŋgianonŋ gomaŋ moŋnoŋ keuro. Keuro emba moŋ qata Marta iinonŋ koma horonŋ muro mirianonŋ uro. ³⁹Martawaa koga qata Maria laligoro. Iinonŋ Poŋ iima kosianonŋ kamaanŋ rama Buŋa qaa jeroti, ii geja ama awutambaŋa koma moro. ⁴⁰Moroto, Martanonŋ lombanŋ gawononŋ hororo kema kaŋ amaqamamaa ama Jiisaswaaajonŋ ijoro, “Poŋ, konanonŋ nomesaoro neenodeenŋ weleŋ gawonŋ mewe mona sokonja me qaago? Kawaajonŋ mono Maria jena kaŋ ilaanŋ nomba.”

⁴¹Ijoro Poŋnonŋ meleema ijoro, “Marta Marta, gii iwoi kania kania kawaajonŋ majakaka ano motoqoto moma koroboro laligonŋ geriawo ama nanjanŋ. ⁴²Kaenŋ nanjanto, majakaka motoonŋgo moŋ meŋ meŋ kotiiniŋ sokombaa. Nono iwoi seiseiya kawaajonŋ mende amamaajonŋ. Marianonŋ gosinŋ uuwaa teeya meagonŋ aomambaajonŋ meweenŋgonŋ simbawonŋawo kolooja. Laaligowaa bakaya awaa ii moŋnoŋ moŋ mende wambaa.” Kianŋ.

Jiisasnonŋ qamakooliwaa kania kuma onono.

Mat 6.9-13; 7.7-11

11 ¹Jiisasnonŋ gomaŋ moŋnoŋ qama koolinŋ laligoro tegoro gowokouruta yoŋoononŋga moŋnoŋ kokaenŋ ijoro, “Poŋ, Jon Oomulu ejanonŋ gowokouruta qamakooliwaa kania kuma ononoti, gii mono kaanjiadeenŋ nono kuma nonomba.”

²Ijoro Jiisasnonŋ kokaenŋ inijoro, “Ono mono qama kooliwonjenŋ kokaenŋ jewu:

^r 10.33-34 2 Hist 28.15 ^s 10.33 Juuda yoŋononŋ Samaria ejemba jejewili ama onoma laligogi. ^t 10.38-39 Jon 11.1

Ama, geengaa qaganonj mono toroya ewa. Mono galej koma nonona bentotoŋgaa hoŋa koloowa. (Goo uusiŋga Siwenonj teŋ komakejuti, ii mono namononj kaŋagadeenj koloowa.)

3 Gii mono weenj so nembanene sonananonj nonomba.

4 Tosianonj siŋgisononj ama nononjgiti, nono kuuya iyonoo siŋgisononjgogia ii mesaoŋonj eenj, gii mono iikawaa so nonoononj siŋgisononj soŋgbama nonomba.

Aŋgobatononj kamaanj nunuwabotiwaajonj mono anjonj koma nonoma Kileŋaa Toyaa borianonjga metogonj nonomba.”^u

5 Jiisasnonj toroqenj kokaenj injijoro, “Onoononjga moŋnonj gomantiŋnaa ruuŋanonj aliaa mirinonj kema mindiinj kokaenj ijowaa, ‘Alana, bered karoonj nona kitia era meleema gomaŋa. 6 Alana moŋnonj kananonj laligonj noononj kouro nenena qaagotiwaajonj wagimambaajonj moŋganjenj.’ 7 Kaenj ijoro alianonj miri uutanonjga kokaenj meleema ijowaa, ‘Gii gaonj gbili qenj nononjanj. Nii nagu koma qaqaŋ suluwe meraboraaurunanonj niwo tambomaeenana tamboma gaonj ejonj. Kawaajonj waama ii gomambaajonj amamaajenj.’ 8 Kaenj jewaato, niinonj injijowe mobu: Miri toyanonj alia koloojiwaajonj ama mende waama mubaato, ii kileŋ kaparaŋ koma jenj nanjiwaajonj ii saanonj waama qisijiwaa so kuuya mubaa.

9 “Niinonj iikawaa bakaya ii kokaenj injijowe mobu: Mono Anutu qama kooliwu. Qama kooligi iwoi onjombaa. Anutuwaanonj mono iwoiwaa borojanj menj moŋgambu. Ii moŋganji qendeeno mokoloowuya. Nama nagunonj qewu. Qegi nagu tama onjombaa. 10 Moŋnonj Anutu qama koolinjeji, iinonj mono iikawaa kitia buŋa qenj aowaa. Iwoiwaa moŋgamakeji, iinonj mono iwoi mokoloowaa. Nagunonj qenkejiwaajonj mono nagu horonj mubaa.

11 “Maŋuruna onjooŋga morononj kokaenj kolooja: Merianonj sorawaajonj qisiro kitianonj qato mubaa 12 me kuru kotaajonj qisiro kuanj kuanj mubaa? 13 Kawaajonj onj ejemba bologa koloju ano kileŋ kaleŋ awaa awaa ii meraboraaurugia onjombombaaajonj moŋjuti eenj, Siwe Maŋnananonj mono kaleŋa nomaenj anjonj konaga? Iwaa uutaa nanamemeŋa ii nunuugunj qaita moŋ kolooja. Kawaajonj Uŋa Toroyaajonj qama koolinj qisij mubuti eenj, iinonj mono siŋnanonj Uŋa ii wasiro uugianonj kemebaa.” Kiaŋ.

Jiisasnonj ome yonoo esunjia uugunj qero kamaaja.

Mat 12.22-32; Maak 3.20-27

14 Omenonj eja moŋ qaamuunj menj muro moto laligoro Jiisasnonj omeya ii otaaro kouma keno neselaŋa lolooro mombo qaa jero. Qaa jero ejemba tuunj yonononj ii iima waliŋgogi. 15 ^vWaliŋgogito, yonoononjga tosiaonj

^u 11.4 Tosianonj qaa ii kokaenj meleema jenkeju: kileŋanonjga metogonj nonomba.

^v 11.15 Mat 9.34; 10.25

kokaen jegi, “Iinonj mono omejiilanj yonoo pongia Iimolanj iwaa ku-usunonj ome onjotaanjenja.”

¹⁶ “Kaen jegi tosanonj Jiisas qaawaa timbinonj horowombaaajonj iijonjonj kokaen qisigi, “Gii mono jen kotona sombinonja angoletonj monj asugironj iibonja.” ¹⁷ Qisigitonj, iinonj uu roromongogonia modaboronj kokaen injijoro, “Kantri daen yonoo galejurugianonj batugianonj angowowo ama jumbuti, iyonononj mono tiwilaan aogi kantrigianonj bolinj saoyagadeen ewaa. Kaanagadeen miri mombaa kanageso yonononj jumbuti, mirigianonj mono qeqlalan ewaa.

¹⁸ “Mobu! Satambaa kanageso yonononj kaanagadeen batugianonj angowowo ama jumbuyagati een, iyonononj mono galejkonjonj gawongia mewombaaajonj amamaagi ometotonjianonj mono nomaen nanaga? Ono noojonj kokaen jeju: Iinonj Iimolambaa esunonj omejiilanj onjotaanjenja. ¹⁹ Kaen jejuto, mobu, niinonj Iimolambaa esunonj omejiilanj konjoma onjombenagati een, onoo alaurugianonj mono morowaa esunonj ii konjoma onjombuyaga? Kawaajonj yonononj mono qaagia honja me qaago, ii gosinj jen tegowu.^x ²⁰ Ii jen tegowutonj, Anutuwwa ku-usunonj noo boro susuna sololooonj ome onjotaanjenjeenj een, Anutuwwa bentotonjanonj mono onjooonj kanj kuujja.

²¹ “Eja kotiga Iimolanj iinonj^y tiwo wasayawo gomanj miria agokayanj kono esuhinayanonj mono saanonj ewaa. ²² Kaen ewaatonj, eja kotakota totoonj Unja Toroya iinonj lugunj kanj qen haamo ama munj tiwo wasaya qirinaaroti, ii kuuya tagonj esuhinaya qengama menj kema alauruta mendeema onjombaa.

²³ ^z “Mojononj niwo mende laligoji, iinonj mono qetegonj nomakeja. Mojononj ejemba noo qananonj ajoroowutiwaaajonj mende horonj onjomakeji, iinonj mono mendeema onjomakeja.” Kiaj.

Omejiilanonj eja uutanonj eleembombaaajonj kaparanj konju.

Mat 12.43-45

²⁴ “Omenonj eja uutanonja kouma balonj qararanjonkonjanonj kema lanj liligonj laligonj haamo memambaaajonj miri monjama monj mende mokolonj mojoya tiironj kokaen jewaa, ‘Mirina mesaonj kajenji, iikanonj mono mombo eleemana.’ ²⁵ Kaen jenj eleema miria usuma menjeregoro eroti, ii kaanjiadeen ero mokoloowaa. ²⁶ Kaenj mokolonj kema omejiilanj tosaanja 7 unjambaa. Omejiilanj 7 ii iyanja uugunj

^w **11.16** Mat 12.38; 16.1; Maak 8.11 ^x **11.19** Iyanjiaa sele galejurugianonj Anutuwwa qata qama kilej ome ii Iimolambaa ku-usunonj konjoma onjongi niinonj ii Anutuwwa ku-usunonj konjoma onjomakejen. Ororonj mende nanjonjiwaaajonj morononj honja ano morononj qaa qolonjmolongoya otaanjenja, ii ejembanonj gosinj jen tegowu. ^y **11.21** Eja kotiga ii Satan.

^z **11.23** Maak 9.40

bologa totoonj koloouju. Iinonj ii unuano kanj miri ii uma iikawaa uutanonj laligowuya. Kaenj kolooro eja iikawaa kania wala kilenkilenj kolooroto, kanagenj bolidaborowaa.” Kianj.

Daenj yonononj simbawonjowo koloouju?

²⁷Jiisasnonj qaa kaenj jej laligoro ejemba tuunj batugianonjga emba mononj qama Jiisas kokaenj ijoro moro, “Kokona, embanonj koro ama menj gomaaju guagiroti, niinonj iwaa mobe simbawonjowo koloouja.”
²⁸Kaenj ijoroto, Jiisasnonj kokaenj meleeno, “Ii jejanto, niinonj kokaenj jemanja: Ejemba Anutuwaawaa qaawaajonj geja ama moma tej koma koma gbilinjkejuti, iyonononj mono simbawonjowo koloouju.” Kianj.

Boi tosianonj angoletowaajonj kaparanj koma welengi.

Maak 8.11-12; Mat 12.38-42

²⁹“Ejemba tuunonj ajoroogi somariiro Jiisasnonj toroqenj qaa kokaenj jero, “Ejemba kete namononj laligojuti, ii kanageso tuunj bologa. Yonononj Anutuwaawaa aiweseyaajonj kaparanj komakejuto, aiwese monj gejatootoo eja Joonawaanonj koloodabororo. Anutunonj aiwese morota monj mende ama onjombaa. ³⁰^bQaa iikawaa kania ii kokaenj: Anutunonj wala eenanonj Joonaa wasiro Niiniwe yonoo batugianonj kema Anutuwaawaa aiweseya ano. Iikawaa so Siwe gomambaa Eja hojanonj kaanagadeenj ejemba tuunj kokawaa batugianonj asuginj uugia meleembutiwaajonj kuuju onjoma aiwesegiaga koloowaa.

³¹“Kaniagiaa kaisareya monj ii kokaenj: Anutunonj wala eenanonj momakooto uuta somata ii kinj Solomon muro Saut waagenja kantri mombaa kwiin embanonj Solomombaa momakootoya momambaajonj siinja moro. Siinja moma namo goraayanonjga waama kana koriga tintinj kanj laligonj Solomombaa momoya moro. Ii moroto, mobu, kambanj kokaamba niinonj batugianonj asuginj nama Anutuwaanonj momakooto uuta menj kajenji, ii Solomombaa momakootoya uuguja. Uugujato, onj kilenj telambelanj ama noma tompinj nanji mende sokonja.

“Kawaajonj Anutunonj kanagenj ejemba korebore horonj onono qaagia jej tegowaatiwaajonj jaayanonj keubuti, kambanj iikanonj Saut kantriwaa kwiin emba iikanonj mono kaanagadeenj keubaa. Iinonj ejemba tuunj somata koi nanjuti, onjowo ororonj koomunonjga waama onjoo kooronjianonj motoonj nambaa. Motoonj nama qaa kokaenj onjoo selegianonj kuuwaa, ‘Onj Jiisas telambelanj ama mugi Anutunonj ironja meleema onjono siimbobolo uuta mobuya.’ Iinonj kaenj injjoro silia gosinj onjonganjaajonj gamugia mobuya.

^a 11.29 Mat 16.4; Maak 8.12 ^b 11.30 Joonaa 3.4 ^c 11.31 1 Kinj 10.1-10; 2 Hist 9.1-12

32^d“Joonanonj Niiniwe ejemba batugianonj kema Anutuwaa qaanonj uugia kuuro moma iikanondeej uugia meleengito, mobu, niinonj batugianonj asugij nama Joonawaa nanamemeŋa uugunj amakejeŋ. Kaenj amakejento, oŋo kilej telambelaŋ ama nomakeju. Kawaajonj Niiniwe ejembanonj jenteegowaa kambanj somatanonj ejemba tuunj somata koi nanjuti, oŋowo ororonj koomunonja waama oŋoo kooronjanonj motoonj nambu. Motoonj nama Niiniwe yoŋononj qaa kokaenj oŋoo selegianonj kuuwu, ‘Oŋo Siwe gomambaa Eja honja telambelaŋ ama mugi Anutunonj ironja meleema oŋono siimbobolo uuta mobuya.’ Niiniwe yoŋononj kaenj jegi nanamemeŋ-gianonj oŋoangiaa kaniagia injisaangi gamugia mobuya.” Kiaŋ.

Kiwa ii asasaga nonombaatiwaaajonj eja.

Mat 5.15; 6.22-23; Maak 4.21-23

33^e“Moŋnonj lambe me kiwa ootirinj kowi wanjonanonj me monjononj mende ambaato, ii mono kawaa duŋ raranonj ambaa. Kaenj ano tosanonj miri uutanonj ubombaajonj mojuŋi, yoŋononj iikawaa asasaga iima saanonj ubu. 34^fGoo jaaga ii uu selegaa kiwaya koloaja. Kawaajonj ji moŋnonj jaaga mende meŋ boliji eenj, iikanonj mono toonj asaridabororo Anutuwaa asasaganonj saanonj uuganonj meŋ asariro laaligoga kuuya asasaganonj laligowaa. Asasaganonj laligowaato, siij kombombaŋa bologanonj me iwoi moŋnonj jaaga meŋ bolij asasaga kojanjiji eenj, iikanonj selewaa laaligoga kaanagadeej meŋ tiiro pangamanj uutanonj tijnuanj laligowaa. 35^g“Kaenj kolooro moba, pangamanonj uugaa asasaga kojanjgiro tiiwabotiwaajonj mono tooga moma galej meŋ aowa. 36^hKaenj ana Anutuwaa asasaganonj uuga kuuya sokono wanjonja moŋ mende tiiji eenj, goo seleganonj mono kaanagadeej asombilibiliawo koloonj jaasewanjanonj asarija. Kiwa somatanonj seleganonj kuunj kokobilibiliawo meŋ asariŋ gonji, laaligoga mono iikawaa so Anutuwaa asasaganonj andaboronj laligowaa.” Kiaŋ.

Uumeleembaa selesele taniwaaajonj ‘Yei!’ jero indij 6 kolooro.

Mat 23.1-36; Maak 12.38-40; Luuk 20.45-47

37ⁱJiisanonj qaa ii jedabororo Farisii (Kana qaawaa kaparaŋ-koŋkoŋ) eja moŋnonj kokaenj jeŋ koma horonj muro, “Gii saanonj noo mirinonj uma rama nene newoŋa.” Kaenj jero kema uma nene nemambaajonj raro. 38^jWala boria mende soŋgbama kamaanj raro, Farisii ejanonj sili ii iima walingoro. 39^kWalingoro Poŋnonj kokaenj ijoro, “Oo Farisii oŋo mono oŋanonj hamo qeŋ aowombaajonj qambi ano amanenewaa selia soŋgbama yagonkejuto, oŋoangiaa uugianonj mono tilooja. Ii mono dogo, otoko ano nepaqepalo iikanonj saa qero laligoju.

^d 11.32 Joona 3.5 ^e 11.33 Mat 5.15; Maak 4.21; Luuk 8.16

40 “Oo oŋo, uugia qaa. Moŋnonj selia kuuya mokolooroti, iinonj mono uuta kaanagadeenj mokolooro me qaago? Oŋo mono naambaajonj uugiaa gawombaajonj ataqatanj anju? Ii mende sokonja. 41 Kawaajonj iwoi qambi, amanenenonj raji, ii mono kalengia ejemba wanaya oŋombu. Kaen anggi Anutononj hamo qeŋ oŋono oŋoononj iwoi kuuya mono soraaya ewaa.” Kiaj.

42^f “Oo Farisii ejemba, lombo qagianonj ubaatiwaajonj mono qama wanjinjinjonj ‘Yei!’ jejeŋ. Oŋo nembanene kuuya mendeema bakaya 10:nonnga motoonŋo Anutuwaa buŋa qeŋkeju. Dane, supe ano logoya kania kania ii kaanagadeenj mendeema tenonnga motoonŋo ii Anutuwaa buŋa qeŋkeju. Nanduj ii tororo amakejuto, Kana qaawaa kota waŋa koi mono uuguj mesaonkeju: Gii Anutu uu kononŋanonj jopagonj munkeba ano ejemba batugianonj nanamemenj dindiŋa otaan laligowa. Qaa waŋa ii mono kaparanj koma otaan laligowu ano qaa melamelaa ii kaanagadeenj mende uuguj mesaowu.

43 “Oo Farisii, lombo qagianonj ubaatiwaajonj mono qama wanjinjinjonj ‘Yei!’ jejeŋ. Oŋo qamakooli mirinonj duŋ rara mutuyanonj jegenj jegenj rabombaa siinŋa momakeju. Maaketnonj me kananonj ejemba injiigi jolonŋia jewutiwaajonj momakeju. 44 Oo oŋo, lombo qagianonj ubaatiwaajonj qama wanjinjinjonj ‘Yei!’ jejeŋ. Oŋo qasiri qagia qaa iikawaa so kolooju. Ejembanonj qamo moronawo dakanonj eji, ii mende moma qagianonj lansanj riin iwoi donqizizizawo oosirinj tiloonkeju.” Kiaj.

45 Jiisasnonj qaa kaen jero Kana qaawaa boi yonoononnga moŋnonj moma meleema kokaen ijoro, “Boi, gii qaa kaen jeŋ nono kaanagadeenj gamu qeŋ nononjanj.”

46 Kaen jeroto, Jiisasnonj qaa kokaen jero, “Oo Kana qaawaa boi, oŋoo qagianonj kaanagadeenj lombo ubaatiwaajonj qama wanjinjinjonj ‘Yei!’ jejeŋ. Oŋo qaawaa qaa jeŋ kotonj iikawaa qaqanj lombotawo ii ejemba qagianonj amago ama anggi ii anŋowombaajonj bimoonj oŋono aonronkejuto, oŋoanŋio ii boro susugianonj boronŋa moŋ ilaanj oŋombombaajonj wosomomogia moŋ mende enkeja.

47 “Oo oŋo, lombo qagianonj ubaatiwaajonj mono qama wanjinjinjonj ‘Yei!’ jejeŋ. Oŋo gejatootoo ejemba yonoo qasirinonj simeŋ kuuj meŋ menjerenonkejuto, oŋoanŋiaa ambosakonjuru-gianonj mono ii unugi komugi. 48 Oŋoanŋiaa ambosakonjurugianonj gejatootoo ejemba unugi komugi oŋononj iyonoo qasirigianonj kuuj meŋ simeŋ menkeju. Kaen meŋ iikanonj ambosakonjurugia yonoo nanamemembaajonj wambelaanqaaŋia nanŋonj jeŋ danŋunu kaanŋa nanju.

49 “Kawaajonj Anutu, momakooto Toya iinonj kokaen jeja, ‘Niinonj gejatootoo ejemba ano aposol wasinŋ oŋombe oŋoononj kawuya. Kagi

^f 11.42 Lew 27.30

iyonoononga tosaana ii unugi komuwuya ano tosaana sisiwerowero ama onombuya.’

⁵⁰“Anutunon Siwe namo mokolon oronoti, kamban iikanonjadeen kanain gejatootoo ejemba unugi sagia molaagi kamaaroti, iikawaa sa irona kuuya ii ejemba kete laligojuti, mono onoo qagianon uro siimbobolo mobuya. ⁵¹Abelwaa sayanon kamaaro iikanonjadeen kanain unun kouma laligon Zekaraia siimolon alata ano jiwowon jigo kowoga yoroo batugaranon qegi saya kamaaro iikanon tegoro. Niinon qaa kokaen injijowe mobu: Sagiaa ironanon mono ejemba kete laligojuti, onoo qagianon uro siimbobolo mobuya.

⁵²“Oo Kana qaawaa boi onoo, lombo qagianon ubaatiwaajon mono gama wanjinjigon ‘Yei!’ jejen. Onoo Anutuwaaw momo mewombaa nagu kii meria ii ejemba unuama angon koma onomakeju. Onoangio iikawaa uutanon mende keugi ano tosianon iikawaa uutanon keubombaaajon anjuti, ononon ii somonon angon koma onoma laligogi.”

⁵³Jiisanon qaa kaen jen mesaon keno Kana qaawaa boi ano Farisii yononon kanain qaa geriawo jen mun qaa kania kania jewaatiwaajon mamaga qisin mugi. ⁵⁴Qisin mugi buutanonga qaa mon qiwitigoro iikanon kokosiro qaawaa timbinon horowombaaajon embongi. Kia.

Uumeleembaa selesele laaligowaa galen meme qaa

Mat 10.26-27

12 ¹Jiisanon qaaya jero kamban biiwianon kanon ejemba tausenā tausenā iwaanon ajoroon oloqologon utaqutama aon nangi. Kaen ama nangi kanain gowokouruta kokaen injijoro, “Iwoi jegenā koi: Onoo mono Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) yonoo uumeleembaa selesele nanamemengiaajon galengia mewu. Ii wosokondun kaana kolooja. Ii mende mesaowuti een, iikanon mono yiist kaana somariin menj bolin onombaa.

²“Ejembanon iwoi unun megī eji, ii kuuya mono kotungi asuganon koloowaa. Kaanideen qaa mesangogi eji, ii kuuya mono injisaangi moma kotowuya. ³Kawaajon onoo mono qaagiaajon galen menj aon laligowu. Onoo qaa pangamanon oloj jewuti, ii mono asasaganon jegi mobu. Onoo miri uutanon wangona mongen sajenon gejagianon jewuti, ii mono sombenon asuganon jen asariwu.” Kia.

Morowaajon toroko monin sokombaa.

Mat 10.28-31

⁴“Alauruna niinon onoo kokaen injijowe mobu: Tosianon selegia qen komun iikawaa gematanon iwoi mon toroqen ambombaaajon

[§] 11.51 Jen 4.8; 2 Hist 24.20-21 ^h 12.1 Mat 16.6; Maak 8.15 ⁱ 12.2 Maak 4.22; Luuk 8.17

amamaawuti, iyoŋoojorj mono toroko mende moma laligowu. ⁵Ii qaagoto, morowaajorj toroko mogi sokombaati, niinorj ii qendeema orjomaŋa. Morj moronorj ku-usurj meŋ urjuro komugi riitama orjono gere sianorj kemebuti, iwaajorj mono toroko moma laligowu. Orjoojorj qaa ii mombo jejeŋ: Iwaajorj mono toroko moma laligowu.

⁶“Tosianorj (ariorj, wilisi) 5 ii toiya woinorj sewarj mewutiwaajorj amakejuto, Anutunorj iyoŋoonorjga motoorjgowaajorj mende duduuro. ⁷Anutunorj kalaŋ koma orjoma warj jugia kuuya kaarjagadeerj weerjgodabororj jarjgogia moja. Ejemba orjoo sewarjgia ii wilisi mamaga urjuguŋ uuta kolooja. Kawaajorj toroko mono mende moma laligowu.” Kiarj.

Kraist jokoloowu me qakoombu?

Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20

⁸“Niinorj qaa morj inijowe mobu: Morjnorj nii ejemba jaagianorj jokolorj nombaati, Siwe gomambaa Eja hoŋanorj mono kaarjideerj ii Anutuwaaw gajobauruta yoŋoo jaagianorj jokoloowaa. ⁹Kaento, morjnorj nii ejemba jaagianorj qakooma nombaati, niinorj mono kaarjideerj ii Anutuwaaw gajobauruta yoŋoo jaagianorj qakoomarj.

¹⁰^j“Morjnorj Siwe gomambaa Eja hoŋa qetama qaa jewaati, Anutunorj singisorjgoya ii saanorj mesaowaato, morjnorj Urj Toroya mepaegowaati, iwaa singisorjgoya ii Anutunorj mende mesaowaa.

¹¹^k“Ejembanorj orj hororj qaa jakegianorj orjooŋgi qamakooli mirigianorj me kiap gawana ano kantria kantria yoŋoo eja porj yoŋoo jaanorj nambuti, kambarj iikanorj qaagiaa kitia naa qaaga nomaerj meleema jeworjati, iikawaa majakakaya mono mende mobu. ¹²Ii kokaembaajorj: Orjoo qaa jewuti, ii Urj Toroyanorj aua iikanondeerj kuma orjono jewuya.” Kiarj.

Eja otokoyaa sareqaa

¹³Ejemba tuurj batugianorjga eja morjnorj Jiisaswaa jero, “Boi, marjnaratorj komuro gii mono danaa jena marjnaratorj borosamoya mendeema nomba.”

¹⁴Kaerj jeroto, Jiisasnorj kokaerj meleema muro, “Oo eja, moronorj oroo jenteego togara koloomambaajorj kuurj nonota balorjgara mendeembenaga?” ¹⁵Kaerj jeŋ qaa kokaerj toroqero, “Eshina tiwomalekugianorj afaarjagadeerj me kelemalelerj enagati eerj, kilerj laaligogiaa kania ii iikanorj mende eja. Laaligogia mende gosirj monerj esuhinanorj mondowuti eerj, mono tiwilaawu. Kawaajorj meŋgo mewombaa otoko (greed) kuuyawaajorj mono galerjgia meŋ laligowu.”

^j 12.10 Mat 12.32; Maak 3.29 ^k 12.11-12 Mat 10.19-20; Maak 13.11; Luuk 21.14-15

¹⁶Kaen jej sareqaa monj kokaen injjoro, “Eja qaqaabunjayawo monj laligoro. Iinonj balonjanonj nene gawonja mero toomorianj somata kolooro. ¹⁷Ii kolooro uutanonj kokaen romonjonj jero, ‘Noo kowi mirina ii melaada. Kawaajonj dumunj gesoya gesoya, amu tuunja tuunja, yagonj boranja boranja ii mono dakanonj menj kululuuwenaga? Mono nomaen amanjamaen?’ ¹⁸Kaen jej jero, ‘Mono kokaen amanja: Nii kowi mirina kondeema kitianonj kowi miri somasomata memanja. Ii menj nene toomoriana ano esuhinana kuuya mono iikanonj menj kululuuwe rabaa. ¹⁹Kanonj raro neenaajonj kokaen jemaaja: Oo gii simbawonj! Toomorianja mono afaanja qaa enj gonja. Kawaajonj mono nene nenj aisoonj gbania gbania siiseweweya qaa haamo menj osonj laligowa.’ ²⁰Kaen jeroto, Anutunonj kokaen ijoro moro, ‘Oo gii, uuga qaa! Niinonj kambanja ama jej tegonj unja kokoosoga gomantiinja kokanonj guambe komuwaga. Komuna ilawoila kuuya bunja qen aonj laligonati, ii mono morowaa bunja koloowaamaen?’

²¹“Monjonj iyanajonj tiwomaleku maa suanj iwoi menj kululuunkejato, Anutuwa kooronjanonj uuwaa toomorianja mende enj muji, iwaajonj mono lombo somata kaen koloowaa.” Kiaj.

Anutu moma laarij majakaka mende mobu.

Mat 6.25-34

²²Jiisanonj gowokouruta kokaen injjoro, “Kaen koloowaato, niinonj onjo kokaen injjowe mobu: Onjo balononj laligowutiwaa majakakaya ii kokaen jej mende mobu: Nono mono naa iwoiga menj newonaga ano naa iwoinonj selenana esuwonaga? ²³Selegiawo laligojuti, iikanonj iwoi honja kolooro opo selekopaanonj mono iikawaa qerewenja koloaja. Jaagiawo laligojuti, iikanonj iwoi honja kolooro nenenonj mono iikawaa qerewenja koloaja.

²⁴“Mono aoao koonj injibu: Yonjononj nene kota mende qosoma kororoonkeju. Dumunj honja mende kotonj kowi mirigianonj mende menj kululuunkeju. Sii solongia ii qetegonj (stua) nene mirinonj mende amakeju ano Anutunonj ii kilenj unjuaginkeja. Ejemba onjo sewangia ii koonj sewangia unjuugunj uma eja. Mono ii romonjogi kema.

²⁵“Onjononja monjonj majakaka moma iikaanja kanonj namononj laligowaatiwaa kambanja ii weenj motoonjgowaa so menj toroqewaa me qaago? Ii qaago totoonj!¹

²⁶“Iwoi melaada kaanja ambombaajonj amamaawuti eenj, iwoi tosaanja kuuyaajonj mono nomaembaajonj majakaka mobuyaga? ²⁷^mOnjo mono japu jarij juraya akadamiawo ii injibu: Yonjononj opo surugiaajonj beweso

¹ 12.25 Tosianonj kokaen meleema jeju: Onjononja monjonj majakaka moma iikaanja kanonj selia wan fiitwaa so toroqen menj korimambaaajonj amamaawaa.

^m 12.27 1 Kinj 10.4-7; 2 Hist 9.3-6

mende lonḡbamakeju. Gawoŋ iwoi tosaŋa mende meŋkeju ano ii kilen kokaen injjowe mobu: Kiŋ Solomononḡ goul silwaya qeragonḡ malekuya asombilibiliawo mouma laligoroto, iwaa malekuya ii taalimba lein firinduawaa so iimasiiŋsiŋawo mende kolooro.

²⁸ “Japu jariŋ juraya toonḡ ii kete namononḡ kosonananonḡ raro woranḡ koŋgi kamaaro giliŋ meŋ kululuuŋ kuugi jewaa. Ii kilenḡ Anutunonḡ juraya kaanḡ moŋ ii kaanḡadeenḡ awaagadeenḡ menjereŋḡgoŋkeja. Kawaajonḡ iinonḡ mono onḡ kaanḡagadeenḡ saanonḡ esuuŋ onḡombaa. Onḡo japu jariŋ jurayaa so mende kolooju. Anutunonḡ kalaŋ koma onḡomambaajonḡ moji, siŋa iikanonḡ mono iwoi kuuya unḡuugunḡ uja. Oo ejemba, momalaarigianonḡ mono naambaajonḡ melaada kolooja?

²⁹ “Kaenḡ koloooro onḡo kaanḡagadeenḡ laaligogiaajonḡ majakaka mende mobu. Ii moma bimoonḡ kokaenḡ jewubo, ‘Nono mono naa nene apuga newonaga?’ Kaenḡ jeŋ uugia iikanonḡ mende ama uukamakamaa kolooŋ uugere mokoloowubo. ³⁰ Kantri so uumeleembaa gadokopa yoŋononḡ iwoi kaanḡa kuuya buŋa qeŋ aowombaajonḡ kaparaŋ koma uugere amakeju. Ii amakejuto, onḡo nene opo iwoiwaajonḡ memeqemeanḡ meŋ amamaajuti, Maŋgianonḡ mono ii modaboroja. ³¹ Iikawaa uugereya mende ambuto, mono Anutuwaawoo bentotononḡ keubombaajonḡ kaparaŋ komakebu. Uugia iikanonḡ aŋgi ero iinonḡ mono galeŋ koma onḡoma iwoi kaanḡa ii kaanḡadeenḡ toroqenḡ onḡombaa.” Kiaŋ.

Buŋanana Siwenonḡ me namononḡ meŋ kululuuniŋ sokonja?

Mat 6.19-21

³² “Oo noononḡ tuuŋ melaada, Maŋgianonḡ bentotonḡ onḡomambaajonḡ mojiwaajonḡ mono toroko mende moma laligowu. ³³ Balombaa monenḡ hinaya ii kaparaŋ koma qeragowubo. Kawaajonḡ iwoi eŋ onḡonji, ii mono sewaŋaajonḡ ama monenḡ horonḡ bakaya ejemba wanaya kalenḡgiaajonḡ onḡombu. Kaenḡ aŋgi qabuŋagia maa suaŋ kaanḡa ii Siwe gomanonḡ eŋ seiŋ mende qaombaa. Monenḡ gesogia qaita moŋ ii Siwe gomanonḡ mende boliwu. Gureŋ dumunjanḡ ano yoŋgoro meme yoŋononḡ mono eu uma iwoi meŋ boliwombaajonḡ amamaawuya.

³⁴ “Iwoiwaajonḡ akadamuya meŋ mona uji, iikanonḡ miri moŋgeŋ ero giinonḡ mono uuga kaanḡagadeenḡ iikanonḡ qokotaanḡ laligowaga.” Kiaŋ.

Uugbili laligonḡ gawonḡ megi sokombaa.

³⁵ “Onḡo mono Anutuwaawoo gawoŋa mewombaajonḡ jojoriŋ opo surugia somoŋḡonḡo yagonḡ akadamugiawo nama uugiaa kiwayanonḡ ootirigi jero laligowu. ³⁶ °Ii kokawaa so: Miri toya moŋ ii ejemba maraŋ (agomiŋ aoao) lombanonḡ kaŋ aisoowombaajonḡ horonḡ mugi keno. Kanonḡ keno

ⁿ 12.35 Mat 25.1-13 ° 12.36 Maak 13.34-36

meraurutanonj mirinonj rama eleembaatiwaajonj jaagianonj seleenjenj uunj kisi-kasu jenj kaparanj koma mambonju. Mamboma laligogi iinonj kamban kanonj me kanonj kouma nagunonj qenaga, yonononj mono iikanondeenj nagu horogi koubaa. Onjo mono mera iyonjo so koloonj jojorinj laligowu.

³⁷“Ponjonj eleema karo gawonj memeuruta tosanonj uugbili laligogi kaenj mokolonj onjombaati, iyonjononj mono simbawonj koloouju. Niinonj qaa honja monj kokaenj injijowe mobu: Iinonj kouma ajoroonj onjoma nene dujonj ano raji nene unuagi mambaajonj jojoronj aonj welenj qen onjombaa. ³⁸Iinonj ruujanonj me gomanj aworanjgoro kanonj eleeno tosanonj uugbili laligogi mokolonj onjombaati, iyonjononj mono simbawonj koloouju.

³⁹“Gbili laligowombaaajonj qaa koi mono saanonj romonjgowu: gomantiinja ano kikekakasilinj ejanonj naa kambanonj me auanonj kawaati, miri toyanonj ii monagati eenj, iinonj mono gbili laligonj miria saanonj galenj mero qosoma umambaajonj amamaawaa. ⁴⁰Onjo ‘Siwe gomambaa Eja honjanonj kamban kokaamba mende koubaa,’ jenj romonjgowuti, iinonj mono kamban iikanondeenj koubaa. Kawaajonj onj kaanagadeenj jojorinj laligowu.” Kiaj.

Gawonj ejanonj silemale laligonj tiwilaaro.

Mat 24.45-51

⁴¹Jiisanonj qaa kaenj jero Piitononj qisiro, “Ponj, gii sareqaa koi ii nonoojonj me ejemba tosaanja kuuya yonjoonj kaanagadeenj jejanj?”

⁴²Kaenj qisiro Ponjonj jero, “Gawonj meme ejemba batugianonj morononj tirinj kotonj tosaanja unuuguja? Tosianonj zololonjonj gawonj mesaogi monjonj momakooto awaawaa qaganonj kaparanj koma pondanj menjeji, iinonj mono simbawonj koloouja. Miri toyanonj nanamemeja gosinj iima monjenj kema miriaa ilawoilaya ii iwaa borianonj ano galeja koloowaa. Galeja koloonj welenjqeuruta ijerotiwaa so kalanj koma kambanj dindijanonj unuaginkebaa. ⁴³Kaenj kalanj koma onjoma laligoro toyanonj eleema kanj kaanj iima ‘Mono simbawonj kolooujanj!’ jewaa.

⁴⁴“Niinonj qaa honja monj kokaenj injijowe mobu: Toyanonj simbawonj ijonj esuhinaya kuuyaa galeja kuunj mubaa. ⁴⁵Kuunj mubaato, gawonj meme bibilokoya iinonj uutanonj romonjonj kokaenj jewaati eenj, ‘Ponjnaa kaka kambananonj koriga eja.’ Kaenj jenj kanainj gawonj meme ejembauruta unuj ureenj jejelombanj ama aisoonj apu kotiga nenj uuta sooro enkalolonj silemale ama laligowaa. ⁴⁶Kaenj laligonj kambanj monjonj Ponja koubaatiwaajonj mende mambombaati, mono iikanondeenj koubaa. Kambaajonj imowamo ulumbuluj laligoro mono aua iikanondeenj kouma qen japalelej menj munj jenj kotoro qaaqootogo ejemba kaanja gere sianonj kemenj siimbobolo mobaa.

¶ 12.39-40 Mat 24.43-44

47“Gawonj meme moŋnoŋ Poŋaa uusiŋa moma yagoroto, qaa areŋa iŋorotiŋa so joroŋqoroŋ mende meŋ aonj gawoŋa meŋ laligoŋoti, Poŋanoŋ iikawaa iroŋa jero somoŋgoŋ oolinonj indiŋ mamaga qeyayagonj qewuya. 48Kaenj qewuyato, gawonj meme eja moŋnoŋ Poŋaa uusiŋa mende moma yagonj iwoi ama mero iroŋa saanonj jegi oolinonj qewutiŋa so kolooji, Poŋnoŋ iikawaa iroŋa jero afaaŋa qewuya. Anutononj mombaajonj iwoi mamaga muroti, iinonj mono ii meŋ seiro hoŋa mamaga koloowaatiŋaajonj mambombaa. Anutononj mombaajonj iwoiŋa waroga seiseiya muroti, iinonj mono ii meŋ seiro hoŋa seiseiya kolooro meleema mubaatiŋaajonj qisiŋa.” Kiaŋ.

Jiisasnoŋ gere bolonj meŋ kamaaro deeno.

Mat 10.34-36

49“Niinonj namononj gere ama uulaŋgowe jeŋ kema kawaatiŋaajonj kamaawe uusiŋa mono iikawaa bolanoŋ jedaborowaatiŋaajonj eja. 50‘Ejato, ii ‘Gere ama uulaŋgomaŋa,’ jewe siimbobolo mamaga jonj kowororo kaŋa ii noo qananonj uma turuŋ nomambaajonj ambaa. Anutononj iikaŋa kanonj mulu qaita moŋ meŋ nombaa. Oo nii konjilin somata moma laligoŋe mulu meŋ nono iikanonj tegowaa. 51Kokaenj romoŋgowubo: Jiisasnoŋ luae qemambaajonj ama namononj kamaaro. Niinonj kokaenj inijowe mobu: Niinonj luae qemambaajonj qaagoto, noojonj ama juma deenji boŋ jawo koloowaa.

52“Ii kokaembaajonj jejeŋ: Noo Buŋa qaanonj ejemba uugia kuuro meleenŋitiŋaajonj kambanj kokaamba kanaiŋ kokaenj koloowaa: Miri mombaa uutanonj ejemba 5 yoŋononj batugianonj anŋowowo ama jumbuya. Leegeŋ karoŋ yoŋononj woi yorowo anŋowowo anŋi leegeŋ woi yorononj karoŋ yoŋowo deendeenj ama laligoŋwuya. 53‘Maŋmera yorononj juma kerekere ani nemumbora yorononj riitama aori enaroyanonj enaroya qetama aonj deembaota.” Kiaŋ.

Kamban laligojonj, ii moma gosiwu.

Mat 16.2-3

54Jiisasnoŋ toroqenj ejemba tuuŋ ii kokaenj inijoro, “Weenj kemekemetanonj gomaŋ bulugonj koosu umuŋ kono onjo ii iima iikanondeenj ‘Koŋ kawaa,’ jeŋkeju. Kaenj jegi koŋ kawaa. 55Saut waagenŋa haamo giliro iima moma kokaenj jeŋkeju, ‘Gomaŋ geriawo koloowaa.’ Kaenj jegi iikawaa so koloowaa. 56Oo uumeleembaa ejemba seleseleya, onjo sombiŋ namowaa tanigara iima koŋ weembaa kanagara saanonj gosinjeŋuto, kambanj koi laligojonj, iikawaa kania mende gosinj moma kotogi mende sokonja.” Kiaŋ.

¶ 12.50 Maak 10.38 ¶ 12.53 Mai 7.6

Anggowowogia mindingogi solananiwaa.

Mat 5.25-26

⁵⁷“Onjo ‘Iwoi dindiņa ii nomaen ambonja,’ jeņ kawaa kania ii nomaembaajon ama onjoanġio mende gosin jeņ tegonġkeju? Ii mende sokonja. ⁵⁸Kereganon seleganon qaa ama qaa jakeyanon horon gomambaajon ano jenteego galembaanon kema kana nemunanon iikanon mono kaparan koma uumotoonġo ama qaagara jeņ solananiwao. Kaen mende ambaoti eej, kereganon saanon ororaan gono (jas, majistreit) jenteego toyaa jaanon keuna moma jero opotorowaa borianon kemena kapuare mirinon goombabo. ⁵⁹Niinon kokaen jewa moba, Gii kanon tawaga kuuya ambaatiwaa so osin rabaga. Toiyaga konoga kaanagadeen andaboronġo mono wantaaga meņ kamaawaga.” Kiaņ.

Uugia melembu me komuņ tiwilaawu.

13 ¹Kamban iikanondeen tosianon kouma Jiisas sundu kokaen ijogi moro, “Galili ejemba tosianon Jerusalem jigonon siimolon oogi gawana Pailoton jero kawali galeņurutanon kanon uma uņuņ komugi sagia kamaan lama bulmakao sagiawo melokanjin ero.”

²Kaen jegi meleema kokaen inġoro, “Onjo iikawaajon kokaen romonġowubo: Galili ejemba yononon Galili ejemba tosaņa kuuya uņuugun sinġisonġo ama laligogitiwaaajon siimbobolo ii mogi. ³Kaen qaagoto, niinon kokaen inġowe mobu: Onjo uugia mende meleembuti eej, onjo kuuyanon mono kaanagadeen tiwilaadaborowu. ⁴Me goman qata Siloam kanon miri koriga moņnon kamaan koma ejemba 18 turun onono komugiti, onjo iyononon kokaen romonġowubo: Yononon Jerusalem kanageso tosaņa kuuya uņuugun sinġisonġo ama qaagiawo laligogi. ⁵Qaagoto, niinon kokaen inġowe mobu: Onjo uugia mende meleembuti eej, onjo kuuyanon mono kaanagadeen tiwilaadaborowuya.” Kiaņ.

Muli gere gorosonaa sareqaa

⁶Jiisasnon sareqaa moņ kokaen jero, “Eja moņnon muli gere komoro gawononon kouma nano kawaa honja moņgamambaajon kenoto, moņ mende mokolooro. ⁷Mende mokolon gawon galeņaajon jero, ‘Moba, niinon muli gere kokawaa honja gbani karoombaa so kaņ moņgambeto, moņ mende mokoloowe. Kawaaajon ii mono naambaajon toroqen namowaa kelega eej horowabo. Kawaaajon ii mono koma gilina kamba.’ ⁸Toyanon kaen jeroto, galenon meleema ijoro moro, ‘Oo eja poņna, ii saanon mesaona gbani koi mombo namba. Niinon kamban biiwianon kokaamba kanon kinononon namo oson qidigon isombason ama liligowe kelegawo koloowaa. ⁹Niinon kaen ambe gbani gematanon iikawaa honja saanon koloonaga. Ii mende koloowaati eej, ii saanon komba.’ ” Kiaņ.

Jiisasnoŋ Sabat kendononŋ emba moŋ meŋ qeaŋgoro.

¹⁰Jiisasnoŋ Sabat kendononŋ qamakooli miri moŋnoŋ uma Buŋa qaa kuma oŋono. ¹¹Kanoŋ emba moŋ raro. Omenonŋ gbani 18 kawaa so meŋ looriŋ muro gemata miligoro qeteteremambaaŋon amamaan rama laligoro. ¹²Jiisasnoŋ emba ii iima oono kokaen ijoro, “Emba, isinabisina jiganoŋ mono gomesaoro awaa koloŋjaŋ.” ¹³Kaen jeŋ boria waŋanoŋ ano iikanondeenŋ qeteterenŋ Anutu mepeseenŋ muro.

¹⁴Mepeŋenŋ muroto, Jiisasnoŋ Sabat kendononŋ emba ii meŋ qeaŋgoroti, qamakooli miriwaa galeŋanoŋ ii iima kawaaŋon moro boliro qaa kanainŋ ejemba tuuŋ yoŋooŋon jero, “Gawonŋ memewaa kambaŋ 6 eji, iikanonŋ mono kaŋ meŋ qeaŋgonŋ oŋombaatiwaaŋon jewu. Ii Sabat kendononŋ qaago.”

¹⁵Kaen jero to, Poŋnoŋ meleema kokaen jero, “Oo uumeleembaa selesele ejemba, oŋo kuuya bulmakao ejiaga me doŋgigiaga ii Sabat kendononŋ mirinonŋa isama uŋuaŋgi apunonŋ kema neŋkeju me qaago? Oŋoononŋa moŋnoŋ ii mende aŋonŋ koma oŋomakeja. ¹⁶Mobu! Emba koi kanoŋ Aabrahambaa gbiliga kolooro Satanoŋ somonŋonŋ muro gbani 18:baa so laligoro niinonŋ kasia ii Sabat kendononŋ isambe sokoma oŋonŋa me qaago?” ¹⁷Kaen jero tuarenjeŋuruta kuuya yoŋononŋ gamugia mogi ano ejemba tuuŋ kuuya yoŋononŋ aŋgoletto damuyawo meroti, ii kuuya iima moma aisoogi. Kiaŋ.

Nejoŋ kotaa sareqaa

Mat 13.31-32, 34; Maak 4.30-32

¹⁸Jiisasnoŋ sareqaa moŋ kokaen jero, “Anutu waa bentotoŋa kania ii nomaenŋ? Ii naamombo so ambenaga? ¹⁹Ii nejoŋ kotaa so kokaen koloŋja: Eja moŋnoŋ ii meŋ gawonŋanoŋ kema komoro waama somariinŋ gere kolooro. Gere kolooro kanakeewaŋ kooŋa kooŋa yoŋononŋ haigia gere iikawaa borianoŋ aŋgi.” Kiaŋ.

Yiistwaa sareqaa

Mat 13.33

²⁰Jiisasnoŋ mombo sareqaa moŋ kokaen jero, “Anutu waa bentotoŋa ii naa iwoiwo so ambenaga? ²¹Ii yiist me flaua meŋ somasomariiwaa so kokaen koloŋja: Emba moŋnoŋ ‘Bered oomaŋa,’ jeŋ yiist meŋ flaua konde karoŋon kanoŋ mindiriŋ meleŋqeleenŋ ama ano rama korebore somariiro.” Kiaŋ.

Mono naga goŋgoŋanoŋ janjariŋ riinŋ keubu.

Mat 7.13-14, 21-23

²²Jiisasnoŋ kema taonŋa taonŋa ano gomaŋa gomaŋa kanoŋ Buŋa qaa kuma oŋoma kema laligonŋ Jerusalem sitinonŋ baagenŋ keno. ²³Keno moŋnoŋ kokaenŋ

^s 13.14 Eks 20.9-10; Dut 5.13-14

qisij muro, “Pon, uugia meleengi Anutunonj hamo qej onono letombuti, ii ejemba afaangoya me nomaerj?” Qisij muro kokaerj injjoro,

²⁴“Ono mono nagu gongononj keubombaaonj janjarinj riinj onorowu. Niinonj kokaerj injjowe mobu: Ejemba mamaganonj Anutuwaaw bentotonj uutanonj keubombaaonj batogowuto, ii amamaawuya. ²⁵Kanagenj miri toyanonj waama nagu konogo onj kambañ iikanonj kanainj seleenjenj nama nagunonj qej kokaerj jewuya, ‘Pon, mono nagu horonj nonomba.’ Kaerj jegi meleema kokaerj injjowaa, ‘Nii mende moma onjonjen. Ono daanj kaya, ii mende mojen.’ ²⁶Kaerj injjoro onj iikanondeenj kanainj kokaerj jewuya, ‘Nonononj mono giwo ainjolonj rama nene neninj. Giinonj mono liligonj nonoo sombenonj Bunja kuma nonona.’ ²⁷Kaerj jewuyato, iinonj qaa kokaerj injjowaa, ‘Ono mono dakaya, nii mende moma onjonjen. Kawaajonj kokaerj injjowe mobu: Bologa meme kuuya, onj mono nomesaonj togowu.’

²⁸“^vTogogi iikanonj Aabraham, Aisak, Jeikob ano gejatootoo ejemba kuuya yonononj Anutuwaaw bentotonj uutanonj nanji injiibuto, onj ongia hagonj onj ongi seleenjenj nambuya. Kaniagia kaerj mokolonj saama gigilañ gobugia kigi qaro laligowuya. ²⁹Ejembaya ejembaya ii weenj koukoutanonja ano kemekemetanonja ano leelee Noot Saut iikanonja kanj Anutuwaaw bentotononj keuma duñ raragia menj nembanene nej korisoro ama laligowuya. ³⁰“Kaerj laligowuto, mobu! Konoga yonononja tosanonj mutuya koloowuya ano mutuya yonononja tosanonj konoga koloowuya.” Kiañ.

Kiñ Herodnonj kasu soonja kawaa so kolooja.

Mat 23.37-39

³¹Kambañ iikanondeenj Farisii (Kana qaawaa kaparanjonkonj) tosanonj Jiisaswaanonj kanj kokaerj jegi, “Kiñ Herodnonj guro komuwaatiwaajonj moja. Kawaajonj mono gomañ koi mesaonj kemba.”

³²Jegi kokaerj meleema onono, “Ono mono duuyaa kasu soonja ii kokaerj jegi moba, ‘Moba! Niinonj kete ano worañ ome onjotaamaña ano ji ejemba menj qeangonj onjoma laligomaña. Kemañati, indigenj mono iikanonj keuma gawona metogomaña.’ ³³“Gejatootoo ejemba seiseiya ii Jerusalem sitinonj unjugi komugi. Gomañ tosanonj mende toroqenj unjugi komunjeju, iikawaa tanitani eja iijen. Kawaajonj niinonj kete ano worañ indigenj kana kema laligomaña. Jerusalem keube nugi komumañati eenj, mono iyonononj kaiyakagiaga ii toroqenj ambu.” Kiañ.

Jiisasnonj Jerusalem sitiwaajonj saaro.

Mat 23.37-39

³⁴Jiisasnonj jero, “Oo Jerusalem Jerusalem, onj gejatootoo ejemba unjugi komugi Anutunonj ejemba wasinj onono onj onononj kanjejuti,

¹ 13.27 Ond 6.8 ² 13.28 Mat 22.13; 25.30 ³ 13.28-29 Mat 8.11-12 ⁴ 13.30 Mat 19.30; 20.16; Maak 10.31

ii jamonon ujugi komunkeju. Kuru nemujanon merauruta enganja baatanon ama kojojoon onjomakeji, niinon iikawaa so kambaŋa kambaŋa goo kanagesouruga suungon kololoon onjomambaajon moma laligoweto, onon ii togon laligon kougi. ³⁵*Mobu! 'Anutunon mono jigo mirigia gema qero saoyagadeen ewaa.' Kaen ewaato, niinon kokaen injiowe mobu, Onon nii mombo mende niibuyato, kanagen kamban mon kan kuuro iikanon niima kokaen jewuya, 'Pombaa qatanon kan nononji, Anutunon mono ii kotuegon muba.' Kiaŋ."

Jiisasnon ji eja mon men qeangoro.

14 ¹Jiisasnon Sabat kendon monon Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) yonoo jotamemeya mombaa mirianon uma nene nero. Neŋ raro tosanon galen men itiigi. ²Iikanon iwaa jaasewanonon ji eja mon kana boria apunon ologon somariiro raro. ³Jiisasnon ii iima kanain Kana qaawaa boi ano Farisii ii qisin onoma kokaen jero, "Sabat kendonon eja men qeangon mun iikaŋa kanon Kana qaa uuguwon me qaago?"

⁴Kaen jeroto, yononon goron qen ragi. Ragi borianon eja ii oosirin men qeangon wasiro keno. ⁵Keno kokaen injoro, "Onoononga mombanonon mera me bulmakao eja ii Sabat kendonon apu rononon kemebaati een, ii mono uulanawo horogi koubaa. Moronon ii mende hororo kounaga?" ⁶Kaen qisin onono kawaa kitia meleembombaa bimonon qaagia bogoro ragi. Kiaŋ.

Jiisasnon sele men-uu ii qetano.

⁷Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) ejanon ejemba nenewaajon koma horon ononoti, iyonononon dun jaayanon eu metogon ragiti, Jiisasnon ii iima kawaajon sareqaa mon kokaen injoro, ⁸z"Mononon gii maran (agomin aao) lombambanonon koma horon gono iikanon kema dun jegen mende men raba. Kaen ambagati een, tosaŋa koma horon ononoti, iyonoononga mononon gii guugun qabunayawo koloowabo.

⁹"Iinon kouro lomban toyanon goonon kan kokaen jenaga, 'Gii dun koi mesaona uuta iinon raba.' Kaen jewaati een, gii mono waama baatanon emu kamaan dun men rama gamuga senjombo mobabo. ¹⁰Kaen qaagoto, mononon koma horon gombaati, gii saanon dun siminanon emu kema raba. Kaen rana lomban toyanon kouma giima jewaa, 'Alana, gii saanon kan dun jegenanon eu kema raba'. Kaen jero giinon ejemba giwo rama nene nejuti, mono kuuya iyonoo jaagianon qabunagawo koloowaa. ¹¹a"ii kokaembaajona: Iyanjiaa uugia men ubuti, Anutunon ii kuuya men

* 13.35 Ond 118.26; Jer 22.5 y 14.5 Mat 12.11 z 14.8-10 Gba 25.6-7

a 14.11 Mat 23.12; Luuk 18.14

kamaanj oŋombaa. Moŋnoŋ iyaŋa uuta meŋ kamaawaati, Anutunoŋ mono ii meŋ uma mubaa.”

¹² Farisii (Kana qaawaa kaparanjkoŋkoŋ) ejanonj ejemba koma horonj oŋono lombanonj ragi Jiisasnonj lombanj toya eleema iima kokaenj ijoro, “Gii weembaa me gomantiinaa lombanj moŋ oonj iikanonj geenŋaa alauruga me daremunuruga ii mende koma horonj oŋomba. Tinitosauruga me miri ejemba qabuŋagiawo ii mende koma horonj oŋomba. Kaanja lombambaajonj koma horonj oŋonati, ii kaanjiadeenj koma horonj goma tosaŋa ii metogonj goŋgi tegowaa. Kaenj ambaati eenj, Anutunoŋ mono iikawaa tawaya mende gombaa.

¹³ “Kaenj qaagoto, lombanj mozozonjgonj oowagati, gii mono ejemba kamaanjqeqeta ii koma horonj oŋomba. Ejemba wanaya, lokonj ano jaagoo koloojuti, mono ii oŋoona sokombaa. ¹⁴ Ii koma horonj oŋona yoŋononj tosa metogonj gombombaaonj amamaagi gii iikawaajonj simbawonjawo koloonj laligowaa. Tosagia ii eenj ero laligona solana yoŋononj koomunonjŋa waagi kambanj iikanonj Anutunoŋ aŋo ii gooŋonj metogonj gombaa.” Kiaŋ.

Lombanj ano mondomondo qaa jeŋ togogi.

Mat 22.1-10

¹⁵ Jiisasnonj kaenj jero nene neŋ ragi yoŋoononjŋa moŋnoŋ ii moma kokaenj ijoro, “Moŋnoŋ Anutuwaawaa bentotonj uutanonj keuma nene neŋ rabaati, niinonj iwaajonj simbawonjawo jejen.”

¹⁶ Kaenj ijoro kokaenj meleeno, “Eja moŋnoŋ gomantiinaa lombanj somata mozozonjgonj oonj ejemba mamaga horonj oŋonjŋi kawutiwaajonj jero. ¹⁷ Lombanj kambanja kanj kuuro welenjqeqeya moŋ wasiro koma horonj oŋomambaajonj ijoroti, iinonj yoŋoononj kema jero mogi, ‘Iwoi kuuya mozozonjgodaboroniŋ eja. Kawaajonj mono saanonj kawu.’ ¹⁸ Kaenj injijoroto, ii moma yoŋononj korebore kanaiŋ iwoi tosianonj mondonj togogi. Eja mutuyanonj jero, ‘Nii molalenj moŋ sewana mewetiwaajonj iikanonj kema iimambaajonj mojenj. Iikanonj somonjgonj nonja. Kawaajonj saanonj kema ijona mende moma bolinj nomba.’ ¹⁹ Eja moŋnoŋ jero, ‘Nii bulmakao ejia 10 sewanŋia meweti, ii qaqanonj somonjgowe kinonj horogi kema gawonj batogonj menjanjomana. Iikanonj somonjgonj nonjiwaajonj saanonj ijona mende moma bolinj nomba.’ ²⁰ Moŋnoŋ toroqenj kokaenj jero, ‘Nii emba woranda koi sewana mewetiwaajonj kamambaajonj amamaajenj.’

²¹ “Kaenj jegi welenjqeqenonj eleema eja poŋa buju ii ijoro. Ijoro moma uuta gere jero welenjqeqeya kokaenj jeŋ kotonj muro, ‘Gii mono alanzanj qenjaaro sombenonj ano kanaanonj kema ejemba kamaanjqeqeta, wanaya, kana borogia riiriita, jaagoo ano lokonj ejemba ii mono uŋuana lombanj miri uutanonj koi kawu.’ ²² Jeŋ kotonj murotiwaa so andaboronj kanj kokaenj ijoro, ‘Poŋna, jeŋ kotonj nonjanjiwaa so anjento, duŋ tintina mombo kaanjiadeenj raja.’

²³“Kaen ijoro eja poŋnoŋ jero, ‘Gii mono rooŋqeŋe ano kuungianonŋ kema ejemba rama kenjuti, ii kaparaŋ koma kuunŋ oŋona lombaŋ miri uutanoŋ kouma saa qewu. ²⁴Niinonŋ kokaenŋ injijowe mobu: Ejemba wala koma horonŋ oŋomambaajonŋ jeweti, iyoŋoononŋa moŋnoŋ noo lombanoŋ mende kouma nembanene neŋ naaŋa mobaa.’” Kiaŋ.

Jiisaswaa gowoko laaligowaa kania

Mat 10.37-38

²⁵Jiisasnoŋ keno ejemba tuunŋleembe yoŋonoŋ otaanŋ kenŋi eleema kokaenŋ injijoro, ²⁶^b“Moŋnoŋ niwo kaŋ laligomanŋenŋ nii gogoraageŋ ama noma nemuŋmaŋa, embameria, daremuŋa, naambeeta ano iyaŋaa laaligoya kaanŋagadeenŋ jegenŋ ama jopagoŋkeji, iinonŋ mono noo gowokona koloomambaajonŋ amamaawaa. ²⁷^cSisigia megi moŋnoŋ nii notaanŋ siimbobolo moma maripoononŋ komumambaajonŋ mende jojoriwaati, iinonŋ mono noo gowokona koloomambaajonŋ amamaawaa.

²⁸“Oŋoononŋa moŋnoŋ miri koriga memambaajonŋ moji eenŋ, iinonŋ mono wala kamaanŋ rama moneŋa miri medaborowaatiwaa so kolooja me qaagoti, iikawaa kania gosinŋ iima kotowaa. ²⁹Kaenŋ mende ama miri tandoya komoma medaboromambaajonŋ kotikotiia mende eŋ muro mesaoro eenŋ nano ejemba kuuya ii iima kanainŋ jeŋ mepaqepae ama mububo. ³⁰Kaenŋ ama muŋ kokaenŋ jewubo, ‘Eja ii kanainŋ miria meroto, ii medaboromambaajonŋ mende kotiuro.’ Iikawaa so gii Jiisas otaawaa me qaagoti, ii tororo gosinŋ moma kotowa.” Kiaŋ.

³¹Jiisasnoŋ qaa ii toroŋenŋ kokaenŋ jero, “Kaanŋagadeenŋ kinŋ eja poŋ moŋnoŋ kinŋ mombo aroŋ qeŋ ‘Manja qewoŋa,’ jeŋ nomaenŋ ambaa? Iinonŋ uulaŋawogadeenŋ kere mende ama mubaato, wala jawiŋuruta horonŋ oŋono ajoroŋ rama qambaŋmambaŋ qaa kokaenŋ aminŋ mobuya, ‘Ananaanonŋ ejaurunana 10,000 laligoŋonŋ ano leegeŋ kereurunana ii 20,000 laligoju. Eja poŋgianonŋ ii unuama kagi injiima saanonŋ kotiinŋ unuwoŋa me qaago?’ ³²‘Mende kotiiwoŋa,’ jewuti eenŋ, iinonŋ kere kinŋonŋ koriganonŋ karo iikanondeenŋ jotamemeuruta wasinŋ oŋono iwaanonŋ kema luae qewombaajonŋ gejanono aminŋ mobuya. ³³Kaanŋagadeenŋ oŋoononŋa moŋnoŋ iwoi kuuya eŋ muji, ii jegenŋ ambaati, iinonŋ mono noo gowokona koloomambaajonŋ amamaawaa. Kawaajonŋ mono niiga jegenŋa noonŋi sokombaa.” Kiaŋ.

Sii naaŋa qaa ii iwoi omaya totoonŋ.

Mat 5.13; Maak 9.50

³⁴“Sii ii awaa koloojato, siinŋa mesaowaati eenŋ, ii mono nomaenŋ meagoninŋ mombo siinŋawo koloonaga? ³⁵Kikisi omaya ii balonŋ kelegawo

^b 14.26 Mat 10.37 ^c 14.27 Mat 10.38; 16.24; Maak 8.34; Luuk 9.23

koloowaatiwaajon meŋ kululuun isombason amakejonto, sii naaŋa qaa ii iwoi mombaajon mende sokombaa. Qaago! Ii mono een namonon giliniŋ kemen een toontoon ewaa. (Gii kaanjiadeen noo gowokona koloon batuyanon koton nomesaowagati een, mono iwoi omaya koloowaga.) Moŋnon gejiawo laligoji een, iinon mono qaa ii moma kotowa.” Kiaŋ.

Lamanon soorotiwaasareqaa

Mat 18.12-14

15 ¹“Takis tiliqili ama megiti ano singisonoŋo ejemba tosaana ii jaasonoŋoyanon Jiisaswaa Buŋa qaaya mobombaajon kagi. ²Kaen kagito, Farisii ano Kana qaawaa boi yoŋonon Jiisaswaaajon uugia boliro ŋindiŋ-ŋunduru qaa kokaen jegi, “Eja kanon singisonoŋo ejemba unuama yoŋowo rama nene neja.” ³Kaen jegitiwaajon Jiisasnon sareqaa moŋ kokaen inijoro, ⁴“Oŋoonoŋga mombaa lamauruta 100 laligoji yoŋoonoŋga moŋnon soon jinjaun keno toyanon nomaen ambaa? Iinon mono 99 ii balon qararaŋkoŋkoŋanon oŋomesaon kema motooŋgo jinjaun kenoti, iikawaajon moŋgama kema laligoŋ mokolooŋo tegowaa. ⁵Mokolooŋ uukoisoro ama sawiŋanon ama bosima kawaa. ⁶Mirinon kaŋ alauruta ano tosaana kosere laligojuti, ii oŋoono ajoroogi kokaen inijowaa, ‘Lamana sooroti, ii mokoloojeŋatiwaajon mono kagi niwo korisoro ambona’ ⁷Niinon kokaen inijowe mobu: Iikawaa so singisonoŋo eja motooŋgonon uuta meleembaati, iwaajon Siwe gomanon korisoro somata koloowaa. Ejemba 99 iyanŋiaa jaagianon solana dindiŋa koloon uugia meleembombaajon mende moma laligojuti, iyoŋooŋon korisoro kaana mende koloowaa.” Kiaŋ.

Moneŋ kota soorotiwaasareqaa

⁸“Kaanagadeen emba moŋnon silwa moneŋ kota 10 meŋ laligoŋo yoŋoonoŋga motooŋgonon kemen sooro nomaen ambaa? Iinon mono kiwa ootirin kaparaŋ koma miri usuma moŋgambaa. Moŋgama laligoŋ mokolooŋo tegowaa. ⁹Ii mokolooŋ emba alauruta ano emba tosaana kosere laligojuti, ii oŋoono ajoroogi kokaen inijowaa, ‘Noonon silwa moneŋ kota motooŋgonon sooroti, ii mokoloojeŋatiwaajon mono kagi niwo korisoro ambona.’ ¹⁰Iikawaa so niinon kokaen inijowe mobu: Singisonoŋo ejemba moŋnon uuta meleeno Anutuwaas gajobauruta yoŋonon iwaajon korisoro uuta ambuya.” Kiaŋ.

Qewolon ejanon uunŋonjan ama uuta meleeno.

¹¹Jiisasnon toroŋen kokaen jero, “Eja mombaa merawoita woi laligori. ¹²Koganon maŋaajon kokaen ijoro, ‘Amana, gii mono moneŋ esuhinaga

^d 15.1-2 Luuk 5.29-30

mendeema bakaya nomba.’ Kaen ijoro manjaranon ilawoilaya kuuya sogaranon mendeema orono. ¹³Ii orono meria melaanon gomaj boria woi karoon laligon hina iwoiya kuuya ii kololoon menj kantri mongenj keno. Iikanon kema iyanaa jaajaa kana somata emba yonowo bao kasu kaanja pangamanj laaligo laligon monej hinaya gilidabororo.

¹⁴“Iwoi kuuya gilidabororo bodi somata koloon balonj kuuya ii sokono. Iinon kambanj kanonj kanainj tapekokoro koloon memeqemeanj ama amamaaro. ¹⁵Amamaanj kantri iikawaa toya mombaanonj kema gawombaajonj qisij muro wasiro iwaa bao sopanonj kemenj bao galenjiaga laligoro. ¹⁶Iikanonj laligoro bao yonononj sako kota negi iima ‘Saanonj ii newe tomena sokonaga,’ jeroto, ii kaanagadeenj monjonj mende muro.

¹⁷“Kaen laligonj uuta tooro kokaenj jero, ‘Manjaa gawonj ejemba naa afaanja yonononj gawonj megij sewanja onono nene nej timbiringonj laligojuto, niinonj kokanonj konkorara bodi laligonj komumambaajonj anjenj. ¹⁸Nii mono waama manjaanonj eleema kema kokaenj ijomaña, ‘Ama, nii singisonjo ama iikanonj gii ano Siwe Toya qaagara qotogonj qagara menj boliwe. ¹⁹Kawaajonj giinonj mombo noojonj ‘Merana,’ jewagatiwaa so mende koloojenj. Gii saanonj jena welenjeqega monj koloomanja.’

²⁰“Kaen jej waama manjaanonj keno. Kema miri dodowiro manjanonj korikori endu nama iiro karo bata pororogoro iima koboosj esunagadeenj qiqigonj kema kema aroyanonj giliro kemero buuta kitonj nej ‘Merana, oowe oowe!’ jero. ²¹Kaen anoto, merianonj ijoro, ‘Manja, nii singisonjo ama iikanonj gii ano Siwe Toya qaagara qotogonj qagara menj boliwe. Kawaajonj giinonj mombo noojonj ‘Merana,’ jewagatiwaa so mende koloojenj.’

²²“Kaen ijoro manjanonj iikanondeenj welenjeqeuruta kokaenj injjoro, ‘Ono mono uulanawo maleku akadamyawo monj menj kanj mouma mubu. Ilawage aroyanonj koma menjerenjonj munj kana esu kanianonj mouma mubu. ²³Kaanagadeenj sopanonj kema bulmakao donja kelegawo monj menj kanj qej oogi nej korisoro ambonja. ²⁴Merana koi komunj tagoroti, iinonj mono mombo gbilinj kaja. Iinonj mono soorogo Anutunonj mombo mokoloooro asugija.’ Kaen injjoro kanainj korisoro anji.

²⁵“Korisoro anjgito, datanonj gawononj laligonj eleema miri dodowinj kanonj rii gbawe qama oronj aisoogiti, iikawaa otonja moro. ²⁶Ii moma welenj mera monj qaro karo ‘Ii nomaembaajonj anju?’ jenj qisij muro. ²⁷Qisij muro kokaenj ijoro, ‘Koganonj luluunjkota eleema karo manjanonj ii mombo anjalinj ba koma munj iikawaajonj injjoro bulmakao donja kelegawo qej onj aisoaju.’

²⁸“Kaen ijoro irinja soono mirinonj umambaajonj togoro. Togoroto, manjanonj ii moma seleenjenj kamaanj uuluae qaa bonjonjanonj jenj menj loorinj muro. ²⁹Menj loorinj muroto, iinonj meleema kokaenj ijoro,

‘Maŋna, niinonj gbani mamaga welenja qeŋ laligonj jeŋkootoga kamban moŋnonj mende uugunj laligoweto, kilenj giinonj kamban moŋnonj meme (nonin) melaa moŋ alauruna yonowo korisoro ambombaajonj mende nona. ³⁰Mende nonato, meraga koi kanonj kana somata emba yonowo laligonj monenj hinaga tiwilaanj kouro giinonj mono iwaajonj ama injijona bulmakao donja kelegawo qeŋ oju.’

³¹“Ijoro maŋanonj kokaenj meleema jero, ‘Merana, gii kamban so neenawo laligonjejanj. Kawaajonj neenaa bujana kuuya ii mono goo bujaga kaanjadeenj kolooja. ³²Kaanjadeenj koloojato, koga koi kanonj komunj tagoroto, mombo gbilinj eleema kaja. Iinonj soodaboroto, Anutunonj ii mombo mokoloaja. Kawaajonj keteda koi nene korisoro aninj sokonja.’” Kianj.

Eruhina galeŋ tiliqiliawowaa sareqaa

16 ¹Jiisasnonj gowokouruta qaa moŋ kokaenj injjoro mogi, “Eja qabuŋayawo mombaa esuhina galeŋa moŋ laligoro. Tosianonj kanj eja qabuŋayawo ii qaa kiisanj ijogi, ‘Iinonj goononj monenj hinaga kondeema tondu gilinj laligoja.’ ²Ii moma galeŋ ii jero karo jeŋ muro, ‘Nii goojonj buja bologa jegi mojenj. Gii noo miri ano esuhinana mombo galeŋ kombagatiwaa so mende koloojanj. Kawaajonj ii nomaenj galeŋ koma laligona, iikawaa lopoya jeŋ asarinj nomba.’ ³Kaenj jero uutanonj kokaenj romonjgoro, ‘Miri toyanonj galeŋkonjonj gawona nuano nomaenj amanamaenj? Esuŋna mende sokonjiwaaajonj balonj osomambaajonj amamaajenj ano jejewelenweleŋ eja laligomambaajonj gamuna mojenj. ⁴Iinonj galeŋkonjonj gawona nuambaati, niinonj kamban iikanonj nomaenj ambe tosonianj mirigianonj koma horonj kalanj koma nombuyaga? Ahaa! Kana moŋ romonjojenj.’

⁵“Kaenj jeŋ ejemba toyanonj tosa ama ononoti, ii kuuya anja anja horonj onono kagi. Mutuyanonj karo ii kokaenj ijoro, ‘Tonaanonj tosa goononj dawi eja?’ ⁶Kaenj qisiro jero, ‘Oil dram 100 mewe.’ Kaenj jero kokaenj meleeno, ‘Gii tosa papiaga meŋ koi rama uulanawo utegonj 50 oona ewa.’ ⁷Kaenj jeŋ eja moŋ qisinj muro, ‘Ano gii? Goononj tosa dawi eja?’ Qisiro kokaenj jero, ‘Wiiit flaua ii 21,000 kilogram mewe.’ Kaenj jero ijoro, ‘Gii tosa papiaga meŋ iikanonj 16,800 kilogram kaenj oona ewa.’

⁸“Kaenj kolooro miri toyanonj moma jeŋqeeanjo qaa kokaenj jero, ‘Galenanonj tiliqili qaganonj iwoi anoti, ii momakooto awaa qendeenja.’” Poŋ Jiisasnonj sundu kaenj jeŋ toroqenj jero, “Pangamambaa nanamemenj otaankejuti, iyonoo momakootogia ii ejemba tosaanja kete laligojuti, ii tiliqili ama onombutiwaa so ejato, Anutuwwa اساسaganonj laligojuti, yonoo momakootogia ii iikawaa baatanonj kolooja.

⁹“Kawaajonj kokaenj jewe mogi: Tosianonj balombaa monenj hinanonj ejemba tiligonj onomakejuto, onononj mono iikanonj meŋ alaurugia

mokoloonj onjombu. Ii mokoloonj onjonji balombaa iwoinonj qaombaati, Anutononj mono kambanj iikanonj koma horonj onono laaligo kombombanjaa gomanonj keuma tetegoya qaa laligowu.

¹⁰ “Moŋnonj iwoi melaada meŋ kaparanj koma tororo galeŋ konji, iinonj mono iwoi somata kaanagadeeŋ tororo galeŋ kombaa. Moŋnonj iwoi melaada galeŋ koma gijigaju anji, iinonj mono iwoi somata ii kaanagadeeŋ galeŋ kombaatywaajonj jenij gijigaju ambaa. ¹¹ Balombaa monej hinaya borogianonj aŋgi ii pondanj mende galeŋ konji hoŋa mende kolooroti eeŋ, moŋnonj mono iwoi buŋaya uuta hoŋa ii borogianonj mende ambaa. ¹² Onjo tosaana yonoononj iwoi ii pondanj mende galeŋ konji hoŋa mende kolooroti eeŋ, onjoangiaa uugiaa buŋa hoŋa ii morononj moŋ ononaga?

¹³ ^e “Welenqeŋe moŋnonj poŋ woi weleŋ qeŋ orombambaajonj amamaanŋkeja. Moŋnonj kaeŋ amambaajonj moji, iinonj mono moŋ kazi ama muŋ moŋ uutanonj jopagowaa. Mombaanonj qokotaan moŋ jejewili ama mubaa. Kawaajonj onononj Anutu ano monej hina ii mindiriŋ weleŋ qeŋ orombambaajonj amamaawu.” Kiaŋ.

Monembaa uugere ambubotiwaa qambanmambanj qaa

Mat 11.12-13; 5.31-32; Maak 10.11-12

¹⁴ Farisii (Kana qaawaa kaparanjonjonj) yonononj monembaa naan mamaga eŋ onono laligogitiwaajonj Jiisanonj qaa kuuya ii jeroti, ii moma jaa kuma mepaegonj mugi. ¹⁵ Mepaegonj mugi kokaen injijoro, “Farisii onononj mono ejemba jaagianonj solanja kaanja qendeema onjombambaajonj geriawo amakejuto, Anutononj uugiaa kania moma kotodaboroja. Ejemba jaagianonj iwoi mombaajonj mogi uuta kolooji, ii Anutononj iiro arokuukuuyawo koloonjeja.

¹⁶ ^f “Bentotombaa kania ii Mooseswaanonj Kana qaanonj ano gejatootoo ejemba yonoo Buju Terenonj oogi weenjonj laligonj waaniŋ Jononj asugin hoŋa asuganonj inisaano. Kambanj iikanonja kanaiŋ qaa ii jeŋ seiŋ Anutuwwa bentotononj kebutiwaajonj ejemba uugia kuunjejonj. Ejemba kuuyanonj mono janjariŋ riŋ kaparanj koma bentotonj iikawaa uutanonj keubombaajonj amakeju. ¹⁷ ^g Siwe balononj goronj qewaotiwaa so anjaoto, Kana qaawaa tere jimbolanja motoonjo ii kambanj moŋgeŋ mende totoonj aliwaa. Kiaŋ.

¹⁸ ^h “Eja moŋnonj embia mesaonj emba moŋ mewaati, iinonj mono oloŋkalu ambaa. Eja moŋnonj emba loyanonj mesaoroti, ii mewaati, iinonj mono kaanagadeeŋ oloŋkalu ambaa.” Kiaŋ.

Eja qaqabuŋayawo ano Lazarus

¹⁹ “Eja qabuŋayawo moŋ laligoro. Iinonj opo maleku nezongbala osoga akadamuyawo mouma laligonj kambanj so neŋkorisoro ama siiseweweya

^e 16.13 Mat 6.24 ^f 16.16 Mat 11.12-13 ^g 16.17 Mat 5.18 ^h 16.18 Mat 5.32;
1 Kor 7.10-11

qaa laligoro. ²⁰Kaen laligoroto, iwaa miri naguya kosianon eja wanaya mon qata Lazarus en laligoro. Wiji nombonon selia so koma raro.

²¹Wosoya ano gbadonon en eja pon qerewenaa nene duɲonnga nene kera reemonja kamaaro ii nemambaajon moro. Moma ero kasu yoɲonon kouma wiji nombonja bojon laligogi.

²²“Kaen laligon wanaya iinon komuro. Komuro Siwe gajoba yoɲonon wama uma oyanboyen gomanon anji Aabrahambaa kooronon raro. Eja qabuɲayawo iinon kaanjadeen komuro ron konji. ²³Ron konji koomuwaa senjon gomanon kemero jen sorogoro siimbobolo somata moma uuro uro Lazarus Aabrahambaa kooronon koriganon endu raro iriuro. ²⁴Iriima silama qama jero, ‘Oo amana Abraham, mono wosoga moma nomba. Nii gere bolanon nooro kokanon konjilinj uuta moma nanjen. Kawaajon mono Lazarus wasina kema koso susuyanon apunon qeesan kaj neselananon moriro olomoowa.’

²⁵“Kaen jeroto, Abrahamnon meleeno, ‘Merana, mono koi romononga keno. Giinon namonon laaligo korisoroyawo mono laligona tegoroto, Lazarusnon namonon laaligoya qenjenmanjen ama laligoro. Kaen laligoroto, kambaɲ kokaamba uluɲkoleɲ ama muninj rajato, giinon siimbobolo moma konjilinj qaganon nanja. ²⁶Kaen laligojon ano toroqen kokaen jejen: Anutonon nono ano onjo batunananon mendeema jawo ama kotiuro eja. Kawaajon tosanon jawo qisigon nonoononga onoonon koubombaajon mobuyaga, ii mono amamaawuya. Kaɲagadeen leegen endu laligojuti, ononon kaɲagadeen nonoonon koubombaajon osiwuya.’ ²⁷Kaen jero kokaen ijoro, ‘Amana, kaen kolooro kokaen welema gonjen: Giinon mono Lazarus wasina maɲnaa mirinon kamba. ²⁸Miri iikanon daremuɲuruna 5 laligojuti, iyoɲonon kaanjadeen senjon goman koi kanon kamaɲ siimbobolo somata mobubo. Kawaajon mono jena kema gejatootoo qaa injjoro mobu.’

²⁹“Kaen welenoto, Abrahamnon jero, ‘Qaago! Mooseswaa Kana qaa ano gejatootoo ejemba yoɲoonon Buju Tere ii yoɲoo buɲaga eja. Qaa ii mono geja ama mobu!’ ³⁰Kaen jero kokaen jero, ‘Oo ama Abraham, kaen qaagoto, koomuya nonoononga moɲnon yoɲoonon kenagati een, yoɲonon mono uugia meleembuyaga.’ ³¹Jero Abrahamnon kokaen ijoro, ‘Yoɲonon Mooses ano gejatootoo ejemba yoɲoo qaawaajon geja mende anjuti een, kaanjadeen koomuya nonoononga moɲnon waama qaa jenagati een, iyoɲonon mono kileɲ Anutu mende moma laarinj mubuyaga.’ ” Kiaɲ.

Singisongowaa kongoro mono qotogowu.

Mat 18.6-7, 21-22; Maak 9.42

17 ¹Jiisanon gowokouruta qaa kokaen injjoro, “Bologaa siipatitanon mono afaanikota koloonkeja. Moɲnon siipatiti anjon komambaajon amamaankejato, mon moronon tosaan kongoro ama onono singisongu

ambuti, iwaajonj mono terengonj 'Yei!' qama wanjinjingojen. Siimbobolo uutanonj mono iwaa qaganonj ubaa. ²Iinonj ejemba melaa iyonoononjga monj konjgoro ama muro singisonjgo ambaati, eja iikanonj mono lombo uuta mokoloowaa. Anutononj lombo iikawaa ironja nomaenj muro soyanonj koloonaga? Kemunj kowonjinj aroyanonj somonjgonj kowe biiwianonj giligi kemenagati, iikanonj mono afaanjkota koloonaga.

³"Kawaajonj mono onjonganja galengja menj aonj laligowu. Alaga monjonj singisonjgo anji, ii mono jenj mindingonj muba. Jenj mindingonj muna moma bolinj aonj wosoya mobaati eenj, gii mono singisonjgoya mesaonj muba.

⁴Weenj mombaa uutanonj singisonjgo 7 ama bolinj goma ambenja 7 goononj eleema kokaenj jewaa, 'Alana, nii singisonjgo anjenjwaajonj moma bolinj aonjenj.' Kaenj jewaati eenj, gii mono singisonjgoya ii mesaonj muba." Kaenj.

Momalaariwaa honja ii ku-usupawo.

Mat 17.20; 21.21; Maak 11.23

⁵Aposol yonononj Pombaajonj jegi, "Momalaarinana mono toroqen menj kotiiwa." ⁶Kaenj jegi Ponjonj meleeno, "Momalaarigiaa honja ii nejonj kotaa so enagati eenj, onjononj saanonj numuzu gere^e koi kawaajonj kokaenj jenj kotowuyaga, 'Gii mono tiigawo joloma waama lugunj kowenonj kemenj geengja komoma aonj namba.' Kaenj jenj moma laarigi gere iikanonj mono qaagia tenj kombaa." Kiaj.

Welenqeqe awaa ii nomaenj?

⁷"Onjooonjga mombaa gawonj ejanonj bulmakao menj gawononj kema kinonj hororo balonj mosombaa me lama galenggiaga laligowaa. Laligonj mirinonj kouro iikanonj toyanonj kokaenj jero mobaa me qaago, 'Gii mono mirinonj kouma rama nenega newa.' ⁸Kaenj qaago! Iinonj mono kokaenj jewaa: 'Gii mono apu arinj meagonj aonj gomantiinjaa nenena oonj ama nona nemaņa. Kawaa gematanonj geengaa nenega oonj newa.' ⁹Kaenj jenj kotonj muro gawonj ejanonj jerotiwaa so gawonja medabororo sokono galenjanonj kawaajonj mepeseenj mubaa me qaago? Qaago! ¹⁰Onjoo kanagia ii kaanjiadeenj eja. Galengianonj iwoi kuuya jenj kotonj onjonoti, onjoo ii andaboronj kanonj mono kokaenj jewu, 'Nono gawonj ejemba toonja laligojonj. Galenananonj iwoiwaajonj jeroti, mono iigadeenj menj kajonjwaajonj mepemepese monjgambombaajonj amamaajonj.'" Kiaj.

Jiisasnonj eja 10 selegia menj solanjaniro.

¹¹Jiisasnonj Jerusalem sitinonj kemambaajonj Galili ano Samaria prowins woi yoroo batugaranonj kana eroti, iikanonj keno. ¹²Kananonj

ⁱ 17.3 Mat 18.15 ^j 17.6 Jiisasnonj mulberi gere monj qendeeno. Gere ii numuzu kaanaga, kota kowororo kota kaanja neneyaga.

kema gomaŋ moŋnoŋ keuro eja 10 selegia manimbayawo yoŋonoŋ mokoloŋ iima korikori endu naŋgi. ¹³ Nama kotakota qama silama jegi, “Somatanana Jiisas, mono kiarŋkomuŋ nonomba!”

¹⁴ ^kQama jegi injiima kokaen injjoro mogi, “Oŋo mono jigo gawoŋ galeŋ yoŋoonoŋ kema selegia qendeema oŋombu.” Kaen injjoro ten koma kanaanoŋ kenŋi selegianonŋ iikanonŋ solananiŋ awaa kolooro. ¹⁵ Awaa kolooroto, 10 yoŋoonoŋga moŋnoŋ selia solananiro iima eleema kaŋ Anutu kotakotagadeen qama mepeseero. ¹⁶ Mepeseen Jiisaswaa kanaanonŋ kemenŋ usugoŋ simiŋ kuma ‘Dangisen!’ jero. Eja ii Samaria ejaga. Juuda yoŋonoŋ Samaria prowinswaa ejemba yoŋooŋoŋ mogi kamaanŋqeqeta kolooro laligogi.

¹⁷ Dangisen jero Jiisasnoŋ meleema ijoro, “Ii saanonŋ anjanto, eja kuuya 10 oŋoo selegianonŋ mono solananiidabororo me? Eja 9 yoŋonoŋ mono daenŋ laligoju? ¹⁸ Eja wabaya giinonŋ geenŋgodeen eleema kaŋ Anutu mepeseejanto, eja 9 yoŋonoŋ mono kema lolomoninŋ kenju.” ¹⁹ Kaen jenŋ kokaen ijoro moro, “Momalaariganonŋ mono menŋ qeŋgoŋ gonja. Kawaajonŋ saanonŋ waama kemba.” Kiarŋ.

Anutuwaa bentotoŋa ii nomaenŋ koloowaa?

Mat 24.23-28, 37-41

²⁰ Farisii (Kana qaawaa kaparanŋkoŋkoŋ) yoŋonoŋ Jiisas kokaenŋ qisiŋ muŋ jegi, “Anutuwaa bentotoŋa ii mono naa kambanonŋ asugiwaa?” Jegi moma meleema kokaen jero, “Anutuwaa bentotoŋanonŋ mono jaanananonŋ iibombaa so mende asugiwaa. ²¹ Mobu! Anutuwaa bentotoŋa ii batugianonŋ uugianonŋ asuginŋ eja. Kawaajonŋ ii kokanonŋ me endukanonŋ eji, kaen jewombaajonŋ amamaanŋkejonŋ.”

²² Jiisasnoŋ gowokouruta kokaenŋ injjoro mogi, “Kanagenŋ kambanŋ moŋ kaŋ kuuwaati, iikanonŋ Siwe gomambaa Eja hoŋaa gawoŋ meme weenŋ yoŋoonoŋga moŋ iibombaa siinŋ mobuto, ii mombo iibombaajonŋ amamaawuya. ²³ Kambanŋ iikanonŋ kokaenŋ jegi mobu, ‘Mobu! Hamoqeqe Toyanonŋ mono endu laligoja. Mobu! Mono koi asugija.’ Kaen kaen jegi ii iibombaajonŋ iikanonŋ uulaŋawo mende luguŋ kembu. ²⁴ Ii kokaembaajonŋ: Siwe gomambaa Eja hoŋanonŋ mombo kawaati, kambanŋ ii oobiliwaa so kokaenŋ koloowaa: Ii siwe leegenŋga uulaŋawo bilisik ama asariŋ leegenŋ sokoma kenji, iinonŋ mono iikawaa so asugiwaa. ²⁵ Kanagenŋ kaenŋ koloowaato, wala ejemba kambanŋ kokaamba namononŋ laligojuti, iyoŋonoŋ eja ii yakariŋ gema qeŋ mugi siimbobolo somata mobaa.

²⁶ ^l“Wala eenanonŋ Noowaa kambananonŋ ejembanonŋ laaligogia qemasologenŋ qaganonŋ laligonŋ tiwilaagiti, iikawaa so mono Siwe gomambaa Eja hoŋanonŋ mombo kawaatiwaa kambananonŋ kaanŋgadeen

^k 17.14 Lew 14.1-32 ^l 17.26 Jen 6.5-8

asugiwaa. ²⁷“Nooawaa kambananon nene lomban ama apu kotiga nen embaqemba sewanaa angi kema karo agimin aogi. Nanamemen kaen ama men qemasologen laligogi Nooanon wanjo uutanon uroti, ween iikanon tegoro. Tegoro apu gboulu somatanon kan ejemba qaa ron koma onono apu nemoton komugi.

²⁸“Lootwaa kambananon kaanagadeen qemasologen laligogi kaanjadeen kolooro. Ejembanon nene lomban ama apu gisi nen gawon koma komoma jigo mirigia men qetegon nene sii miri ama iwoi sewana mewutiwaajon angi iwoi tosia sewana men laligonkegi. ²⁹Kaen ama men laligogito, Lootnon Sodom goman mesaon keno ween iikanondeen gere ano jamo qara geriawo ii mono kon kaanja sombinonga kamaan ejemba jinon qaa onoro komugi. ³⁰Kanagen Siwe gomambaa Eja honanon mombo asugiwaati, kamban iikanon ejembanon kaanjadeen qemasologen ama laligon tiwilaawuya.

³¹“Ween iikanon sombenon laligowaati, iinon mono hina iwoiya memambaaajon miri uutanon mende uba me gawonon kema laligowaati, iinon mono kaanjadeen mirianon mende eleema kawa. ³²Loot embianon meleema gematanon uu komon jamo karanjan kolooroti, mono ii romongowu. ³³“Monon laaligoya siiseweweya qaa iyanajon angon koma iyanaa jaajaa laligomambaaajon moji, iwaa laaligoyanon mono soowaato, monon laaligoya noojon ama qeleema mesaowaati, iinon mono laaligo honaa kania mokolon oyanboyan laligowaa.

³⁴“Niinon kokaen injiowe mobu: gomantiina iikanon eja woi dunon motoon ewaoti, iyorononga mon wama mon mesaowuya. ³⁵Kaanagadeen emba woi ii motoon tawen orasin rabaoti, iyorononga mon wama mon mesaowuya.” ³⁶(Eja woi nene gawonon laligowaati, iyorononga mon wama mon mesaowuya.)

³⁷Jiisanon kaen jero gowokourutanon meleema ijogi, “Oo Pon, ii dakanon koloowaa?” Kaen ijogi kokaen injiwo mogi, “Oro gisaganon mongen baagen ero mambonkararanon mono iikanon horon ajoroonkejuti, mono iikawaa so koloowaa.” Kiaj.

Malonon kaparan koma weleno eja somatanon ilaaro.

18 ¹“Ono mono kamban so Anutu qama koolin qelokoli mende ama laligowu.” Jiisanon kaen jen iikawaa sareqaaya kokaen injiwo mogi, ²“Tanon monon qaa jenteego eja mon laligoro. Iinon ejemba yononon qaa jen mubutiwaajon gamuya mende moma iyanaa jaajaa laligon Anutuwaa jeta uugumambotiwaajon toroko mende moro. ³Tanon kanon malo emba mon laligoro. Iinon suulan qaa jenteego eja iikanon

^m 17.27 Jen 7.6-24 ⁿ 17.28-29 Jen 18.20-19.25 ^o 17.33 Mat 10.39; 16.25; Maak 8.25; Luuk 9.24; Jon 12.25

kema kokaen jen laligoro, ‘Moŋnon niwo aŋgowowo anjiwaajon giinon mono ilaen nonaga.’

⁴“Kaen jero kambaŋ koriga ii moma gema qen laligoroto, kanagen uutanon kokaen jero, ‘Niinon ejemba yoŋoo qaagiaajon gamuna mende moma neenaa jaajaa laligon Anutuwaaw jeta uugumambotiwaajon toroko mende momakejen. ⁵Kaen laligojento, malo koi kanon mono qaasoso pondaj jen noma kaŋkejiwaajon mojona tiiro saanon ilaen mube qaaya tegowaa. Mende ilaen mubenagati een, iinon mono kanasoso karo mojtitiiaa momambo.’”

⁶Poŋnon sundu ii medaboron jero, “Jenteego eja doogoyanon qaa jeroti, mono iikawaajon geja ama kania romoŋgowu. ⁷Anutunon ejemba iyaŋaajon meweŋgon oŋonoti, iyoŋonon gomantiina asasaga ilaen oŋombaatiwaajon qama kooligi Anutunon mono yoŋoo qaagia gosin jen tegoro awaa koloowu. Ilaen oŋomambaajon jen silemale mende ama kambaŋ mende konjoratiro ubaa. Ii qaago totoon! ⁸Niinon kokaen injjowe mogi: Anutunon mono kambaŋ mende koriro qaagia gosin jen tegoro awaa koloowuya. Mono alanzaŋ ilaen oŋomakejato, ii kilen Siwe gomambaa Eja hoŋanon eleema kaŋ ejemba gosin oŋombaati, kambaŋ iikanon momalaari hoŋa mokoloowaa me qaago?” Kiaŋ.

Farisii ano takis meme yoroo qamakooligara

⁹Ejemba tosanon iyaŋgiaajon mogi uro solana dindina koloojon jen tosaana mogi kamaanqeqeta kolooro. Jiisasnon ii injiima sareqaa moŋ kokaen injjoro mogi, ¹⁰“Eja woiyanon jiwowon jigonon uma qama kooliri. Moŋnon Farisii ano moŋnon takis meme eja.

¹¹“Farisii (Kana qaawaa kaparaŋkonon) iinon nama aŋodeen kokaen qama kooliro, ‘Oo Anutu, ejemba tosanon uugia dogoro kalugon serowilin amakejuti, nii ii kaana mende laligojen me takis meme endu nanji, nii iwaa so kaanagadeen mende laligojen. Kawaajon dangisen jen gonjen. ¹²Niinon sonda so somaŋa woi nenewaa singi laligoŋkejen. Niinon moneŋ hinana kuuya mendeema 10:nonga motooŋgo Anutuwaaw buŋaya qeŋkejen.’

¹³“Kaen qama kooliroto, takis meme iinon waŋgoŋa moŋnon nama Siwenon eu uumambaajon gamuya moma borianon jaaya esuun kokaen qama kooliro, ‘Oo Anutu, singisono eja nii mono kiankomuŋ nomba.’ ¹⁴Niinon kokaen injjowe mobu: Iinon mono Anutuwaaw jaanon solananin mirianon eleenoto, Farisii (Kana qaawaa kaparaŋkonon) iinon kaen qaago. Daen yoŋonon iyaŋgiaa uugia meŋ ubuti, Anutunon mono ii kuuya meŋ kamaan oŋombaato, moŋnon iyaŋaa uuta meŋ kamaawaati, Anutunon mono ii meŋ uma mubaa.” Kiaŋ.

Jiisasnoŋ merabora kotuegoŋ oŋono.

Mat 19.13-15; Maak 10.13-16

¹⁵Ejemba toŋanoŋ merabora busubuusu kaanŋagadeeŋ uŋuama Jiisasnoŋ borianoŋ oosiriŋ oŋombaatiwaajoŋ iwaanonoŋ kagi. Kagito, gowoko yoŋonoŋ ii iima jeŋ qotogoŋ oŋoŋgi. ¹⁶Kaeŋ aŋgito, Jiisasnoŋ merabora ii koma horonoŋ oŋono kagi kokaeŋ jero, “Merabora melaa ii saanoŋ oŋomesaogi noononoŋ kawu. Anutunoŋ ejemba kaanŋa ii bentotoŋa buŋa qeŋ oŋombaa. Kawaajoŋ ii mende somoŋgoŋ oŋombu. ¹⁷Niinoŋ qaa hoŋa moŋ kokaeŋ inŋijowe mobu: Moŋnoŋ Anutuwaawaa bentotoŋa ii merabora kaanŋa buŋa mende qeŋ aowaati, iinoŋ mono iikawaa uutanonoŋ keumambaajoŋ amamaawaa.” Kiaŋ.

Jiisasnoŋ eja qabuŋayawo mombaa qambaŋmambaŋ qaa jero.

Mat 19.16-30; Maak 10.17-31

¹⁸Galeŋkoŋkoŋ eja moŋnoŋ Jiisaswaanonoŋ kaŋ kokaeŋ qisiŋ muro, “Boi awaa, niinoŋ mono nomaeŋ ama laaligo kombombaŋa buŋa qeŋ aowenaga?”

¹⁹Qisiŋ muro kokaeŋ ijoro, “Gii noojoŋ ‘Boi awaa’, ii naambaajoŋ jejaŋ? Anutu motooŋgoŋoŋ awaa koloŋoja. Eja moŋnoŋ ii kaanŋa awaa mende koloŋoja. ²⁰Gii jojopaŋ qaa koi modaboroŋaŋ: ‘Serowiliŋ mono mende amba. Moŋ mono mende qena komuwa. Iwoi mono yoŋgoro mende mewa. Moŋ jeŋoŋkuukuu mono mende ama muba. Nemuŋmaŋga mono goda qeŋ oromakeba.’”

²¹Kaeŋ jeroto, galeŋkoŋkoŋ ejanonoŋ kokaeŋ ijoro, “Ii kuuya mono gbaworonanoŋga teŋ koma laligoŋ waabe.” ²²Ijoro Jiisasnoŋ moma kokaeŋ ijoro, “Gii tani motooŋgoŋoŋ amamaaŋaŋ: Gii mono kema esuhinaga kuuya sewanŋa mewutiwaajoŋ ana moneŋ karo mendeema ejemba wanaya oŋomba. Kaenŋ ana esuhinaga somata (maa suaŋ, milyon kina kaanŋa) ii Siwe gomanonoŋ eŋ gombaa. Kaenŋ ama nii notaŋ kawa.” ²³Kaeŋ ijoroto, eja iikanonoŋ kindimbiri laligorotiwaajoŋ ama qaa ii moma wosobiri mokoloŋ jaaya bosoleero eeŋ mesaonoŋ keno.

²⁴Wosobiri mokoloŋoŋ Jiisasnoŋ ii iima kokaeŋ jero, “Yei! Ejemba moneŋ hinagiawo yoŋonoŋ Anutuwaawaa bentotononoŋ keubombaajoŋ bimooŋ kupukapa ambuya. ²⁵Ii kokaeŋ jeŋ asarimaŋa: Oro somata kamel ii sosoro ootanoŋ saanoŋ mende keubaa. Iikawaa so ejemba qabuŋagiawo yoŋonoŋ Anutuwaawaa bentotoŋ uutanonoŋ keubombaajoŋ bimooŋ osiwuya.”

²⁶Qaa ii jeroti, iyoŋonoŋ kokaeŋ jegi, “Oopopoŋ! Ejemba moronoŋ mono Siwewaa buŋa koloŋoŋa?” ²⁷Kaeŋ jegi kokaeŋ meleeno, “Ejembanoŋ ii aŋgobato meŋ amamaaŋ osiŋkejuto, Anutunoŋ mono

¶ 18.20 Eks 20.12-16; Dut 5.16-20

iwoi kuuya saanonj amakeja. Iinonj iwoi monj ama memambaajonj mende amamaanj osinjeja.”

Jiisaswaa gawonj memewaa tawaya

²⁸Piitononj qaa ii moma meleema kokaenj jero, “Moba, nonononj mono miri balonana mesaonj gii gotaanj kaniñ.” ²⁹Kaenj jero Jiisasnonj kokaenj injjoro, “Niinonj qaa honja monj kokaenj injjowe mobu: Monjonj Anutuwaa bentotonjaajonj ama iwoi monj mesaoroti, —ii miri balonja, embameria, daremunja me nemunmanja —ii onjomesaoro ³⁰Anutononj mono kitia toroqenj uugunj tawaya meleema muro ii namowaa laaligononj mewaa ano laaligo kanagejanonj laaligo kombombanja tetegoya qaa bunja qenj aonj laaligowaa.”

Jiisasnonj komuwaatiwaa qaaya jero karonj kolooro.

Mat 20.17-19; Maak 10.32-34

³¹Jiisasnonj gowokouruta 12 ii horonj onjono kagi kokaenj injjoro, “Mobu, nono Jerusalem ubonja. Gejatootoo ejembanonj Siwe gomambaa Eja honjaajonj qaa kuuya oogiti, ii mono honjawo koloodaborowaa. ³²Monjonj ii memelolo menj muro waba gawman yonjo borogianonj kemebaa. Yonjononj jejewili ama mepaegonj qaa tokoronjkota jenj munj sulaapanj qewuya. ³³Sulaapanj qenj ooli waayawononj ootinj talunjonj qegi komuwaa. Komunj weenj karonj kolooro koomunonja waabaa.”

³⁴Kaenj injjoroto, gowoko yonjononj qaa ii mende totoonj moma asarigi. Qaa injjoroti, ii aasangoyanonj ero ii mende moma kotogi. Kiañ.

Jiisasnonj eja jaagoo mombaa jaaya metooro.

Mat 20.29-34; Maak 10.46-52

³⁵Jiisasnonj kema Jeriko gomanj dodowiro eja jaagoo monjonj nene monenj mubutiwaajonj welema kana goraayanonj raro. ³⁶Raro ejemba tuunjelembe kananonj uugunj kenji otongia moma “Naa iwoi kolooja?” jenj qisinj onjono.

³⁷Qisinj onjono kokaenj jegi, “Jiisas, Nazaret ejanonj mono kananonj kanj guugumambaajonj anja.”

³⁸Jegi kokaenj qaro, “Jiisas, Deiwidwaa gbili! Gii mono kiankomunj nombal!”

³⁹Kaenj qaro ejemba wala kenjgiti, iyonjononj bo rabaatiwaajonj qotogonj mugito, iinonj kaparanj koma qa gigilaaro, “Deiwidwaa gbili! Gii mono kiankomunj nombal!”

⁴⁰Qa gigilaaro Jiisasnonj doronj ama kokaenj jenj kotoro, “Ii mono borianonj menj noononj kawu.” Jenj kotoro menj kosere kougi kokaenj qisinj muro,

⁴¹“Alana, gii mono naa iwoi gomanjatiwaajonj mojanj?” Qisinj muro ijoro, “Ponj! Nii jaana mombo uumambaajonj mojenj.”

⁴²Ijoro Jiisasnoj moma kokaen ijoro, “Mono jaaga uuwa. Momalaariganonj mono menj qeaŋgoŋ gonja.”

⁴³Kaen ijoro iikanondeen jaaya tooro tororo uuŋ Anutu mepeseen Jiisas otaaŋ gematanonj keno. Ejemba kuuya yoŋononj iwoi ii iima Anutu mepeseegi. Kiaŋ.

Zakiusnoj uuta meleeno.

19 ¹Jiisas Jeriko taononj kouma kotonj kemambaajonj ano. ²Iikanonj eja moŋ qata Zakius laligoro. Iinonj eja qabuŋayawo kolooŋ takis meme yoŋoo jotamemeŋgiaga laligoro. ³Iinonj Jiisaswaa kaitania iimambaa siŋŋa moroto, eja torodaamombaajonj ejemba tuuŋ batugianonj nama akakarŋ amamaaro. ⁴“Jiisasnoj koi kaŋ nunuuguwaa,” jegi moma iimambaajonj bobogariŋ kema ejemba unuugunj Sikamore gere^r qaganonj uma raro. ⁵Raro Jiisasnoj kanonj keuma jaayanonj uuro uro iima kokaen ijoro, “Zakius, gii mono uulaŋawo kamaawa. Nii kete goo mirinonj kawe motoonj rabota.”

⁶Kaen jero uulaŋawo kamaaŋ aisoonj koma horonj muro mirianonj keni. ⁷Keni ejemba kuuyanonj ii iima ŋindin-ŋunduru ama kokaen jegi, “Mono naambaajonj siŋgisonjo eja kaŋŋaa mirinonj uma raja?”

⁸Kaen jegito, Zakiusnoj ejemba batugianonj asuganonj waama nama Poŋ kokaen ijoro, “Poŋ moba, niinonj tiwomalekuna biiwianonj mendeema leeya ejemba wanaya yoŋooŋonj oŋomaŋa ano daeŋ yoŋoononj ilawoila moŋ so uugunj tiliqili ama wambeti, ii mono ambeŋa 4:waa so toroqen meleema oŋomaŋa.”

⁹Kaen ijoro Jiisasnoj iwaa kaniaajonj kokaen jero, “Anutunonj kete miri kokawaa toya hamo qeŋ muro letonja. Iinonj kaŋagadeeŋ Aabrahambaa gbiliuruta yoŋoo batugianonj laligoja. ¹⁰“Siwe gomambaa Eja hoŋanonj mono ejemba soogiti, ii moŋgama hamo qeŋ oŋomambaajonj ama kamaaro.” Kiaŋ.

Monej esu 10 mendeema oŋonotiwaasareqaa.

Mat 25.14-30

¹¹^tJiisasnoj kaŋ Jerusalem siti dodowiŋ qaaya jero ejemba ii mogiti, iyoŋononj kokaen romoŋgogi, “Anutuwaas bentotoŋaa hoŋanonj mono uulaŋawo asugiwaas.” Kaen romoŋgogitiwaajonj Jiisasnoj sareqaa moŋ kokaen jero, ¹²“Eja qabuŋayawo moŋnoŋ kokaen jero, ‘Nii mirina mesaonj kantri moŋnoŋ koriganonj kembe iikanonj nii eja poŋ kuunj noŋgi laligonj eleema kamaŋa.’ ¹³Kaen gomaŋ koriganonj kemambaajonj jeŋ gawoŋ ejauruta 10 oŋoono kagi monej esu 10 mendeema oŋoma kokaen

^r 19.4 Sikamore ii kowa kaŋŋaya, kota neneyaga. ^s 19.10 Mat 18.11

^t 19.11-27 Mat 25.14-30

injijoro, 'Niinonj kema laligonj kanagenj eleema kamaŋa. Oŋononj kambaŋ biiwianonj monenj kokanonj koŋkororo gawonj meŋ ii meŋ seiwu.' ¹⁴Kaen jen kenoto, kanagesourutanonj kazi ama muŋ kokaen jegi, 'Nono eja koi kanonj ananaanonj eja poŋ koloonj galenj koma nonombaatiwaajonj togojonj.' Kaen jen welenj eja tosaŋa wasiŋ oŋonŋi gematanonj kema buju ii ijogi.

¹⁵"Kaen ijogito, kilenj kantri kenoti, iyoŋononj ii eja poŋ kuuŋ mugi iyaŋaa prowinsnonj mombo eleema karo. Kaŋ gawonj ejauruta monenj esu oŋonoti, ii jero iwaa jaanonj kougi. Motomotoonj yoŋononj koŋkororo gawonj meŋ monenj meŋ seigi dawi kolooroti, ii qendeenŋi iimambaajonj qisiŋ oŋono. ¹⁶Gawonj eja mutuyanonj jaanonj kouma jero, 'Poŋ, niinonj monenj esuga meŋ seiwe toroqenj mombo esu 10 mokoloowe.'

¹⁷"Kaen jero kokaen ijoro, 'Ii awaa. Gii gawonj meme eja awaga. Gii iwoi melaada meŋ ii kaparaŋ koma galenj koma laligona seiuro. Kawaajonj niinonj taonj gomaŋ 10 mindirinj goo boroganonj ambe iyoŋoo galenŋiaga laligowa.' ¹⁸Kaen ijoro gawonj eja alianonj jaayanonj kouma kokaen ijoro, 'Poŋ, niinonj goononj monenj esuga meŋ seiwe toroqenj mombo esu 5 mokoloowe.' ¹⁹Kaen ijoro ii kaŋagadeenj kokaen ijoro, 'Ii awaa. Niinonj taonj gomaŋ 5 mindirinj goo boroganonj ambe iyoŋoo galenŋiaga laligowa.'

²⁰"Mombo moŋnonj kouma ijoro, 'Poŋ iiba. Goo monenj esuga koi. Ii opononj esuuŋ lolonŋowe ero. ²¹Giinonj eja geriawo koloojanjwaajonj ama goojonj keena moma laligowe. Gii geenŋo hina iwoi kowinonj mende anati, ii kilenj memambaajonj momakejanj. Gii geenŋo nene kota mende komona kolooroti, iikawaa hoŋa ii kilenj kotonj memambaajonj momakejanj.'

²²"Kaen ijoro meleema kokaen jen muro, 'Gii gawonj eja bologa. Geenŋo qaa jejanj, niinonj iikawaa so gosiŋ goma irona meleema gomaŋa. Nii eja geriawo koloojenj. Neeno iwoi kowinonj mende ama ii memambaajonj momakejenj. Neeno nene kota mende komoma iikawaa hoŋa ii kilenj kotonj memambaajonj momakejenj. Ii saanonj moma laligona. ²³Gii kaniana kaen momago mono naambaajonj monenj esuna ii benknonj mende ana somariiro. Ii koŋkororo gawononj anagati eenj, iikanonj mono seiuro niinonj kaŋ susuyawo mewenaga.'

²⁴"Kaen jen muŋ eja kosianonj naŋgiti, ii kokaen injijoro, 'Oŋo mono iwaa borianonŋa monenj esuya ii wama esu 10 mokolooroti, ii mubu.'

²⁵Injijoro moma kokaen ijogi, 'Poŋ, iwaanonj monenj esu 10 ii edaboroja.'

²⁶"Kaen ijogi meleema jero, 'Niinonj kokaen injijowe mobu: Ejemba iwoi enj oŋono gawonŋa meŋkejuti, kuuya iyoŋoojonj Anutunonj ii toroqenj oŋono seiwaato, mombaanonj iwoi melaada moŋ ero gawonŋa mende meŋkeji, Anutunonj mono ii kaŋagadeenj wano eenj toontoonj laligowaa.' ²⁷Kaen jejento, kereuranonj niinonj eja poŋ koloonj galenj koma oŋomaŋatiwaajonj togogiti, ii mono uŋuama kagi injiima jen kotowe uŋugi komuwuya.' " Kiaŋ.

^u 19.26 Mat 13.12; Maak 4.25; Luuk 8.18

Jiisaswaajon mare kongi Jerusalem uro.

Mat 21.1-11; Maak 11.1-11; Jon 12.12-19

²⁸ Jiisasnon qaa ii jedaboron mesaon Jerusalem sitinon umambaajon wala keno. ²⁹ Kema Betfage ano Betani goman woi kosogaranon kan baanja qata Oil gere baanja qamakejuti, iikanon uma gowokowoita woi wasin orono. Wasin oromambaajon ama ³⁰ kokaen irijoro, “Goman jaasewanngaranon raji, mono iikanon kembao. Kema iikanon keuma dongi melaa kasanon somongogi nanji, ii mokoloowao. Dongi ii dologaga, eja mononon qaganon mende rarayaga. Ii mono isama men koi kawao. ³¹ Isani mononon ‘Ii naambaajon isanjao?’ jen qisin orono kokaen ijowao, ‘Ponnanon iikawaajon amamaaja.’”

³² Kaen wasin orono kema ijorotiwaa so mokolori. ³³ Mokolonon dongi melaa isambowaajon ani toya yononon irijogi, “Hei! Dongi melaa ii naambaajon isanjao?”

³⁴ Irijogi kokaen meleeni, “Ponnanon iikawaajon amamaaja.” ³⁵ Kaen meleema men Jiisaswanon kan malekugia qetegon dongi qaganon tamboma jegi Jiisasnon uma raro. ³⁶ Kaen rama keno ejemba tuunjeleembe yononon goda qen opo malekugia qetegon kana somatanon tambongi.

³⁷ Tambongi kema Jerusalem dodowin Oil gere baanja roganon kemero gowoko tuun kuuyanon kanain aison angoletu kuuya ku-usun qaganon mero iigiti, iikawaajona qa somata qama Anutu mepeseen mun ³⁸ kokaen jen qagi, “Anutu mepeseenon. Kij Pombaa qatanon kawaati, Anutunon mono ii kotuegowa. Luaega ano qabuyaga mepeseenin Siwe eukanon uja. Oowe oowe!”

³⁹ Kaen qagi Farisii (Kana qaawaa kaparanonkon) tosianon ejemba tuun batugianon nama kokaen jen mugi, “Boi, mono gowokouruga jen onomba.” ⁴⁰ Kaen jen mugi kokaen meleeno, “Niinon kokaen injiowe mobu: Yononon goron nambuyagati een, jamo yononon mono silama qabuyaga.” Kiaj.

Jiisasnon Jerusalem sitiwaajon saaro.

⁴¹ Jiisasnon Jerusalem dodowin siti ii iima saaro. ⁴² Saama kokaen jero, “Onoonon luae mono nomaen koloona! Ono iikawaa kania ween kokanon moma kotogi sokonagato, kamban kokaamba ii jaagia mende toojiwaajon ama aasangoyanon eja. ⁴³ Iikawaa kania ii kokaen: Kamban mon kan kuuwaati, iikanon kere yononon kouma kiropo kotakotanon siti koi kuun liligon leelee eu emu gban ama emboma kakasililin ama onombuya. ⁴⁴ Anutunon wambusoon koma onoono onon kamban waja ii mende moma koton telambelan ama Anutu gema qen tondu laligon

† 19.38 Ond 118.26

koujuti, iikawaajon kere yononon kondemondeen onongi miriwaa jamo mon ii jamo mombaa qaganon mende nambaato, siti koi kanon mono qeqelalan ewaa. Yononon jigo mirigia kondeema meraboraurugia siti utanon laligojuti, ii unuj ureewuya.” Kiaj.

Jiisasnon jiwowon jigo jej kobooro.

Mat 21.12-17; Maak 11.15-19; Jon 2.13-22

⁴⁵Jiisasnon qaa ii jedaboron jiwowon jigowaa toton utanon kema hina sewanja mewutiwaajon angiti, ii kanain konjoma onono kamaagi. ⁴⁶“Konjoma onoma kokaen injjoro, “Aisaianon qaa mon kokaen oorota eja, ‘Noo jigonanon mono qamakooli mirigiaga koloowa.’ Qaa ii ejato, on ii utegogi kikekasililij yonoo kobaa kaanja koloaja.”

⁴⁷^xJiisasnon kamban so jiwowon jigonon uma Buja qaa kuma onoma laligoro. Kaen laligoroto, jigo gawon galej ano Kana qaawaa boi yononon ajoroon kantri jigo kaunsol yonowo amin moma kokaen jegi, “Ii mono nomaen jenij qegi komunaga?” ⁴⁸Kaen jegito, ejemba tuuj somata kuuya yononon iwo qokotaan Buja geja ama momakegi. Kawaajon “Mono nomaen ambonato?” jej kana mon mende mokoloogi. Kiaj.

Jotamemeya yononon Jiisaswaa ku-usunajon qisigi.

Mat 21.23-27; Maak 11.27-33

20 ¹Jiisasnon jiwowon jigonon uma ejemba tuuj kuma onoma Oligaa Buja jej asarin onoma laligoro. Kamban mononon kaen ano jigo gawon galej ano Kana qaawaa boi yononon kantriwaa jotamemeya tosaanja yonowo Jiisaswaa jaanon kougi. ²Kouma kokaen qisij mugi, “Gii koi kanon iwoi anjani, ii mono moronon jej koton gono amakejan? Iikawaa ku-usuna ii mono moronon gono? Ii mono jena mobon.”

³Qisij mugi kokaen meleema onono, “Niinon kaanagadeen qisij onombe ii meleema nijowu. ⁴Jonon ejemba oomulu menj onoma laligoroti, iinon iikawaa ku-usuna ii daenkaya mero? Siwe Toyanon muro me balon toyanon mugi?”

⁵Kaen meleema onono batugianon amin moma kokaen jegi, “‘Ku-usunanon Siwenonga asugiro,’ kaen jewonati een, iinon mono kokaen jewaa, ‘Kaen kolooro ononon ii mono naambaajon mende moma laarin mugi? Ii mende sokonja.’ ⁶Kanageso kuuya yononon Jombaajon ‘Gejatootoo ejaga koloaja,’ jej ii kotakota moma laarin laligoju. Kawaajon ‘Balon ejembanon asugiro,’ jewonati een, yononon mono iringia soono jamonon nunuwuya.” ⁷Qaa kaen gosij kokaen meleengi, “Ku-usunanon daenkaya asugiroti, nono ii mende mojon.”

^w 19.46 Ais 56.7; Jer 7.11 ^x 19.47 Luuk 21.37

⁸Kaen meleengi Jiisasnoŋ kokaen injjoro, “Kaen kolooro niinoŋ kaanagadeeŋ iwoi koi amakejeniwaa ku-usuŋa moronoŋ nonoti, ii mende injjomana.” Kiaŋ.

Wain kasa gawoŋ galeŋ bologa, yoŋoo sareqaa

Mat 21.33-46; Maak 12.1-12

⁹Jiisasnoŋ kanaiŋ ejemba sareqaanoŋ kokaen injjoro, “Eja moŋnoŋ wain kasa gawoŋ koma komoro. Koma komoma gawoŋ galeŋ tosaana mokoloŋ oŋoma jero gawoŋa meŋ hoŋaa bakaya iyangia meŋ bakaya toya mubutiwaajoŋ borogianoŋ ano. Borogianoŋ ama oŋomesaoŋ kantri moŋnoŋ kema kambaŋ koriga laligoro.

¹⁰“Laligoŋ laligoro hoŋa momogorotiwaa kambaŋa (gbani 5) toriro kanoŋ welenqeqeya moŋ wasiŋ muro galeŋ yoŋoonoŋ kema wain gawoŋ hoŋaa bakaya mubutiwaajoŋ jero. Jeroto, gawoŋ galeŋ yoŋonoŋ ii koobinoŋ qeŋ otaagi boria bobora eleeno. ¹¹Kawaa gematanoŋ welen eja moŋ wasiŋ muro kenoto, ii kaanagadeeŋ koobinoŋ qeŋ gamu qeŋ muŋ otaagi boria bobora eleeno. ¹²Eleeno gawoŋ toyanonŋ welen eja moŋ mombo wasiro keno ambeŋ karoŋ kolooroto, ii kaanagadeeŋ sagorogoro qeŋ gawoŋ sopa seleenŋeŋ hagogi kemero.

¹³“Kaen aŋgi wain gawoŋ toyanonŋ qaa moŋgama jero, ‘Mono nomaen amaŋato? Neenaa komunjua merana mono wasiwe keno ii iima goda qewuya me nomaen?’ ¹⁴Kaen jeŋ meria wasiro kenoto, wain gawoŋ galeŋ yoŋonoŋ ii iima batugianoŋ kokaen amiŋ moma jegi, ‘Iinoŋ mono borosamoyaa toya koloowaa. Ayo, ii mono qeniŋ komuro wain kasa gawoŋ koi kanoŋ mono ananaa buŋaga koloowaa.’ ¹⁵Kaen jeŋ hagogi gawoŋ seleenŋeŋ kemero qegi komuro. Wain gawoŋ toyanonŋ ii moma mono nomaen ama oŋombaa?

¹⁶Iinoŋ mono aŋo kaŋ gawoŋ galeŋ ii kondeema oŋombaa ano gawoŋ galeŋ dologa mokoloŋ oŋoma wain kasa gawoŋa yoŋoo borogianoŋ ambaa.” Jiisasnoŋ sareqaa kaen injjoro moma jegi, “Ii mende sokonja. Yamageŋ (kozigen)!” ¹⁷zJegito, Jiisasnoŋ ii tororo injiima kotoŋ kokaen jero, “Buŋa Terenoŋ qaa moŋ ii kokaen eja,

‘Miri meme yoŋonoŋ jamo tando moŋ gema qeŋ eeŋ mesaogi raroti, iikanoŋ mono tando kombombaŋa kolooro mokoloogi.

Iikanoŋ riiri mirinoŋ mono gororoŋgoŋ kamaaŋ kombaa.’ Qaa iikawaa kania ii nomaen?

¹⁸Kawaaŋoŋ kokaen jemaŋa: Moŋnoŋ tando waŋa iikanoŋ ritataŋgoŋ kamaaŋ qewaati, ii mono selia kotomotowaato, aeŋ tando iikanoŋ joloma tama mombaa qaganonŋ kamaaŋ kombaaati, ii mono kuuya qenjanmenjanŋowaa.”

† 20.9 Ais 5.1 † 20.17 Ond 118.22

¹⁹Jiisasnoŋ kaen jero Kana qaawaa boi ano jigo gawoŋ galen yoŋonoŋ qaa iikawaa kania moma asariŋ kokaen jegi, “Sareqaa ii mono ananaoŋoŋ jeja.” Kawaajoŋ ii kambaŋ iikanondeen meŋ somoŋgowombaajoŋ mogito, ejemba tuuŋleembe yoŋooŋoŋ toroko moma amamaagi. Kiaŋ.

Takis aambaa Jiisas aŋgobato meŋ mug.

Mat 22.15-22; Maak 12.13-17

²⁰Juuda jotamemeya yoŋonoŋ Jiisaswaa jaagalen megi. Kaen meŋ qaaya moŋ qiwitigoro qaawaa timbinonŋ hororo gbadoonŋ mubutiwaajoŋ ama eja tosaana wasiŋ oŋoŋgi iwaanonŋ kagi. Opotoro ano gawana yoŋoo borogianonŋ ama mubombaajoŋ moma Buŋa qaa awaa jeje taniŋaan ama qisiŋ qaayaajoŋ geja aŋgi.

²¹Arenŋ kaen ama qisiŋ muŋ kokaen jegi, “Boi, nono goo kanaga moŋoŋ. Giinonŋ qaa dindiŋa jeŋ kuma nonomakejanŋ. Giinonŋ ejemba tosaana mende iŋisosoroŋ tosaana mende sureen oŋomakejanto, so motooŋgoŋoŋ gosiŋ nonomakejanŋ. Kaen ama Anutuwaanonŋ kana ii qaa hoŋa otaanŋ kuma nonomakejanŋ. ²²Kawaajoŋ nono Siisa-kimbaajoŋ takis ama kaen Mooseswaa Kana qaa soŋgiwoŋa me qaago?”

²³Kaen jegito, Jiisasnoŋ aŋgomokolonŋ arenŋgia moma kotonŋ kokaen iŋijoro, ²⁴“Saanonŋ silwa moneŋ moŋ qendeema nonŋgi iimaŋa. Morowaa uŋayaga ano qataga ii kanonŋ oogita eja?” “Oo, ii Siisa-kimbaanonŋ,” kaen meleema jegi.

²⁵Jegi kokaen iŋijoro, “Kaen kolooro iwoi Siisa-kimbaa uŋayawo ii mono iwaa buŋa muŋkebu. Iwoi Anutuwaa uŋayawo ii mono Anutuwaa buŋa qewu.” ²⁶Jiisasnoŋ kaen jerotiwaajoŋ ejemba tuuŋ somata yoŋoo jaagianonŋ qaawaa timbinonŋ ama mubombaajoŋ amamaanŋ qaayaajoŋ waliŋgoŋ qaagia bogoro nanŋgi. Kiaŋ.

Koomunonŋa waawaataa Jiisas aŋgobato meŋ mug.

Mat 22.23-33; Maak 12.18-27

²⁷“Sadusii boi paati yoŋonoŋ “Komugiti, iyoŋonoŋ mende waabuya,” jeŋ laligogi. Yoŋoononŋa tosianonŋ Jiisaswaa jaanonŋ kouma kokaen qisiŋ muŋ ²⁸^bjegi, “Boi, Moosesnoŋ kokaen jeŋ kotonŋ nononota eja, ‘Eja moŋ emba mero merabora mende koloogi komuro koganonŋ saanonŋ maloya meŋ laligonŋ gbili mekoloonŋ muro dataa qa meŋ laligowa.’”

²⁹“Moba! Kambaŋ moŋnoŋ daremuŋ 7 laligogi. Dagia mutuyanonŋ emba meŋ laligonŋ gbilia qaa eenŋ laligonŋ komuro. ³⁰Komuro koganonŋ maloya ii mero. ³¹Kawaa gematanonŋ koga moŋnoŋ emba iikayadeen mero. Kaandeen kaanŋ daremuŋ 7 kuuya yoŋonoŋ emba motooŋgo iikayadeen meŋ gbilia qaa laligonŋ komudaborogi. ³²Komudaborogi konoga malogia

^a 20.27 Apo 23.8 ^b 20.28 Dut 25.5

ii kaanagadeen komuro. ³³Giinon 'Komugiti, iyononon gbilin waabuya,' jejanto, nono ii mende moma laarijon. Moba, eja 7 kuuya ii ororon waabuyagati een, emba motoondeen ii embagiaga megilaligorotiwaajon ama mono morowaa embiaga koloonaga?"

³⁴Kaen jegi Jiisasnon kokaen meleeno, "Kamban kokaamba namo koi kanon ejemba loemba koloon laligonkeju. ³⁵Laligonkejuto, ejemba uugia meleen gi Anutunon iima moro sokono koomunonga waama goman balon qaita mon eukanon keuma laligowuti, iyononon iikanon mende agimij aowuya.

³⁶"Kawaa kania ii kokaen: Uumeleen ejemba gbilin koomunonga waabuti, iyononon Anutuwa meraboraana koloon. Yononon Siwe gajoba kaan koloon mombo mende komuwuto, tetegoya qaa laligon ubuya. ³⁷Mobu! Komugiti, iyononon gbilin waabutiwa qaya ii Moosesnon kaanagadeen nanjon jero. Soman bambanon gere bolan koloon mende jen kotoroti, iinon ii iima sunduya ooro iikanon qaa kokaen eja, 'Niinon Anutu Aabahambaa Pon, Aisakwaa Pon ano Jeikobwaa Ponga laligon kouma laligojen.' ³⁸Isi wanjale karon yononon Anutuwo laligon kotiin ubuya. Kuuya kotiin laligojuti, iyononon mono laaligogia Anutuwaajon laligoju. Kawaaajon Anutunon koomuya yonoo Pongia qaagoto, laaligo kombomana laligojuti, mono iyonoo Pongia koloon."

³⁹Jiisasnon kaen meleeno Kana qaawaa boi tosanon meleema kokaen ijogi, "Boi, ii qaa dindina jejan." ⁴⁰Kaen jen qaa mon mombo qisin mubomaaajon kokobimbij ama mesaogi. Kian.

Kraist ii kin Deiwidwaa Pona ano gbiliga.

Mat 22.41-46; Maak 12.35-37

⁴¹Jiisasnon qaa mon kokaen injoro, "Kraistonon Kin Deiwidwaa gbilia koloon, tosanon qaa ii nomaembaajon jenkeju? ⁴²"Deiwidnon anoo qaa kokaen jero Ondino Terenon (Buk song, Psalm) eja,

'Anutunon nama noo Ponna kokaen ijoro, Giinon mono kan noo boro dindinanon rana

⁴³ niinon kamban biwianon kereuruga riin riitama haamo ama onoma goo kana baaganon ama onomana.

Kamban ii kan kuuwaatiwaa so mono asamararanon koi raba.'

⁴⁴Deiwidnon kaen jen qata 'Noo Ponna' jeja. 'Ponna' jen mono nomaen ama iwaa gbiliga kaanagadeen koloonaga?" Kian.

Uumeleembaa selesela laaligowaa galen meme qaa

Mat 23.1-36; Maak 12.38-40; Luuk 11.43

⁴⁵Jiisasnon gowokouruta ii qaa kokaen injoro ejemba tuun somata kuuya ii mogi, ⁴⁶"Kana qaawaa boi yonoojon mono galengia menj

© 20.37 Eks 3.6 ^d 20.42-43 Ond 110.1

aon laligowu. Yoŋonon maleku koriga mouma kema kaŋ qendeema onombombaaŋon momakeju. Maaketnon me kananon ejemba injiigi jolonŋia jewutiwaajon momakeju. Kaanagadeen qamakooli mirinon jaaqeqeyanon eu rabombaaŋon siinŋa momakeju ano jejelombanon duŋ rara mutuyanon jegenjegen rabombaaŋon momakeju. ⁴⁷Yoŋonon malo yoŋoonon miri iwoi bidaan baagon aŋalin onmakeju ano qabuŋagia koloowaatiwaajon qamakooli koriga koriga qama koolin totogianon qeŋkeju. Kawaajon Anutonon qaagia jeŋ tegon ironŋa uuta meleeno qagianon ubaa.” Kiaŋ.

Emba malo moŋnon nanduŋ hoŋa ano.

Maak 12.41-44

21 ¹Jiisasnon nama uuro keno ejemba qabuŋagiawo yoŋonon nanduŋia ii nanduŋ katapanon aŋgi kemero. ²Aŋgi kemero emba malo wanaya moŋnon kaŋ soojaakota osoga woi ano kemeroti, ii kaanagadeen iiro. ³Ii iima kokaen jero, “Niinon qaa hoŋa moŋ kokaen injjowe mobu: Malo wanaya koi kanon nanduŋ anji, ii mono tosaanŋa kuuya uŋuugun anja. ⁴Kawaa kania ii kokaen: Kuuya yoŋonon monen somata eŋ onono kitiagadeen anjuto, emba koi kanon eŋ laligojiwaa so iwoiya kuuya andaboron eŋ toontoŋ laligowaa.” Kiaŋ.

Jiwowon jigonon kondemondeen koloowaa.

Mat 24.1-2; Maak 13.1-2

⁵Jerusalem jiwowon jigo ii jamo iimasiinŋawo ano kaleŋa kaleŋa Anutuwaajon aŋgiti, iikanon menjereŋgogi akadamuyawo eroti, gowoko tosanon ii iima aminŋ mogi Jiisasnon qaa kokaen injjoro, ⁶“Miri koi iijuti, ii mono kondeŋgi miriwaa jamo moŋ ii jamo mombaa qaganon mende ewaato, qeqelalan saoyagadeen ewaa.”

Kakasililin ano sisiwerowero koloowaa.

Mat 24.3-14; Maak 13.3-13

⁷Kaen injjoro qisin mugi, “Boi, qaa jejanŋi, iikawaa hoŋa mono naa kambanon koloowaa ano koloomambaaŋon ambaati, iikawaa aiweseyanon mono nomaen asugiwaa?”

⁸Qisin mugi kokaen injjoro, “Moŋnon aŋgomokolon ano jinŋaun qeŋ kembutiwaajon mono galenŋia meŋ aon laligowu. Ejemba mamaganon asuginŋ noo qananon kokaen injjowuya, ‘Niinon Kraist koloojeŋ,’ ano, ‘Kamban mono torija.’ Kaen injjowuyato, ononon mono iyoŋoo gemagianon mende kembu. ⁹Manja kareŋa kareŋa koloon kema karo otoŋa mobuyato, jenenŋia mono mende orowa. Iwoi ii waladeen koloowaatiwaa jejetaŋa. Ii koloowaato, namowaa kambananon mono iikanondeen uulanawo mende tegowaa.”

¹⁰Kaerj injijonj toroqerj kokaerj jero mogi, “Kantri moŋnonj kantri moŋ uŋuwombaaajonj waabuya. Ejemba tuuŋ moŋnonj tuuŋ moŋ yoŋowo aron qerj aowombaaajonj waabuya. ¹¹Baloŋa baloŋa kanonj naŋ somasomata qonjoma meŋ namo meleeno kemenkebaa. Kaanagadeerj bodia bodia koloonj uma ewaa. Ji kotiga kotiga ii koloogi jaasoŋgo komuŋkebu. Sombinonj aiwese somata jaamorota morota injiima aaruŋ toroko momakebuya.” Kiaŋ.

Oligaa Buŋawaajonj kere koloowaa.

Mat 24.9-14; Maak 13.9-13

¹²“Iwoi kuuya ii koloowaato, wala kozigerj tosianonj oŋo uugia meleengitiwaajonj ama uŋuama somonjŋonj sisiwerowero ama oŋombu. Tosianonj horonj oŋoma qamakooli mirigianonj qaa gawonjgia meŋ jeŋ tegogi kapuare miria miria kanonj oŋoombuya. Tosianonj noo qanaajonj ama uŋuangi kantria kantria yoŋoo eja poŋ ano gawana yoŋoo jaasewanjgianonj nambuya. ¹³Kaerj nama noo kaniana saanonj nanjŋonj injjowu. ¹⁴“Qaa jakeyanonj oŋoŋgi nambuti, kambanj iikanonj qaa nomaerj jewonaga, iikawaa majakakaya waladeerj mende mobu. Qaa ii mono uu wombogianonj anjgi ewa.

¹⁵“Ii kokaembaajonj: Niinonj oŋowo nama momakooto oŋoma buugia meŋ afaanjomana. Uuafaanagadeerj laligogi tuarenjeŋurugia yoŋoononjga moŋnonj momakooto ii qotogonj qaagia qewagonj meŋ kamaanj oŋombombaaajonj amamaawaa. ¹⁶Oŋoanjjiaa nemuŋmanj, daremuŋ, tinitosa ano alaurugia yoŋononj kaanagadeerj anjonan meŋ oŋonjgi oŋoononjga tosaana uŋugi komuwuya. ¹⁷Kantri kuuya yoŋononj noo qanaajonj ama kazi ama oŋonjgi laligowuya.

¹⁸“Kaerj laligowuyato, niinonj kalaŋ koma oŋombe wanjjiaa juya moŋnonj mende soowaa. ¹⁹Oŋo kaparaŋ koma kotiiŋ boŋ qerj nama iikanonj mono haamo ama oyanboyanj laaligo buŋa qerj aowuya.” Kiaŋ.

Jerusalem sitiwaa kondemondeerj uuduuduuyawo

Mat 24.15-21; Maak 13.14-19

²⁰“Kanagerj manjaqeqe tuuŋ yoŋononj kouma Jerusalem siti liligonj gbanj ambuti, oŋo ii iima kambanj iikanonj mono kokaerj romonjgowu, ‘Siti wana kondemondeembutiwaa kambananonj mono kaŋ kuuja.’ ²¹Kambanj iikanonj Judia prowinsnonj laligowuti, oŋononj mono misinjonj horonj baanjanonj kembu. Sitinonj laligowuti, oŋononj mono siti mesaowu. Siti seleenjenjanonj laligowuti, oŋononj mono sitinonj mende kembuya.

²²^f“Ii kokaembaajonj: Buŋa Terenonj gejatootoo qaa oogita eji, ii kuuya mono hoŋawo koloowaa. Qaa iikawaa so Anutunonj kambanj iikanonj

^e 21.14-15 Luuk 12.11-12 ^f 21.22 Hoos 9.7

singisongogiaa ironja meleema qagianonj ano ubaa. ²³Anutunonj Israel kanageso singisongogiaajonj irinja soono kazia qendeema onono namonon kakasililij jekania boorongoya asugiwaa. Emba korowo ano merabora ajunonj yonononj mono kambanj iikanonj nomaenj uulanjawo kembuyaga? Kawaajonj ‘Yei!’ qama wanjinjingojen.

²⁴“Kondejmondeenj iikanonj ejemba tosaanja ii manjawaa soo somatanonj unugi komuwuya. Tosaanja kasa gbadoonj onoma unuanjgi kantri kuuya yonoo batugianonj keubuya. Keugi waba kantri yonononj kouma Jerusalem riimemeaanj laligowuya. Kaenj laligogi Anutunonj kambangia toonj qero raji, iikanonj kanj kuuro mesaowuya.” Kianj.

Siwe gomambaa Eja hojanonj asugiwaa.

Mat 24.29-31; Maak 13.24-27

²⁵g“Weenj ano koinj jaagaranonj ano senjelao iikanonj aiwese morota morota asugiwaa. Kowenonj siri qegi otonj somata koloonjkejiwaaajonj namowaa kantri kuuya yonononj doomonongia keno konajilinj moma laligowuya. ²⁶Kaenj laligogi sombinonj utugoro iikawaa ilawoilaya ii raragia mesaonj enkalolonj anjgi soowaa. Kawaajonj gomaña gomaña kanonj lombo bologa totoonj koloowaatiwaaajonj laligonj toroko moma uugia duuro jaagiili ambuya.

²⁷h“Kambanj iikanonj Siwe gomambaa Eja hoña iinonj koosu qaganonj karo iibuya. Ku-usunja somatanonj sakondindinjawo asuganonj asugiro asamararaja iibuya. ²⁸Kaenj kawaato, iwoi ii kanainj koloowaati, onononj mono kambanj iikanonj Siwenonj ubombaa kambangianonj toriwaatiwaaajonj mono wanjgia menj waama uugia menj kululuunj awasankaka nambu.” Kianj.

Taonj gerewaa sareqaa

Mat 24.32-35; Maak 13.28-31

²⁹Jiisasnonj sareqaa monj kokaenj injjoro, “Ono mono taonj ano gere tosaanja ii injiima tanigia mobu. ³⁰Gere ii senjgia longgogi ii iima iikawaa kania onjoangio moma asarinj kokaenj jenkeju, ‘Weenj kambanja mono dodowija.’ ³¹Onononj kaanjiadeenj qaa jejenj, iikawaa hojanonj kolooro iima moma asarinj mono kania kokaenj jewu, ‘Anutuwwa bentotonjaa Eja hojanonj mono uulanjawo dodowinj kawaa.’

³²“Niinonj qaa hoña monj kokaenj injjowe mobu: Ejemba kete namononj laligojuti, iyonononj mende komugi iwoi kuuya jejenj, ii mono iyonoo laaligo kambangianonj asugiwaa. ³³Siwe namononj goronj qewaato, noo Buña qaananonj mono mende aliwaa.” Kianj.

g **21.25** Ais 13.10; Eze 32.7; Joel 2.31; Isa 6.12-13 h **21.27** Dan 7.13; Isa 1.7

Uugbili mesaonj koomuya laligowombo.

Mat 24.42-44; Maak 13.33-37

³⁴⁻³⁵“Kamban somata iikawaa lombotanonj ejemba kuuya namononj laligowuti, iyonoo qagianonj kaenj koloonj ubaa. Kawaajonj iikanonj pilitik kanj siwa kaanja qeragonj onjombabo. Kawaajonj namononj laaligowaa majakakayanonj qagianonj uro jejelombanjanj ama apu kotiga nenj enjalolonjanj ama uugia bimoowabotiwaajonj mono galengia menj aonj laligowu.

³⁶“Kawaajonj mono kambanjanj so uugbili laligonjanj qama koolinjanj laligowu. Kaenjanj laligogi esunjanj onjono iwoi kuuya ii koloowaati, iikawaa uutanongja kok koma mono Siwe gomambaa Eja honjaa jaasewanjanonjanj awasankaka nambuya.” Kianjanj.

³⁷ⁱKambanjanj iikanonjanj Jiisasnonjanj weenjanj so jiwowonjanj jigononjanj nama Bunjanj qaa kuma onjono gomanjanj mare kolooro mesaonjanj baanjanj qata Oil gere baanjanj qamakejonjanj, iikanonjanj uma enjanj laligoro. ³⁸Kaenjanj laligoro ejemba tuunjanj kuuya yonjononjanj weenjanj so umugawodeenjanj jiwowonjanj jigononjanj uma Bunjanj jero mobombaajonjanj iwaanonjanj kanjanj laligogi. Kianjanj.

Jiisas qeniņ komuwaa jenj anjonanjanj anjanj.

Mat 26.1-5; Maak 14.1-2; Jon 11.45-53

22 ¹Kaenjanj laligogito, bered yiistya qaa iikawaa korisoroya, qata Pasowa kendonjanj jenjkejonjanj, ii toriro.^k ²Toriro iikanonjanj jigo gawonjanj galenjanj ano Kana qaawaa boi yonjononjanj ejemba tuunjanj yonjononjanj toroko mogitiwaajonjanj ama iyanjgioddeenjanj ajoroonjanj “Nomaenjanj aninjanj qegi komunaga?” jenjanj kana monjgama amigi.

Juudasnonjanj Jiisas memelolo menj mumambaajonjanj uumotoonjanj ano.

Mat 26.14-16; Maak 14.10-11

³Kambanjanj kanonjanj Satanonjanj Juudaswaa uutanonjanj kemero. Juudas ii Jiisaswaa gowokouruta 12 yonjononjanj monjanj. Kariot gomanonjanj karotiwaajonjanj qata monjanj Iskariot qagi. ⁴Iinonjanj jigo gawonjanj galenjanj ano jigowaa kiropo galenjanj wanjanj yonjononjanj kema Jiisas memelolo menj borogianonjanj amambaa qaaya injijoro. ⁵Yonjononjanj ii moma “Ayo!” jenjanj uugianonjanj qeangoro sewanjanj monenjanj mubombaajonjanj qaa somonjgogi. ⁶Qaa somonjgogi Juudasnonjanj Jiisas olonjanj memelolo menj borogianonjanj amambaa kana monjgama kokobimbinjanj koma laligoro. Kianjanj.

Jiisasnonjanj gowoko yonjowo Pasowa lama negi.

Mat 26.17-25; Maak 14.12-21; Jon 13.21-30

⁷Bered yiistya qaa iikawaa kendonjanj weenjanj monjonjanj Pasowa lama qenjanj oonjkegiti, kambanjanj iikanonjanj kanjanj kuuro. ⁸Jiisasnonjanj Piito ano Jon kokaenjanj irijonjanj wasinjanj orono, “Oro mono kema Pasowa lama mozozonjgori newonjanj.”

ⁱ 21.37 Luuk 19.47 ^j 22.1 Eks 12.1-27 ^k 22.1 Pasowa ii ananaa qaanonjanj niniima koboonjanj nunuuguro. Eksodus 12.15

⁹Kaen irijon wasin orono qisin muri, “Ii dakanon kema mozozongowota?”

¹⁰Qisin muri kokaen meleeno, “Mobao, oro sitinon keuri eja mon apu monjon qindiima karo mokoloowaota. Mokolon ii otaen kema miri ubaati, mono iikanon ubao. ¹¹Uma miri toya kokaen ijowao, ‘Boinon goojon jeja: Ala miriga daen? Nononon saanon iikawaa uutanon kan gowokouruna yonowo Pasowa lama newona?’ ¹²Kaen ijori moma miri qaganon eu uma uuta somata mon qendeema orombaa. Iikanon duj rara iwoi mozozongogita raja. Ii qendeema orono iikanon mono lama qen oowao.”

¹³Kaen jejen wasin orono kema Jiisasnon qaa jeroti, iikawaa so mokolon nama lama qen on mozozongori. Kiaj.

Pombo samon konoga negi.

Mat 26.26-30; Maak 14.22-26; Jon 13.21-30; 1 Kor 11.23-25

¹⁴Nene kambajanon karo Jiisasnon aposoluruta yonowo nene newombaajon kamaen raji. ¹⁵Raji kokaen injoro, “Niinon Pasowa lama koi onowo newombaajon siin mamaga moma laligowe. Nene koi nejgo mono siimbobolo moma. Iikawaa kambajanon torija. ¹⁶Ii torijiwaajon kokaen injijowe mobu: Niinon Pasowa lama namonon koi kanon toroqen mende nema. Kanagejen nene samon kokawaa hona qaita mon asugiwaati, ii Anutuwaanon bentoton uutanon eukanon nema.”

¹⁷Kaen injijon wain qambi menj kotuegon kokaen jero, “Mono koi menj onjoangio anguj aon newu. ¹⁸Niinon kokaen injijowe mobu: Nii wain kasawaa hona koi kanon mombo toroqen mende nema. Mombo nema. Ii Anutuwaanon bentoton asugidabororo iikanon nema.”

¹⁹Kaen jejen bered menj kotuegon moton onoma kokaen jero, “Koi neena busunaga. Ii onoojon ama togon ononjen. Ii menj mono nii romonjon nomakebu.” ²⁰Ii onono negi wain qambi kaenjadeen menj kokaen jero, “Qambi koi ii soomonjo arej donogogaa qambiaga koloja. Niinon hamo qen onomambaajon ama sana molaama komuma. Sa iikanon mono Anutuwaanon soomonjo areja ii menj kotiiwaa.

²¹^m“Kaen koloojato, mobu, memelolo menj nombaati, iinon mono motoon koi nene nej rajon. ²²Onanon, Anutunon jejen kotorotiwaa so Siwe gomambaa Eja honanon mono namo mesaon kembaa. Kemaato, memelolo menj mubaati, iwaajon mono qama wanjinjijon ‘Oo yei!’ jejen. Anutunon mono irona uutaga meleema mubaa.”

²³Kaen jero gowokourutanon kanain batugianon amin qisin aon jegi, “Nonoononga mono moronon memelolo menj munaga?” Kiaj.

¹ 22.20 Jer 31.31-34 ^m 22.21 Ond 41.9

Gowoko yononon batugianon niinongiinon angi.

Mat 20.25-27; Maak 10.42-44

²⁴“Gowoko nonoononga moronon jotamemeya waja kolooja?” kaen jegi kawaajon kaanagadeen batugianon jenonkooli angi. ²⁵“Ikaen angi Jiisasnon kokaen injoro, “Namowaa kantria kantria yonoo kingianon mono eja pon kaana koloon galej koma onomakeju. Yonoo pon qerewenja jawingianon mono qaa jej koton kanagesogia mindingon ononggi welen qej onoma ‘Eja awaa!’ jej mepeseen onomakeju. ²⁶“Kaen amakejuto, ononon mono iikawaa so mende ambu. Onoo batugianon monon somatagia kolooji, iinon mono kamaanqeqeta kaana koloon laligowa. Jotamemeya wananon mono welenqeqe kaana koloon laligowa.

²⁷“Mononon rama nene nero mononon nene koma muj kema kankeji, iyorononga uuta ii moronon? Onanon, ‘Rama nene neji, iinon mono uuta kolooja.’ Kaen injonkejuto, niinon onoo batugianon welenqeqe kaana koloon laligojen.

²⁸“Kaen laligowe angobato men nongi konjilin qarasombuyawowaa uutanon keube onjo kilej kaparan koma niwo qokotaan laligon kouju. ²⁹Mannanon jej koton nono niinon iwaa bentotonja ku-usun qaganon galej komakejen. Kawaajon niinon toroqen jej koton onombe onjo kaanagadeen ku-usun qaganon ejemba kin kaana galej koma onomakebuya. ³⁰“Kawaajon onjo saanon noo bentotonanon keuma nene dunja liligon rama apu ano nene nej laligowuya ano eja pon raranon rama Israel kanageso tuun 12 yonoo qaagia gosin jej tegon onombuya.” Kiaj.

Piitonon Jiisas qakoombaatiwajon ijoro.

Mat 26.31-35; Maak 14.27-31; Jon 13.36-38

³¹Jiisasnon jero, “Oo Saimon Saimon, moba! Komakoomo ejanon wiit dumun kota juunon ama utugoro kaawoya deema kamaankeji, Satanon mono iikawaa so ononon loorin iwaa borianon kemebutiwajon utugon angobato men onomambaajon kaparan koma jojorija. ³²Jojorijato, goo momalaariganon zololonon janon qaombabotiwaajon niinon goojon qama koolin laligowe. Kawaajon kamban mongen uuga mombo meleema noonon kawagati, iikanon mono uumeleen alauruga nanon men kotiin onomba.”

³³Kaen jero Saimonon meleeno, “Pon, niinon mono giwo kapuare mirinon kembotiwaajon ano motoon komuwotiwaajon jojorin laligojen.”

³⁴Kaen meleenoto, Jiisasnon ijoro, “Piito, niinon kokaen gijowe moba: Kurunon kete mende qaro giinon waladeen “Ii mende moma mujen,” jej nii qakooma nona indin karon koloowaa.

ⁿ 22.24 Mat 18.1; Maak 9.34; Luuk 9.46 ^o 22.25-26 Mat 20.25-27; Maak 10.42-44

^p 22.26 Mat 23.11; Maak 9.35 ^q 22.27 Jon 13.12-15 ^r 22.30 Mat 19.28

Geso ano manjawaa soo somata iikayadeej meŋ kembu.

³⁵ Jisasnoŋ gowokouruta kokaen qisij oŋono, “Niinoŋ oŋo wala gesogia qaa, moneŋ gesogia qaa, kana esugia qaa kaen wasiŋ oŋombe keŋgiti, kambaŋ iikanonŋ iwoi mombaajonŋ amamaagi me qaago?” Qisij oŋono “Iwoi mombaajonŋ mende amamaaniŋ,” ijogi.

³⁶ Ijogi kokaen toroqenŋ injjoro, “Wala kaen aŋgito, kambaŋ kokaamba mombaanoŋ geso ano moneŋ geso qaŋa eji, ii mono meŋ besaŋ laligowa. Manjawaa soo somata ii mombaanoŋ mende eji, iinoŋ mono malekuya sewaŋa mewutiwaajonŋ ama moneŋ mokoloonŋ soo ii sewaŋa mewa. ³⁷ Niinoŋ kawaajonŋ kokaenŋ injjowe mobu: Anutuwaa qaanoŋ nooŋonŋ jegita eji, qaa kuuya ii mono hoŋawo koloodaborowaa. Iikawaa kambaŋanoŋ mono kaŋ kuumambaajonŋ anja. Buŋa qaa moŋ ii kokaenŋ oogita eja, ‘Iinoŋ bologa meme yoŋoo tuuŋonŋ ewaa, jegi.’ Kawaajonŋ jejeŋ: Qaa iikawaa hoŋa ii noononŋ koloodaborowaa.”

³⁸ Kaenŋ injjoro gowokourutanonŋ ijogi, “Poŋ iiba, manjawaa soo somata woi koi rajao.” Kaenŋ ijogi “Ii sokonja,” jeŋ meleema oŋono. Kiaŋ.

Jiisasnoŋ Gezemane urukisinonŋ qama kooliro.

Mat 26.36-46; Maak 14.32-42

³⁹ Jiisasnoŋ miri mesaonŋ silia otaŋ Oil gere baŋanoŋ uro gowokourutanonŋ gematanonŋ keŋgi. ⁴⁰ Uma iikanonŋ keuma kokaenŋ injjoro, “Aŋgobatononŋ kamaaŋ uŋuwabotiwaajonŋ mono qamakooli gawonŋ mewu.”

⁴¹ Kaenŋ injjionŋ oŋomesaonŋ jamo giliniŋ kemakeji, iikawaa so kema simiŋ kuma qama kooliro ⁴² Qama kooliŋ kokaenŋ jero, “Amana, giinoŋ uusiŋga mojaŋi eenŋ, siimbobolowaa qambia koi kanoŋ mono noo qananonŋ ubabotiwaajonŋ nuamba. Nuambaa me qaagoti, ii mono geenŋaa uusiŋga so koloowa. Ii noo siimbaa so qaago.” ⁴³ Kaenŋ qama kooliro gajoba moŋonŋ Siwenonŋa asugiŋ meŋ kotiiŋ muro. ⁴⁴ Meŋ kotiiŋ muro konjiliŋ uuta moma mono kaparaŋ koma uuta meŋ kululuuŋ qama kooliro. Qama kooliro nogoya ii sa lalaŋ kaŋa riŋ namononŋ kamaaro.

⁴⁵ Qama koolidaboronŋ waama gowokouruta yoŋoononŋ keno. Kema mokoloonŋ injiuro wosobirinoŋ meŋ kamaaŋ oŋono gaonŋ egi. ⁴⁶ Egi injjoro, “Mono naambaajonŋ gaonŋadeenŋ eju? Mono waama aŋgobatononŋ kamaaŋ uŋuwabotiwaajonŋ mono qama kooligi.” Kiaŋ.

Jiisas qelanjiŋ meŋ somonŋgogi.

Mat 26.47-56; Maak 14.43-50; Jon 18.3-11

⁴⁷ Jiisasnoŋ kaenŋ jeŋ nano iikanondeenŋ eja tuuŋ kougi. Gowokouruta 12 yoŋoononŋa moŋ qata Juudas iinoŋ jeta meŋ oŋoma Jiisaswaanonŋ

^s 22.35 Mat 10.9-10; Maak 6.8-9; Luuk 9.3; 10.4 ^t 22.37 Ais 53.12

kouma buuta kitoŋ nero. ⁴⁸Kitoŋ neroto, Jiisasnoŋ kokaen ijoro, “Juudas, gii buuna kitoŋ neŋ iikaŋa kanon Siwe gomambaa Eja hoŋa memelolo meŋ mujaŋ me?”

⁴⁹Kaen kolooro tosianoŋ Jiisas liligoŋ muŋ naŋgiti, iyoŋonoŋ iwoi koloomambaaŋono ano ii iima jegi, “Poŋ, nono manjawaa soo somatanoŋ uŋuwoŋa me?” ⁵⁰Kaen jeŋ yoŋoononga moŋnoŋ jigo gawoŋ galeŋ waŋaa welenqeŋeya qeŋ geŋia dindaŋa kotogoro kamaaro.

⁵¹Kamaaroto, Jiisasnoŋ meleema “Mono mesaowu!” jeŋ welenqeŋewaa geŋia kotoroti, ii oosiro qeaŋgoro.

⁵²Qeaŋgoro nama jigo gawoŋ galeŋurugia, jigowaa kiropo galeŋ (sikiriti) waŋa ano kantriwaa jotamemeya yoŋonoŋ Jiisas mewombaaŋono kougiti, ii kokaen inijoro, “Nii kikekakililiŋ ejaga qaagoto, kilen nooŋoŋ kaen moma manjawaa soo somata ano wasa meŋ kouju. ⁵³“Niinoŋ weeŋ so jiwowoŋ jigonoŋ oŋowo laligowe oŋonoŋ borogia boraama nii mende noŋgi. Ii qaagoto, keteda koi paŋgamambaa ku-usuŋanoŋ haamo ama asuŋanoŋ kolooro oŋoo kambaŋianoŋ kaŋ kuuja.” Kiaŋ.

Piitonoŋ Jiisas qakoono.

Mat 26.57-58, 69-75; Maak 14.53-54, 66-72; Jon 18.12-18, 25-27

⁵⁴Kaen kolooro manjaqeŋe eja yoŋonoŋ Jiisas meŋ somoŋgoŋ wama jigo gawoŋ galeŋ waŋaa mirinoŋ keŋgi. Keŋgi Piitonoŋ gemagianon sigensigen oŋotaan keno. ⁵⁵Iikanon kema jinŋkaron miriwaa kiropo uutanoŋ kemen sombeŋ biiwianoŋ gere oon motoon ragi. Piitonoŋ kaanjadeen yoŋoo batugianoŋ raro. ⁵⁶Raro welenqeŋe emba moŋnoŋ Piitonoŋ gere kosianoŋ raro iigigiin kokaen jero, “Eja koi kanon mono kaanagadeen iwo laligoro.”

⁵⁷Kaen jeroto, Piitonoŋ qakooma kokaen ijoro, “Embada, niinoŋ ii mende moma mujeŋ.”

⁵⁸Kaen ijoŋ raro mende koriro eja moŋnoŋ ii iima ijoro, “Gii kaanagadeen iyoŋoononga moŋ koloojaŋ.” Kaen ijeroto, Piitonoŋ meleeno, “Alana, nii qaago.”

⁵⁹Aua motoongowaa so tegoro moŋnoŋ qaa ii mombo kaparaŋ koma jero, “Eja koi kanon kaanagadeen oŋanoŋ iwo laligoro. Iinoŋ mono Galili ejaga kolooja.”

⁶⁰Kaen jeroto, Piitonoŋ meleeno, “Ejada, qaa jejaŋi, niinoŋ ii kondanjeŋ.” Kaen meleema jeŋ nano iikanondeen kurunoŋ qaro.

⁶¹Qaro Poŋnoŋ eleema Piito uuŋ iiro iikanondeen qaaya kokaen jeroti, ii romoŋgoro, ‘Gii kete indin karoŋ qakooma nona kurunoŋ qabaa.’ ⁶²Qaa ii romoŋgoŋ wosoya jumambaajon ano seleenjen kemen meduqedu meŋ saaro. Kiaŋ.

^u 22.53 Luuk 19.47; 21.37

Jiisas jen jonon̄sisi ama mugi.

Mat 26.67-68; Maak 14.63-65

⁶³Manjaqeqe eja Jiisas men̄ somon̄gogiti, iyon̄onon̄ mepaqepae ama mun̄ nama qewagogi. ⁶⁴Qewagon̄ jaasewaja esuun̄ qisin̄ ijogi, “Gii gejatootoo ejaga koloojan̄iwaajon̄ moronon̄ guji, mono iwaa qata qaba!” ⁶⁵Kaen̄ jen̄ mamaga teren̄gon̄ mepaegon̄ jen̄ qetama mugi. Kiañ.

Jigowaa jotamemeya yon̄onon̄ Jiisaswaa qaa gawon̄ megii.

Mat 26.59-66; Maak 14.55-64; Jon 18.19-24

⁶⁶Jen̄ qetama mun̄ laligogi goman̄ ano kan̄riwaa jotamemeya ano jigo gawon̄ galeñ ano Kana qaawaa boi yon̄onon̄ ajoroon̄ Jiisas wama Juuda yon̄oo jigo kaunsol̄ tuun̄ yon̄oo jaagianon̄ an̄gi.

⁶⁷Iikanon̄ an̄gi ijogi, “Giinon̄ Hamoqeqe Toya Kraist koloojan̄i eej, ii mono asuganon̄ pan̄ jena mobon̄a.” Kaen̄ ijogi meleeno, “Ii in̄jowenagato, ii mono mende moma laariwuya. ⁶⁸Me qisin̄ on̄ombenagato, ii mono mende meleema nombuya. ⁶⁹Kaen̄ mojento, kambañ kokaambadeen̄ kan̄ain̄ Siwe gomambaa Eja hon̄a iinon̄ mono Anutu, ku-usun̄ Toyaa boro dindin̄anon̄ rama laligowaa.”

⁷⁰Kaen̄ meleeno iikanondeen̄ korebore yon̄onon̄ kokaen̄ jen̄ qisigi, “On̄anon̄, gii Anutuwaa meriaga koloojan̄ me qaago?” Kaen̄ qisigi kokaen̄ meleema on̄ono, “Ii koloojen̄iwaa qaaya mono on̄oan̄gio jeju.”

⁷¹Meleema on̄ono jegi, “An̄o kuakua qeñ komuwaatiwaa nan̄gonan̄go qaaya mono iyan̄aa jetanon̄ jero modaboron̄. Kawaajon̄ tosonian̄ qaaya nan̄gowutiwaajon̄ mono naambaajon̄ mombo qisin̄ on̄ombonaga?” Kiañ.

Jiisasnon̄ gawana Pailotwaa jaanon̄ nano.

Mat 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Jon 18.28-38

23 ¹Kaen̄ jen̄ tuun̄ kuuya yon̄onon̄ waama Jiisas wama kema gawana Pailotwaanon̄ ken̄gi. ²Iwaanon̄ kema kan̄ain̄ selianon̄ qaa kuun̄ kokaen̄ jegi, “Eja kokawaa kania ii kokaen̄ iima moniñ: Iinon̄ ejemba kuun̄ on̄ono en̄kalolon̄ kolooro karen̄ aon̄keju. Nono Siisa-kimbbaa takis mende ambon̄atiwaajon̄ songo amakeja. Iyan̄aajon̄ ‘Nii Hamoqeqe Toya Kraist ano kin̄ koloojen̄,’ kaen̄ jen̄keja.”

³Kaen̄ jegi Pailotnon̄ kokaen̄ qisin̄ muro, “On̄anon̄, gii Juuda yon̄oo kin̄ pon̄giaga koloojan̄ me qaago?” Qisin̄ muro Jiisasnon̄ meleema jero, “Mono geen̄go jejan̄i, kian̄.”

⁴Pailotnon̄ jigo gawon̄ galeñ ano ejemba tuun̄ ii kokaen̄ in̄joro, “Niinon̄ eja kokawaa qinjita mon̄ mende mokoloojen̄.”

⁵Kaen̄ in̄joro mombo kaparan̄ koma kuun̄ jegi, “Iinon̄ mono ejemba tuun̄ kuun̄ on̄oma Buja qaaya Galili prowinsnon̄ kan̄ain̄ kuma on̄oma balon̄ sokoma kan̄ Judia prowins kokanon̄ kaan̄agadeen̄ ii jen̄ seiñkeja.”

⁶Kaen jegi moma qisiin oŋoma jero, “Ii Galili ejaga kolooja me qaago?”
⁷Kaen jero “Mono iil!” jegi moma Herodnoŋ Galili ano prowins tosaaja mindirin galen koma oŋoma kambaj iikanondeen Jerusalem sitinoŋ kan laligoroti, iikawaajon Pailotnoŋ jero Jiisas Herodwaanonŋ wama kenŋi. Kiaŋ.

Jiisasnoŋ kin Herodwaa jaanonŋ nano.

⁸Herodnoŋ Jiisaswaa sunduya moma mono kambaj koriga iimambaajon siinŋ moma laligorotiwaajon ii iima uutanonŋ mamaga qeaŋgoro. Jiisasnoŋ aŋgoletu moŋ mero iimambaajon ama mamboma laligoro. ⁹Kawaajon qiqisi mamaga Jiisas qisiin muro. Ii qisiin muroto, Jiisasnoŋ kitia moŋ mende meleen.

¹⁰Jigo gawonŋ galenŋ ano Kana qaawaa boi yoŋononŋ nama selenonŋ kuukuu qaa geriawo jeŋ mugi. ¹¹Herodnoŋ manjaqeqe ejauruta yoŋowo Jiisas meŋ kamaanŋ ama jejewili ama mepaqepae meŋ mugi. Kaenŋ ama maleku akadamyawo moŋ mouma mugi nano wasiro mombo gawana Pailotwaa jaanonŋ keno. ¹²Wala Pailot ano Herod yorononŋ kerekere ama aonŋ laligorita kambaj iikanonŋ ala-ala koloori. Kaenŋ.

Pailotnoŋ Jiisas komuwaatiwaajonŋ jeŋ tegoro.

Mat 27.15-26; Maak 15.6-15; Jon 18.39–19.16

¹³Jiisasnoŋ karo gawana Pailotnoŋ jigo gawonŋ galenŋ ano galenkonŋkonŋ ejauruta ano ejemba tuunŋ horonŋ oŋono ajoroogi. ¹⁴Ajoroogi kokaenŋ injjoro, “Oŋo eja koi kokaenŋ jeŋ noononŋ wama kaju, ‘Iinonŋ ejemba tuunŋa tuunŋa kuunŋ oŋono eŋkalolonŋ amakeju.’ Mobu! Oŋo qaa selianonŋ kuujuti, niinonŋ iikawaa kania oŋoo jaagianonŋ gosinŋ kokaenŋ mokolojeŋ: Oŋo eja kokawaa selianonŋ qaa kuuya kuujuti, ii niinonŋ koposoya moŋ mende mokolojeŋ. ¹⁵Herodnoŋ qaa kaanjadeenŋ jeŋ wasiro mombo nonoononŋ kaja. Mobu, iinonŋ iwoi qinjita moŋ mende ano. Kawaajonŋ koomuwaa buŋa koloowaatiwaajonŋ amamaaya koloowaa. ¹⁶Kawaajonŋ niinonŋ jewe manjaqeqe eja yoŋononŋ oolinondeenŋ qegi isambe kamaawaa.”
¹⁷(Pailotnoŋ gbani so Pasowa korisoro kambajanonŋ kapuare mirinonŋa eja motoonŋo isama oŋomakero.)

¹⁸Kaenŋ injjoro koreboreyanonŋ silama qama jegi, “Iiga mono yamagenŋ (kozigenŋ)! Barabas mono isama nonomba!” ¹⁹Barabasnoŋ sitinonŋ karenŋ motonŋ laligogiti, iyoŋoo galenŋgiaga koloonŋ eja moŋ qero komuroti, iikawaajonŋ kapuare mirinonŋ oonŋi raro.

²⁰Pailotnoŋ Jiisas isamambaajonŋ moma qaa mombo jero. ²¹Jeroto, yoŋononŋ qetama qaa siita kuma qa gigilaagi, “Maripoononŋ qewu! Mono maripoononŋ qewu!”

²²Qa gigilaagi iinonŋ qaa indinŋ karoonŋ kokaenŋ injjoro, “Iinonŋ mono naa bologaga ano? Niinonŋ iwaanonŋ koposo moŋ mende mokoloowe

koomuwaa buŋa koloowaatiwaa so mende kolooja. Kaen kolooro niinon jewe manjaqeqe eja yoŋonon oolinondeen qegi isama mube kamaawaa.”

²³Kaen injijoroto, yoŋonon jaba ama kaparan koma toroqen qa gigilaan qagi, ‘Jiisas mono maripoonon qegi komuwa.’ Kaen qama Pailotwaanon qaa ii qewagogi. ²⁴Qewagogi Pailotnon qaagiaa baatanon kema qaa kaparan koma jegiti, iikawaa hona koloowaatiwaajon jeŋ tegoro. ²⁵Jeŋ tegon “Barabas kamaawa!” jeŋ kaparan konŋitiwaajon ii isama muro kamaaro. Ii karen moton laligogiti, iyoŋoo galenŋiaga koloon eja mon qero komurotiwaajon kasa mirinon oonŋi raro. Ii isano kamaaroto, Jiisas siŋŋia otaan ama mubutiwaajon borogianon ano. Kiaŋ.

Jiisas maripoonon qegi.

Mat 27.32-44; Maak 15.21-32; Jon 19.17-27

²⁶Pailotnon Jiisas borogianon ano wama kana somatanon kema Afrika siti qata Sairini iikawaa eja mon qata Saimon mokoloogi. Iinon gawononŋa kouro jeŋ koton muŋ Jiisaswaa maripoonon meŋ iwaa sawiŋanon anŋi anŋon otaan keno.

²⁷Kaen keno ejemba tuuŋ somata yoŋonon luluuma gematanon otaan keŋgi. Yoŋoo batugianon emba tosianon kaanagadeen jinŋen qama sama keŋgi.

²⁸Saama keŋgi Jiisasnon eleema injiima kokaen injijoro, “Oo Jerusalem emba, onŋo mono noojon mende saabu. Noojon qaagoto, onŋonŋia ano meraboraurugia yoŋoojon mono saabu. ²⁹Mobu! Kanageŋ kambaŋ mon karo iikanon kokaen jewuya, ‘Emba aruŋa ii simbawonawo. Koro mende ama merabora mende megiti, ii simbawonawo koloju. Merabora aju onŋoma mende doonŋogiti, ii simbawonawo.’ ³⁰‘Kambaŋ iikanon ejembanon kanaiŋ baŋa Toya ii kokaen welema onŋombuya, ‘Onŋo mono baŋa ii jegi bagon qanananon ubu.’ Ano seŋ sia Toya ii kokaen welema onŋombuya, ‘Onŋo mono kobaagianon mesanŋon nonombu.’

³¹“Niinon Anutuwaanon gere gbiligbili kolojeŋ ano noojon kilen kokaen ama nonju. Onŋo gere koomuya siŋgisongogiawo eja sii qeŋ nanju. Kawaajon Anutunon irona meleema onŋono gerenon onŋoro siimbobolo uuta mobuya.”

³²Bologa meme woi ii kaanagadeen Jiisaswo motoon uruwombaajon uruama keŋgi. ³³Kema goman qata Wanŋii qajuti, iikanon keuma Jiisas maripoonon qegi. Qeŋ bologa meme woi ii motoon mon dindiŋanon mon qanianon leele kaen urugi. ³⁴“Kaen anŋito, Jiisasnon jero, “Amana, yoŋonon iwoi anjuti, iikawaa kania mende moma kotojutiwaajon mono siŋgisongogia mesaon onŋomba.”

Qegi nano Jiisaswaa sele esuyaajon kiawen megi janŋoya kolooro iikawaa so ii mendeema megi.

^v 23.30 Hoos 10.8; Isa 6.16 ^w 23.34 Ond 22.18

³⁵ *Kaen anji ejemba tuun yononon nama ii uun iigi. Iigito, Juuda jotamemeya yononon kaanagadeen mepaqepae menj mun kokaen jegi, “Anutunon meweejgon muro Hamoqeqe Toya Kraist kolooji een, tosaanja ilaan onoma laligoroti, iinon mono iyanja ilaan aowa.”

³⁶ †Manjaqeqe eja yononon kaanagadeen qaa gonjegeee jen mepaegon kosianon kema wain apu aasonjawo qeesaan menj uma mun ³⁷kokaen ijogi, “Gii Juuda yonoonon kin ponja koloojanj een, mono saanon geengga ilaan aowa.”

³⁸ †Wajanon eu tere mon kokaen oon qegi nano, “Juuda yonoo kin ponggiaga koi.”

³⁹ †Kikekakasililij eja woi motoon mondon oroni naniti, iyoroononga monnon uuqeqe qaa tokoronkota Jiisas jen mun kokaen ijoro, “Gii Hamoqeqe Toya Kraist koloojanj een, mono geengga ilaan aon noro kaanagadeen ilaan noromba.”

⁴⁰ †Kaen ijoroto, alianon jen mun kokaen ijoro, “Gii godaqeqega qaa. Gii Anutuwaajon kaanagadeen keega mende mojan me? Yononon jen tegon siimbobolo ororon nononji bosinjon. ⁴¹ †Anara onanon koposo anitiwaajon irona soyanon meleema ama noronji siimbobolo mojo. Ii mojoto, eja koi kanon bologa mon mende ano ii kilen tiwilaaju.” ⁴² †Kaen jen ijoro, “Jiisas, gii bentotongaa uutanon keubagati, iikanon mono nii romonjon nomba.”

⁴³ †Ijoro ii kokaen ijoro, “Niinon qaa honja gijowe moba: Giinon mono kete niwo oyanboyaj gomanon uma laligowa.” Kiaj.

Jiisasnon komuro.

Mat 27.45-56; Maak 15.33-41; Jon 19.28-30

⁴⁴ †Ween biiwia 12 kilok kolooro ween jaaya bulugoro pangamanon kamaan goman kuuya sokoma ero kema aua karoombaa so ano.

⁴⁵ †²Kamban iikanon jiwowon jigo uutanon opo nanoti, iikanon mono eukaya biiwianon jurama kamaan woi kolooro. ⁴⁶ †^aJiisasnon kamban iikanon kotakota qama kokaen jero, “Amana, nii kokoosuna goo borongan anjen.” Kaen jen sewan aason konoga horon komuro.

⁴⁷ †Komuro iwai kolooroti, kawali galenon ii iima Anutu mepeseen kokaen jero, “Iinon mono onanon eja solanaga kolooja.”

⁴⁸ †Ejemba tuun kuuya ii iibombaajon kan ajoroogiti, iyononon iwai ii kolooro iima wosogia juno wan gilij motomotoon mirigianon kenji. ⁴⁹ †^bKenjito, ejemba kuuya Jiisas moma mugiti, iyononon sigensigen nama ii uun iigi. Emba tosanon Jiisas otaan Galiliga kagiti, iyononon kaanagadeen nama ii iigi. Kiaj.

* 23.35 Ond 22.7 † 23.36 Ond 69.21 † 23.45 Eks 26.31-33 † 23.46 Ond 31.5

^b 23.49 Luuk 8.2-3

Jiisaswaa qamoya roŋ kongi.

Mat 27.57-61; Maak 15.42-47; Jon 19.38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Juuda yoŋoonoŋ taonŋ qata Arimatia iikanoŋa eja awaa qabuŋayawo qata Joosef iinoŋ kaanŋagadeeŋ karo. Iinoŋ Anutu bentotombaa hoŋa koloowaatiwaajoŋ mamboma laligoro. Iinoŋ Juuda yoŋoo jigo kaunsol tuumbaa jotamemeya laligoŋ Jiisaswaa qaa jeŋ somoŋgoŋ aŋgiti, iikawaa uumotooŋ mende ano.

⁵² Iinoŋ Pailotwaanonŋ kema Jiisaswaa qamoya memambaajoŋ qisiro. ⁵³ Qisiŋ uma qamoya maripoonoŋga metegoŋ meŋ kamaaŋ opo taanŋanoŋ esuuro. Esuuŋ meŋ qasirinoŋ kema jamo kobaa moŋ uroroŋ qamo moŋ kanonŋ mende aŋgiti, iikanoŋ Jiisaswaa qamoya ii ano. ⁵⁴ Sabat kendoŋ rarawaa iwoiya mozozoŋgogiti, (nemungawoŋ) iikawaa weeŋa jaayanonŋ kememambaa ano.

⁵⁵ Kememambaajoŋ ano emba Jiisaswo Galiliga kagiti, iyoŋonoŋ Joosefwaa kanianonŋ qasirinoŋ kema iinoŋ Jiisaswaa qamoya meŋ jamo kobaanoŋ anoti, ii iigi. ⁵⁶ Iikanoŋa eleema mirinoŋ kema jiniŋ sambori unŋkoowagawo ano kele gawasuyawo Jiisaswaa qamoyanoŋ moriwombaajoŋ mozozoŋgogi. Mozozoŋgogito, Moosesnoŋ Kana qaanonŋ Sabat kendombaajoŋ jeŋ kotoŋo eroti, ii otaaŋ haamo meŋ eeŋ ragi. Kiaŋ.

Jiisasnoŋ koomunonŋa waaro.

Mat 28.1-10; Maak 16.1-8; Jon 20.1-10

24 ¹ Sabat kendoŋ ragi tegoro Sonda umugawodeeŋ gomaŋ ano emba yoŋonoŋ waama jiniŋ marae unŋkoowagawo mozozoŋgogiti, ii meŋ qasirinoŋ keŋgi. ² Kema moŋnoŋ qasiriwaa qaa ootanoŋ jamo somata qetano kenoti, ii iigi. ³ Ii iima jamo kobaawaa uutanonŋ ugito, Poŋ Jiisaswaa qamoya mende mokoloogi. ⁴ Kawaajoŋ uugia uma kamaaro moma naŋgi eja woi malekugara taanŋa kokobilibiliawo yorononŋ bagianonŋ nani iriigi.

⁵ Ii iriima awawaliŋ balonoŋ kemeŋ adaragogi kokaeŋ injjori, “Jaawo kotiŋ laligoji, ii mono nomaembaajoŋ koomuya yoŋoo batugianoŋ moŋganju?” ⁶ Iinoŋ koi mende ejato, mono gbiliŋ waaja. Galili prowinsnoŋ laligoŋ qaa injjoroti, ii mono romoŋgowu: ⁷ Iinoŋ kokaeŋ jero, ‘Moŋnoŋ Siwe gomambaa Eja hoŋa memelolo meŋ muro gawman eja sisiwerowerogiawo yoŋoo boronoŋ keno maripoononŋ qegi komuŋ weeŋ karoŋ kolooro gbiliŋ waabaa.’ ”

⁸ Kaeŋ jeri qaaya ii momogianoŋ keuro romoŋgogi. ⁹ Kaeŋ romoŋgoŋ qasirinoŋga eleema kaŋ iwoi kuuya kolooroti, iikawaa buju qaaya ii

© 23.56 Eks 20.10; Dut 5.14 ^d 24.6-7 Mat 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Maak 8.31; 9.31; 10.33-34; Luuk 9.22; 18.31-33

gowoko 11 ano tosaanja kuuya ii injijogi. ¹⁰Qaa ii injijogiti, ii Maria Magdalaga, Joana ano Maria Jeimswaa nemuŋa ano emba tosaanja yonŋowo laligogiti, iyonŋononŋ ii kanŋ aposol ii injijogi.

¹¹Buju qaa ii injijogito, ii mogi qaa omayaanŋ kolooro ii mende moma laarigi. ¹²Mende moma laarigito, Piitononŋ waama bobogariŋ qasirinonŋ kema jamo kobaawaa uutanonŋ uuro keno opo taanja esuugiti, iikayadeenŋ raro iiro. Ii iima iwoi kolooroti, ii anŋodeeŋ romonŋonŋ walingonŋ mirinonŋ eleeno. Kianŋ.

Gowoko woiyanonŋ Emeus kananonŋ keni.

Maak 16.12-13

¹³Weeŋ iikanondeeŋ Jiisaswaa gowokouruta yonŋoononŋga woiyanonŋ Jerusalem siti mesaonŋ gomanŋ qata Emeus sewen mail kanonŋ kembojonŋ keni. ¹⁴Kananonŋ kema iwoi kolooroti, ii kuuya iyanŋarodeeŋ aminŋ mori. ¹⁵Ii aminŋ moma kania jeŋ bimoonŋ keni Jiisasnonŋ anŋo kosogaranonŋ keuro motoonŋ kenŋgi. ¹⁶Kenŋgito, jaagara kojanŋgiro ii mende iima kotori. ¹⁷Mende iima kotori kokaenŋ irijoro, “Oro anŋarodeeŋ naa qaaga kananonŋ aminŋ moma kajao?” Kaenŋ irijoro doronŋ ama wosobiri jaajaa uuŋ iima nani.

¹⁸Iima nama yoroononŋga monŋ qata Kliopas iinonŋ kokaenŋ qisiŋ muro, “Pasowa kendononŋ iwoi kolooroti, ii Jerusalem ejemba kuuyanonŋ moju. Gii motoonŋononŋ wabaga koloonŋ ii mende mojanŋ me?”

¹⁹Qisiŋ muro “Ii naama?” jero moma kokaenŋ ijori, “Nazaret eja Jiisaswaanonŋ iwoi kolooroti, mono ii. Iinonŋ gejatootoo ejaga laligonŋ Anutu ano ejemba kuuya yonŋoo jaagianonŋ nanamemeŋ ku-usunŋawo ama qaa kotakota jeŋ laligoro. ²⁰Kaenŋ laligoro ananaa jigo gawonŋ galenana ano galenŋkonŋonŋ ejaurunananonŋ ii wama gawanawaa borononŋ anŋgi komuwaatiwaajonŋ jeŋ tegoro maripoononŋ qegi komuro. ²¹Iinonŋ Israel kanagesonana kasanonŋga isama downenana mewaatiwaajonŋ mamboma jejeromonŋromonŋ ama laligoninto, ‘Yei!’ Ii mono qegi komujaa. Iwoi ii kolooro laligonŋ kouniŋ kete somaŋa karoonŋ koloodaboroja.

²²“Ii mende sokono kete nonoononŋga emba tosianonŋ qaanonŋ kuunŋ walingonŋ nononŋgi laligojonŋ. Yonŋononŋ gomaamba amandiinonŋ qasirinonŋ kema ²³qamoya mende mokolonŋ eleema kokaenŋ jejuya, ‘Nono Siwe gajoba woiwaa jaameleeŋ unŋa iiniŋ yorononŋ ‘Jiisasnonŋ gbiliŋ laligoja,’ jeri mojonŋ. ²⁴Qaa ii moma eja nonowo laligojuti, iyonŋoononŋga tosianonŋ qasirinonŋ kema emba yonŋononŋ qaa jejuyati, iikawaa so ero iijuya. Ronŋ gbameŋa iijuyato, iyanŋa mende iijuya.”

²⁵Qaa ii moma kokaenŋ irijoro, “Yei! Onŋ gejatootoo yonŋononŋ qaa jegiti, ii kuuya mono naambaajonŋ ataqatanŋ ama ajojonŋ gaonjaajaa laligonŋ mende moma laariju? ²⁶Hamoqeqe Toya Kraistnonŋ siimbobolo kaanŋa momago iyanŋaa asamararanŋ uutanonŋ ubaa. Iikawaa so oogita eja me

qaago?” 27Kaen irijon Mooses ano gejatootoo ejemba kuuya yononon qaa jegiti, iikanonja kanaij iyanjaa qaa kuuya oogita eji, iikawaa kania jen asarij orono.

28Jen asarij oroma kema gomanj kemberojen jen keniti, ii dodowin kanonj toroqenj kemambaajonj moro. 29Kaen moroto, yorononj kaparanj koma kokaen jiori, “Gomanj mare kolooro ween jaayanonj kememambaajonj anja. Kawaajonj saanonj norowo rama ewa.” Kianj ijori yorowo mirinonj uma ragi. 30Rama yorowo nene newombaajonj ama bered menj kotuegonj motonj oromambaajonj ano iwoi kokaenj kolooro:

31Iikanondeen jaagaranonj tooro iima kotori ayayooga kono mombo mende iiri. 32Kaen kolooro angarodeen kokaen aminj mori, “Kana somatanonj Buja Terewaa qaa jen kania jen asarij noronji, kambanj iikanondeenj mono uunaranonj gere jejiwaa so mojo.”

33Kaen jen iikanondeen waama Jerusalem sitinonj eleema keuma gowokouruta 11 ano alaurugia yonowo ajoroonj ragiti, ii mokolonj onjoni. 34Mokolonj onjoni kokaen injiori, “Ponjonj mono honja waama Saimombaanonj asugijaa.”

35Kaen injiori iyanjgoro kananonj iwoi kolooro ano bered motoroti, kambanj iikanonj uugara tooro moma kotori, iikawaa sunduya menj onjoni. Kianj.

Jiisasnonj gowoko tuunja asugij onjono.

Mat 28.16-20; Maak 16.14-18; Jon 20.19-23; Apo 1.6-8

36Gowokouruta yonononj qaa ii aminj moma ragi iikanondeen Jiisas anjo batugianonj asugij nama kokaen injijoro, “Alauruna, luaenonj mono onjowo ewa!”

37Kaen injijoro toroko moma jenengia ororo “Ome kokoosuga iijonj,” iikaan romongogi. 38Kaen romongogito, kokaen injijoro, “Onjo nomaembaajonj aaruw momo kaanja uugianonj kolooja? 39Nii neeno koi laligojenj. Ii mono angio kana borona uuw iima mobu. Ome kokoosu ii siibusugia qaa. Nii siibusunawo nambe niiju. Mono noosirinj niima kotowu.”

40Kaen injijonj kana boria qendeema onjono. 41Qendeema onjono, ii korisorogiaajonj kilej mende moma laarij waliwonj ragi kokaen qisin injijoro, “Nembanenegia monj koi raja me qaago?” 42Kaen qisin injijoro sora jejetaa kitia monj mugi. 43Mugi menj nero iigi.

44Nero iigi kokaen injijoro, “Nii onjowo laligonj kambanj kanonj qaa injijowe mogiti, iikawaa honja ii kambanj kokanonj kolooro iiju. Niinonj kokaen jen laligowe: Noo qaa ii Mooseswaa Kana qaa ano gejatootoo eja yonoo Buju Tere ano Ondino (Buja rii) buknonj oogita eji, ii kuuya mono honjowo koloodaborowaa.”

45Kaen injijonj iikanondeen Buja Terewaa kania moma kotowutiwaajonj uugia metooro. 46Metoonj kokaen injijoro, “Qaa kokaen oogita eja:

Kraistnoŋ siimbobolo moma komuŋ somaŋa karoŋ kolooro koomunonŋa waabaa. ⁴⁷Kawaajonŋ onononŋ mono Jerusalem sitinonŋ kanainŋ Buŋa qaa noo qananonŋ jeŋ asariŋ kantri kuuya sokoma kema uukuukuu meŋ onomakebu. Daenŋ yonononŋ uugia meleembuti, Anutunonŋ mono iyonoo siŋgisonŋogia sonŋbama mesaowaa.

⁴⁸“Qaa ii hoŋawo kolooro ano koloowaati, onŋo ii kolooro iima nanŋonŋ jeŋ danŋunu kaanŋa nambu. ⁴⁹^eMobu! Maŋnanonŋ kaleŋ onŋombaatiwaa qaa somonŋoroti, niinonŋ ii wasiwe uugianonŋ kemebaa. Eukanonŋa ku-usuŋ ambe qagianonŋ ubaa. Onŋo mono siti koi kanonŋ iikawaajonŋ mamboma rama laligowu.” Kiaŋ.

Jiisasnoŋ Siwe gomanonŋ uro.

Mat 16.19-20; Apo 1.9-11

⁵⁰^fJiisasnoŋ qaaya jedaboronŋ gowokouruta unŋuama kema Betani gomanŋ kosianonŋ keuma iikanonŋ boria metaama kotuegonŋ onono. ⁵¹Kotuegonŋ onono iikanondeenŋ Anutunonŋ wano onŋomesaonŋ Siwenonŋ uro. ⁵²Uro korisoro somata moma usugonŋ waeya meŋ mepeseenŋ muŋ Jerusalem eleenŋi. ⁵³Eleema suulanŋ jiwowonŋ jigononŋ laligonŋ Anutu mepeseenŋ muŋ laligogi. Kiaŋ.

^e 24.49 Apo 1.4 ^f 24.50-51 Apo 1.9-11